

ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านแม่กำปอง
อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ชัยวัฒน์ ยางาม

เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
กันยายน 2553

ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านแม่กำปอง
อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ชัยวัฒน์ ยางาม

การค้นคว้าแบบอิสระนี้เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
กันยายน 2553

ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านแม่กำปอง
อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ชัยวัฒน์ ยางม

การค้นคว้าแบบอิสระนี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ

คณะกรรมการที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ

.....ประธานกรรมการ
รศ.สุรภร วิศิษฐ์สุวรรณ

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
รศ.ดร.ศศิเพ็ญ พวงสายใจ

.....กรรมการ
รศ.ดร.ศศิเพ็ญ พวงสายใจ

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
รศ.พรทิพย์ เขียวธีรวิทย์

.....กรรมการ
รศ.พรทิพย์ เขียวธีรวิทย์

14 กันยายน 2553

© ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าแบบอิสระนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของ รองศาสตราจารย์ ดร.ศศิเพ็ญ พวงสายใจ ประธานที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ รองศาสตราจารย์พรทิพย์ เขียวธีรวิทย์ กรรมการการค้นคว้าแบบอิสระ ที่ได้เสียสละเวลาในการให้ความรู้ คำแนะนำ และคำปรึกษาที่มีประโยชน์ต่อการศึกษา อีกทั้งให้ความช่วยเหลือและให้การสนับสนุนในทุก ๆ ด้านอย่างดียิ่ง รวมถึงการตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อันส่งผลให้การค้นคว้าแบบอิสระนี้ค้ำสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้เขียนใคร่ขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ได้ให้ความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์ และเจ้าหน้าที่ทุกท่าน ที่ให้คำแนะนำช่วยเหลือ ประสานงานด้านต่าง ๆ เป็นอย่างดี ตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษาอยู่

ขอขอบพระคุณพ่อหลวงพรมินทร์ พวงมาลา ผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้านชุมชนบ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ที่อนุญาตให้เข้าไปเก็บข้อมูล และให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์

ขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นนักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ ภาคพิเศษ (รุ่น 8) ทุกคนที่ให้ความสนใจ และช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ในระหว่างทำการศึกษา

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือในการหาข้อมูล และให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนให้กำลังใจระหว่างทำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ท้ายที่สุดนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และบุคคลในครอบครัวที่เป็นส่วนผลักดัน เป็นกำลังใจ และส่งเสริมให้ได้ทำการศึกษาค้นคว้าสำเร็จลุล่วงด้วยดีตลอดมา

ชัยวิวัฒน์ ยางาม

ชื่อเรื่อง **การค้นคว้าแบบอิสระ** ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านแม่กำปอง
อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ผู้เขียน

นายชัยวัฒน์ ยางาม

ปริญญา

เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

คณะกรรมการที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ

รศ.ดร.ศศิเพ็ญ พวงสายใจ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
รศ.พรทิพย์ เขียรธีรวิทย์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ ประการแรก เพื่อศึกษาถึงการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ และประการที่สองเพื่อศึกษาถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ วิธีการศึกษาใช้การวิจัยเชิงพรรณนาจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำ ประกอบกับการเก็บข้อมูลจาก การสุ่มตัวอย่างจากประชาชนในหมู่บ้านได้จำนวน 180 คน

ผลการศึกษา ถึงการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนนั้น ได้มีอยู่ 2 ลักษณะคือ การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยแรกเริ่มที่มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อการท่องเที่ยวเดินป่าศึกษาพันธุ์ไม้ เทียวชมน้ำตก ทำการสำรวจเรียนรู้และทำความเข้าใจธรรมชาติในชุมชน ทั้งยังเป็น การท่องเที่ยวที่เน้นไปในการอนุรักษ์ธรรมชาติ จากนั้นในปี พ.ศ. 2543 ได้โยงเรื่องของการท่องเที่ยวโฮมสเตย์เข้ามาในชุมชนเพื่อเป็นการบริการที่พักแก่นักท่องเที่ยว ที่ต้องการเข้ามาศึกษาธรรมชาติ และยังสามารถเพิ่มการเรียนรู้การใช้ชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของชุมชนด้วย โดยมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งยังเป็นการสอนถึงวิถีชีวิตชุมชนไปพร้อมกับกิจกรรมเหล่านั้น

ผลการศึกษา ถึงผลกระทบ ทางด้านเศรษฐกิจ พบว่าประชาชนในหมู่บ้านมีการประกอบอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น จากการที่มีการท่องเที่ยวเข้ามา โดยจากเดิมที่ประกอบอาชีพหลักทางการเกษตรคือ การทำสวนเมี่ยง ทำสวนกาแฟ แต่หลังจากมีการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้ามาอย่างชุมชน ในปี 2543 ได้เกิดอาชีพหลากหลายมากขึ้นที่เกี่ยวข้อง กับการท่องเที่ยวคือ การนำเที่ยวป่า มัคคุเทศก์ และการนวดแผนไทย การผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อขายให้กับนักท่องเที่ยวเช่น หมอนสมุนไพร ผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์จักสาน และเมล็ดกาแฟคั่ว สำหรับรายได้เฉลี่ยก่อนมีการท่องเที่ยวเท่ากับ 51,217 บาทต่อปี แต่ภายหลังที่มีการท่องเที่ยวรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 86,576 บาทต่อปี นอกจากนี้ยังพบว่าประชาชนมีการถือครองทรัพย์สินเพิ่มขึ้น เช่น รถยนต์ รถกระบะ รถจักรยานยนต์ ที่วี ตู้เย็น เป็นต้น

ผลกระทบทางสังคมจากเดิมการรวมกลุ่มทางสังคมยังมีการรวมกลุ่มที่ไม่ชัดเจน ไม่มีแบบแผนในการดำเนินงาน ส่วนมากจะเน้นไปที่การรวมกลุ่มสตรีแม่บ้าน แต่หลังจากมีการท่องเที่ยวเข้ามาได้มีการจัดกลุ่มต่าง ๆ ให้มีระเบียบแบบแผนโดยมีกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและกลุ่มโฮมสเตย์ซึ่งมีกลุ่มสตรีแม่บ้านเป็นแกนหลักในการบริหารจัดการ และก่อให้เกิดกลุ่มอื่น ๆ ตามมาไม่ว่าจะเป็น กลุ่มมัคคุเทศก์ กลุ่มนวดแผนโบราณ กลุ่มดนตรีพื้นเมือง ฯลฯ ด้านโอกาสทางการเรียนรู้ได้ทำการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อเป็นศูนย์รวมการประชุม แก้ไขปัญหา และจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผลกระทบทางวัฒนธรรมที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญหลังจากมีการท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้านคือการเข้ามาของเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มากขึ้น วัดได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นหลังจากที่มีการท่องเที่ยวเข้ามาอย่างชุมชน โดยได้เป็นกิจกรรมหนึ่งในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ในเรื่องของการเล่นแบบพฤติกรรมของคนต่างถิ่น เช่น การเลี้ยงฉลองวันเกิด ก็ถือว่ายังไม่มีการเลียนแบบพฤติกรรมมากนัก แต่ก็ยังมีกลุ่มตัวอย่างบางส่วนมองว่า ถ้าชุมชนไม่มีการดูแลรักษาในเรื่องของวัฒนธรรมที่ดี ในอนาคตอาจมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมาก

ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากเดิมที่ระบบไฟฟ้าใช้เพียงไฟฟ้าพลังน้ำซึ่งมักมีปัญหาในช่วงหน้าแล้ง และระบบน้ำเป็นเพียงรางน้ำรินตามภูมิปัญญา แต่เมื่อการท่องเที่ยวเข้ามาได้ทำให้ชุมชนได้รับการส่งเสริมจากรัฐเข้ามาจัดการติดตั้งระบบไฟฟ้า และน้ำประปา ด้านปริมาณขยะพอมักการท่องเที่ยวเข้ามาปริมาณขยะก็เพิ่มขึ้น แต่ทางชุมชนได้จัดตั้งเตาเผาขยะชุมชนซึ่งใช้เงินลงทุนจากทุนหมุนเวียนที่ได้รับส่วนแบ่งมาจากการท่องเที่ยว ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมถึงแม้จะมีการท่องเที่ยวเข้ามา แต่ที่ต้องคำนึงถึงก็คือการที่หมู่บ้านแม่กำปองเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง จึงเป็นแรงดึงดูดให้เกิดการรุกรานป่าของพวกนายทุน

Independent Study Title	Impacts of Tourism on Baan Mae Kam Pong Community, Mae On District, Chiang Mai Province
Author	Mr. Chaiwiwat Yangarm
Degree	Master of Economics
Independent Study Advisory Committee	Assoc. Prof. Dr. Sasipen Phuangsaichai Advisor Assoc. Prof. Porntip Tianteerawit Co-advisor

ABSTRACT

The objectives of this study are to examine the running of tourism activities of Ban Mae Kam Pong community in Chiang Mai Province and to explore the impacts of tourism on this community. The research methodology is primarily descriptive based upon the results of interview with community leaders and information collected from 180 samples of local people identified by randomly sampling method.

The findings revealed two types of tourism business in Ban Mae Km Pong community namely homestay services and eco-tourism. Initially, eco-tourism was initiated to take visitors to enjoy trekking, study plant varieties, visit waterfall, survey to understand natures in the community, with emphasis on natural resource conservation concept. Later in 2000, homestay was added into the community tourism affairs to provide lodging services for visitors who wanted to learn not only about the natural features but also about the way of life, culture, and history of the community as well. Various activities even since have been organized for the visitors to participate in as a means to educate them about the community's way of life.

On the economic impacts, the study found that after the arrival of tourism the local people have been involved in a more diverse form of occupations from formerly engaged mainly in tea or coffee farming to presently involved in eco-tourism and homestay related activities such as trekking, guides, traditional massage, production and processing of herb-filled pillows, wicker works, and roasted coffee for sale as souvenirs. Prior to the arrival of tourism, the average household income was 51,217 baht per year, but after the involvement in tourism business the figure has gone up to 86,576 baht at the time of this study. Furthermore, the local people appeared to possess more assets like passenger car, pick-up truck, motorcycle, television set, and refrigerator.

On the social impact, it is found that the change has taken place from the previous presence of indistinct social group without definite working format notably the housewife group to the present prevailing of well-defined groups of interest started with eco-tourism and homestay groups managed fundamentally by the housewife groups, and followed by the tour guide group, ancient-styled massage group, local musical group, etc. For learning opportunity, a learning center has been established as a convention center for meetings, problem-solving forum, and organization of various activities.

Remarkable changes have occurred in terms of cultural impacts from the introduction of tourism into the community. Greater presence of various technologies is now obvious. Temples at present play a greater role, being considered as a component of homestay tourism. Imitation of outside people's behavior like arrangement of birthday party remains not too widespread. However, a portion of samples of local villagers perceived that more changes would take place in the future if the community fails to cherish its good cultural traits.

There exist some environmental impacts. Previously, the community used to depend on hydro-electricity system which often had problem during dry season and on traditional aqueduct water supply system. With the presence of tourism business, the community became able to request for government support to install public utility systems for electricity and water supply. Meanwhile volume of waste and garbage has grown with the extent of tourism, but the community can deal with this problem since it has built a community garbage incinerator which was financed by the revolving funds contributed by tourism business participants. The natural resources and environment have not changed despite the arrival of tourism. However, there is a

notion that Ban Mae Kam Pong has a high potential for being very favorite tourism site and this would encourage investors to encroach into forest areas.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญตาราง	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา	5
1.4 นิยามศัพท์	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	7
2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	7
2.1.2 แนวคิดเรื่องบ้านพักชุมชน	11
2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว	13
2.1.4 ทฤษฎีอุปสงค์ของการท่องเที่ยว	14
2.1.5 แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น	15
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	17
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	22
3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา	22
3.2 ขอบเขตการศึกษา	23
3.3 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา	24
3.4 วิธีการศึกษา	25

3.5 เครื่องมือในการศึกษา	26
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	27
บทที่ 4 ผลการศึกษา	28
4.1 สภาพแวดล้อมโดยทั่วไป	28
4.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	28
4.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ / ภูมิอากาศ	29
4.1.3 ลักษณะประชากร	30
4.1.4 ประวัติการตั้งถิ่นฐาน	30
4.1.5 ผลิตภัณฑ์ชุมชน	32
4.1.6 ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม	32
4.1.7 ลักษณะการเมืองการปกครองท้องถิ่น	33
4.2 กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่	35
4.2.1 การจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์	35
4.2.2 การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	39
4.3 ผลกระทบการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่	42
4.3.1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง	42
4.3.2 ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจ	55
4.3.3 ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวด้านสังคม	65
4.3.4 ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม	72
4.3.5 ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อม	76
บทที่ 5 สรุปผล และข้อเสนอแนะ	80
5.1 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ	80
5.2 ผลกระทบทางด้านสังคม	81
5.3 ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม	82
5.4 ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม	83
5.5 ข้อเสนอแนะ	84
เอกสารอ้างอิง	85

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

สารบัญตาราง

ตาราง หน้า

1.1 จำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ ที่เดินทางเข้ามา ในจังหวัดเชียงใหม่	2
1.2 รายได้ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศ ในจังหวัดเชียงใหม่	3
4.1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง	43
4.2 ข้อมูลพื้นฐานด้านการประกอบอาชีพ	46
4.3 ข้อมูลพื้นฐานด้านรายได้	49
4.4 ข้อมูลพื้นฐานด้านรายจ่าย	51
4.5 ข้อมูลพื้นฐานการถือครองทรัพย์สินประเภทยานพาหนะ	54
4.6 ข้อมูลพื้นฐานการถือครองทรัพย์สินประเภทสิ่งอำนวยความสะดวก	54
4.7 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อกลุ่มตัวอย่างผู้มีรายได้ต่ำกว่า 50,000 บาทต่อปี	57
4.8 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อกลุ่มตัวอย่างผู้มีรายได้ 50,001 – 100,000 บาทต่อปี	60
4.9 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อกลุ่มตัวอย่างผู้มีรายได้มากกว่า 100,000 บาทต่อปี	64
4.10 การมีส่วนร่วมทางสังคมในช่วงก่อนและหลังมีการท่องเที่ยว	67
4.11 ปัญหาทางสังคมที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าได้รับผลกระทบหลังจากมีการท่องเที่ยว	71
4.12 การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชนเดิมภายหลังมีการท่องเที่ยว	73
4.13 การเปลี่ยนแปลงการมีส่วนร่วมของวัดภายหลังมีการท่องเที่ยว	74
4.14 การเปลี่ยนแปลงของการเลียนแบบพฤติกรรม วัฒนธรรมของคนต่างถิ่นภายหลังมี การท่องเที่ยว	75

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในระยะสิบกว่าปีที่ผ่านมามีอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในเมืองไทยได้เจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว และได้รับการให้ความสำคัญอย่างยิ่ง โดยรัฐบาลได้บรรจุให้อยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ มีการเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค โดยเฉพาะที่จังหวัดเชียงใหม่ อันเนื่องมาจากเสน่ห์และเอกลักษณ์ วัฒนธรรมอันงดงาม จังหวัดเชียงใหม่เป็นดินแดนอันเก่าแก่ที่มีประวัติศาสตร์มายาวนาน เป็นศูนย์กลางทางศิลปวัฒนธรรมและศาสนา มีประเพณีอันดีงามและมีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอันได้แก่ ภูเขา น้ำตก ป่าไม้ที่มีความงดงาม ร่มเย็น อุดมสมบูรณ์ ตลอดจนเป็นเมืองที่มีผู้คนมีน้ำใจไมตรีต้อนรับขับสู้ผู้มาเยือน ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ กล่าวขวัญถึงเสมอ สามารถดึงดูดใจผู้คนทั้งหลายพากันเดินทางมาเยี่ยมเยียนมิได้ขาด ในอดีตการท่องเที่ยวมักเป็น Mass Tourism นักท่องเที่ยวจะเดินทางไปเที่ยวแบบ Industrial Tourism (เดชา โด้งสูงเนิน 2543, อ้างในสมศักดิ์ เตชะเอราวัณ) โดยรีบเร่งในการท่องเที่ยวชมสถานที่ต่าง ๆ ตามที่บริษัททัวร์ได้จัดไว้ให้ ส่วนการท่องเที่ยวสมัยใหม่เป็นการท่องเที่ยวที่มีรูปแบบการจัดการแบบใหม่ คือมุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนและอนุรักษ์สภาพแวดล้อม วัฒนธรรมชุมชน ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ให้ผลกระทบย่อยที่สุด และชุมชนมีส่วนร่วมอย่างน้อยที่สุดคือ รายได้อย่างยุติธรรม มิใช่เป็นเพียงอุตสาหกรรมที่ตักตวงเอาผลประโยชน์แต่เพียงฝ่ายเดียวเช่นที่ผ่านมาในอดีต (วรรณพร วนิชชานุกร, 2540)

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 8 ที่เน้นบทบาทการพัฒนาชุมชนและการที่รัฐบาลออกกฎหมายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ทำให้องค์กรท้องถิ่นและหน่วยงานต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการสร้างรายได้ให้กับชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นจุดขาย นอกจากนี้รัฐบาลยังได้ประกาศ “การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน” ให้เป็นวาระแห่งชาติซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 8 เพื่อที่จะให้การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเป็นของประชาชนอย่างเป็นธรรมและมี

ประสิทธิภาพเพื่อให้ผลพวงที่เกิดจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นของประชาชนอย่างแท้จริงรวมไปถึงการร่วมมือกันอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนต่อไป

ในปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น และได้มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งชุมชน โดยมีรูปแบบที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมที่เรียกว่า โฮมสเตย์ การท่องเที่ยวเดินป่า การเรียนรู้วัฒนธรรม เป็นต้น โดยการท่องเที่ยวในลักษณะนี้จะมีกิจกรรมต่าง ๆ ตามความต้องการของนักท่องเที่ยวรวมอยู่ด้วย ทั้งยังได้มีการเรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม และหัตถกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่นได้อีกทางหนึ่ง รวมไปถึงการศึกษาระบบชาติ ผจญภัยในป่าอีกด้วย จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวและเกิดขึ้นอย่างมกทั่วภูมิภาคภายในประเทศ ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการท่องเที่ยวชุมชน หรือการท่องเที่ยวในชนบท

จากตารางที่ 1.1 ได้แสดงให้เห็นถึงปริมาณนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ซึ่งในแต่ละปีปริมาณผู้มาท่องเที่ยวมีปริมาณที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งถือได้ว่าธุรกิจหลักของจังหวัดเชียงใหม่ก็คือธุรกิจท่องเที่ยว เพราะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้เป็นจำนวนมาก ในช่วงปี 2540 – 2551 นักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังจังหวัดเชียงใหม่มีทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเฉลี่ยอยู่ที่ 4,592,795 คนต่อปี

ตารางที่ 1.1 จำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ ที่เดินทางเข้ามาในจังหวัด เชียงใหม่

นักท่องเที่ยว	พ.ศ. 2546	พ.ศ. 2547	พ.ศ. 2548	พ.ศ. 2549	พ.ศ. 2550	พ.ศ. 2551
ชาวไทย	1,922,059	2,101,099	2,160,142	3,539,772	3,601,727	3,842,549
ชาวต่างชาติ	1,477,847	1,797,444	1,837,634	2,050,554	1,755,140	1,470,802
รวม	3,399,906	3,898,543	3,997,776	5,590,326	5,356,867	5,313,352

ที่มา: สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงใหม่

จากตารางที่ 1.2 ได้แสดงให้เห็นถึงรายได้จากธุรกิจท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ส่วนมาก มีจุดมุ่งหมายที่จะมาสัมผัสกับวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม และธรรมชาติที่สวยงามของจังหวัดเชียงใหม่ จึงถือได้ว่า เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวในระดับประเทศ และระดับนานาชาติ ปี พ.ศ. 2549 จังหวัดเชียงใหม่ มีรายได้จากการท่องเที่ยวจำนวน 39,785 ล้านบาท อยู่ในอันดับที่ 4 ของประเทศรองจากจังหวัดกรุงเทพมหานคร ภูเก็ต และชลบุรี จึงกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ให้กับประชากรในพื้นที่ได้เป็นจำนวนมาก

ตารางที่ 1.2 รายได้ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศในจังหวัดเชียงใหม่

รายได้ (ล้านบาท)	พ.ศ. 2546	พ.ศ. 2547	พ.ศ. 2548	พ.ศ. 2549	พ.ศ. 2550	พ.ศ. 2551
ชาวไทย	18,860.03	20,831.85	12,187.18	19,085.64	20,777.66	22,928.84
ชาวต่างชาติ	19,430.89	24,235.04	18,933.25	20,699.42	18,116.59	15,206.49
รวม	38,290.92	45,066.89	31,120.43	39,785.06	38,894.25	38,135.33

ที่มา: สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงใหม่

เชียงใหม่มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 20,000 ตารางกิโลเมตร มีพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 25 แห่ง รวมเนื้อที่ประมาณ 16,000 ตารางกิโลเมตร ซึ่งส่วนมากเป็นป่าเบญจพรรณ ป่าดิบเขา และป่าเต็งรัง และมีอุทยานแห่งชาติ 6 แห่ง รวมเนื้อที่ประมาณ 4,054.90 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ที่กล่าวถึงเหล่านี้ส่วนมากอยู่ในบริเวณเทือกเขา ทั้งบริเวณที่มีความสูงไม่มากนักจนกระทั่งสูงมาก มีความหลากหลายทางธรรมชาติ อีกทั้งยังมีชุมชนดั้งเดิมของชนเผ่าต่าง ๆ หลายชาติพันธุ์อาศัยอยู่ตามวิถีชีวิตของชนพื้นถิ่นอย่างยาวนานในอาณาบริเวณพื้นที่ป่า และบริเวณใกล้เคียงกับพื้นที่ป่าเป็นจำนวนมาก สิ่งเหล่านี้ได้กลายเป็นองค์ประกอบสำคัญมากที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในปัจจุบันเพิ่มมากขึ้น

รูปแบบการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ นั่นกล่าวได้ว่ามีการท่องเที่ยวแทบจะครบทุกรูปแบบของประเภทการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งเป็นการท่องเที่ยวและเยี่ยมชม

สถานที่แสดงถึงความเป็นวัฒนธรรม เช่น การชมสถานโบราณวัตถุ โบราณสถาน ปราสาท พระราชวัง วัด ประเพณี รวมถึงวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย ซึ่งการท่องเที่ยวลักษณะนี้จะมีปริมาณที่ค่อนข้างมากเนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์มายาวนาน ทั้งยังมีโบราณสถาน วัด ประเพณีต่าง ๆ มากมายที่เป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวในประเภทต่อมากจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์ เช่น การเดินทางไปเยี่ยมชมลูกค้ำ หรือดูผลงานและได้ไปท่องเที่ยวในท้องถิ่นนั้นๆ ประมาณ 1-2 วัน ก็มีนักท่องเที่ยวที่เดินทางลักษณะนี้จำนวนมาก โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติ และนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เป็นหน่วยงานราชการ ก็จะมีการท่องเที่ยวในลักษณะศึกษาดูงาน เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีสภาพแวดล้อมดี ทั้งยังมีโรงแรม และรีสอร์ท จำนวนมากที่รองรับการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์ การท่องเที่ยวประเภทต่อมากคือการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนเกษตรกรรมเช่น สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์ และสัตว์เลี้ยงรวมถึงแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำต่างๆ โดยการท่องเที่ยวลักษณะนี้ในจังหวัดเชียงใหม่จะเป็นลักษณะของการเที่ยวชมสวนผลไม้ และสวนดอกไม้ รวมไปถึงการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการหลวงต่าง ๆ ก็ถือได้ว่าเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมค่อนข้างมาก และสุดท้ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การเดินทางไปในพื้นที่ท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติ ซึ่งถือได้ว่าเป็นที่นิยมอย่างมากของนักท่องเที่ยวในช่วงระยะเวลาปัจจุบัน

หมู่บ้านแม่กำปอง หมู่ที่ 3 ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอีกแห่งหนึ่งที่ริเริ่มจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเมื่อปี 2543 และได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน หมู่บ้านนี้ตั้งอยู่บนภูเขาที่มีความสูงอยู่ในระดับประมาณ 700 - 1800 เมตร เหนือระดับน้ำทะเล ห่างจากเมืองเชียงใหม่ ประมาณ 50 กิโลเมตร มีการเดินทางถึงค่อนข้างสะดวก มีการจัดการภูมิทัศน์อย่างสวยงาม มีบ้านพักในชุมชน แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติในพื้นที่ใกล้เคียงหลายแห่งจึงทำให้มีนักท่องเที่ยวนิยมเข้าไปเที่ยวศึกษาธรรมชาติ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านเพิ่มมากขึ้น (สมศักดิ์ เตชะเอราวัณ , 2543) ประกอบกับหน่วยงานท้องถิ่นของรัฐ และเอกชนได้แสดงการยอมรับ โดยจัดให้มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งนี้ซึ่งเป็นการเพิ่มกระแสความต้องการที่จะมาเที่ยวในหมู่บ้านนี้เพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน จากกระแสนิยมในการท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นนั้นทำให้เกิดความกังวลในเรื่องปริมาณนักท่องเที่ยวที่มากขึ้น ซึ่งอาจทำให้

ไม่สามารถควบคุมคุณภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนได้ อันอาจนำไปสู่ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจในอนาคตของหมู่บ้านนี้ได้ ด้วยเหตุนี้ในการศึกษาครั้งนี้ จึงมุ่งเน้นที่จะศึกษาถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในชุมชน อีกทั้งได้ศึกษาถึงข้อเปรียบเทียบระหว่างข้อมูลในช่วงก่อนที่จะมีการท่องเที่ยวกับช่วงหลังจากที่มีการท่องเที่ยว ว่าเกิดผลดีและผลเสียในด้านต่าง ๆ อย่างไรบ้าง เพื่อให้ทราบถึงผลกระทบว่ามีประโยชน์ หรือโทษอย่างไร เพื่อที่จะสามารถนำไปเป็นแนวทาง ในการส่งเสริมและป้องกัน เพื่อให้ท้องถิ่นและชุมชนได้รับผลประโยชน์มากกว่าผลเสีย ทั้งยังจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐบาล ภาคเอกชนนำไปกำหนดแนวทางในการ ศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อท้องถิ่นในพื้นที่อื่น ๆ หรือเพื่อพัฒนาต่อไปในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาถึงการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในด้านดีหรือด้านเสีย หากแต่มีการค้นคว้าวิจัย หาข้อมูลมาเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นก็สามารถทำให้รู้ว่า ควรจะส่งเสริมในด้านไหน และป้องกันด้านไหน เพื่อให้ผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นเป็นประโยชน์มากที่สุดแก่ตัวชุมชนและท้องถิ่น ทั้งนี้ผลการศึกษาที่เกิดขึ้นยังสามารถเป็นแนวทางให้กับกลุ่มบุคคล หรือองค์กรอื่นนำไปศึกษาเพิ่มเติมเพื่อพัฒนางานวิจัย และกรณีศึกษาอื่น ๆ ให้มีมากขึ้นไปในอนาคต

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ของการเดินทางเข้าไปในพื้นที่ธรรมชาติเพื่อทำความเข้าใจในธรรมชาติ วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของสิ่งแวดล้อมในพื้นที่แห่งนั้น การเข้าไปในพื้นที่ต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ โอกาสทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นต้องสอดคล้องต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชน (Home Stay) หมายถึง การให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยวในลักษณะบ้านพักของชุมชน ใช้บ้านของชาวบ้านที่มีห้องหรือพื้นที่ที่พอจะรับแขกผู้มาเยือนได้ โดยเจ้าของบ้านพอใจและยินดีที่จะแบ่งปันรับนักท่องเที่ยว มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน มีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ และความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตใต้สำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ราษฎรในท้องถิ่น และผู้ประกอบการ

ช่วงก่อนที่จะมีการท่องเที่ยว หมายถึง ช่วงระยะเวลาก่อนปี พ.ศ. 2543 ซึ่งชุมชนบ้านแม่กำปองยังไม่ได้มีการจัดตั้งชุมชนให้เป็นชุมชนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ช่วงหลังจากมีการท่องเที่ยว หมายถึง ช่วงระยะเวลาหลังปี พ.ศ. 2543 ซึ่งเป็นช่วงที่ชุมชนบ้านแม่กำปองได้ริเริ่มจัดตั้งชุมชนให้เป็นชุมชนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มาจนถึงปัจจุบัน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การค้นคว้าแบบอิสระเรื่อง “ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านแม่กำปอง อำเภอแม่
ออน จังหวัดเชียงใหม่” โดยจะศึกษาถึงสภาพทั่วไปของเศรษฐกิจชุมชน ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการ
ท่องเที่ยวต่อชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีแนวคิด ทฤษฎี และ
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540) ได้อธิบายองค์ประกอบ หรือปรัชญาของการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ประการ คือ

1. Ecologically Sensitive หมายถึง จิตสำนึกหรือความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ
ผู้รับผิดชอบได้แก่ ผู้ประกอบการ หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับพื้นที่ นักท่องเที่ยว และผู้ที่
เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในส่วนต่าง ๆ

2. Low Impact หมายถึง เกิดผลกระทบน้อยหรือต่ำ ทั้งนี้รวมถึงไม่ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดใหญ่ ถาวร หรือมีปริมาณค่อนข้างมาก แต่จะเน้นสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็ก มีความสะดวกสบายพอสมควร สอดคล้อง ผสมผสานกลมกลืนไปกับธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

3. Education หมายถึง จะต้องมีการบริการข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว หรือผู้เข้าใช้ประโยชน์

4. Local Benefit หมายถึง การกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่น คือเปิดโอกาสให้คนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการให้บริการการท่องเที่ยวตั้งแต่ระบบที่พัก อาหาร สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ จนกระทั่งการเป็นมัคคุเทศก์ในท้องถิ่น หรือผู้ให้บริการระหว่างที่นักท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่ นอกจากนั้นคนท้องถิ่นจะต้องได้รับประโยชน์ ทั้งทางตรง และทางอ้อมจากการท่องเที่ยว ซึ่งมีวัตถุประสงค์สรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3 ประการ

1. เพื่อให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยพัฒนาไปสู่ทิศทางแบบยั่งยืน

2. เพื่อกระตุ้นให้เกิดการสร้างจิตสำนึก และความเข้าใจที่ถูกต้องต่อการท่องเที่ยวอย่างได้ความรู้ และความรับผิดชอบ

3. เพื่อคงไว้ซึ่งคุณภาพที่ดีของแหล่งท่องเที่ยว และคุณภาพชีวิตของชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ ส่วนความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ให้ความหมายดังต่อไปนี้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

สถาบันการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยความร่วมมือของ CIDA และ AIDAB ได้จัดการประชุมนานาชาติ เรื่องแนวคิด การออกแบบและกลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เมื่อวันที่ 6 – 8 กุมภาพันธ์ 2538 ที่กรุงเทพฯ โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย ยุโรป และประเทศต่าง ๆ ในภาคพื้นเอเชียแปซิฟิกเข้าร่วมสัมมนา รวมทั้งสิ้น 250 คน และที่ประชุมดังกล่าวได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือคำที่ใช้เรียกชื่อในความหมายเดียวกัน ได้อย่างชัดเจน และเป็นเอกภาพตลอดจนได้สรุป การออกแบบ และกลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism Concept Design and strategy) ไว้ดังนี้ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542)

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม (Nature Based) ทั้งสิ่งแวดล้อมด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ด้านสภาพภูมิศาสตร์ และวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณี โดยจะยึดหลักสำคัญที่ว่า เราจะต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมเหล่านั้นไว้ให้ดีที่สุด

2. การท่องเที่ยวทุกประเภทจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ประเทศทุกประเทศ ท้องถิ่นทุกท้องถิ่น จำเป็นต้องพยายามจัดการท่องเที่ยวของตน โดยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือให้กระทบน้อยที่สุด

3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ตลอดจนวิถีชีวิตเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และประเทศซึ่งจัดไว้เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคม และวัฒนธรรมที่หลากหลาย

4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องให้การศึกษากับนักท่องเที่ยว และประชากรในท้องถิ่น เป็นการศึกษาที่ต้องการจะหยั่งรากลึกลงในจิตสำนึกของแต่ละคนให้ตระหนักถึงความจำเป็น และความสำคัญอย่างยิ่งยวด ในอันที่จะทะนุถนอมไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเรา

5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเน้นตรงจุดที่ว่าในการจัดการท่องเที่ยว ประชาชนบนพื้นที่จะต้องมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ และสามารถได้รับผลประโยชน์จากกำไรของการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะเป็นกุญแจสำคัญไปสู่การกระจายรายได้นั่นเอง

6. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากมุมมองเชิงตลาด มีจุดเน้นที่ว่าผลิตภัณฑ์คือ ทัวร์ต่าง ๆ นั้นจะต้องเป็นทัวร์ที่มีลักษณะครบตามเกณฑ์ที่กล่าวมาแล้วในข้อ 1-5 มิใช่การนำเอาชื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไปติดบนผลิตภัณฑ์เดิมนั้น

7. ความพอใจของนักท่องเที่ยวนั้นเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นักท่องเที่ยวที่พอใจจึงจะกลับมาท่องเที่ยวอีก กิจกรรมที่บริษัททัวร์เสนอต่อนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะต้องเป็นกิจกรรมที่ตรงหรือเกินความคาดหวังของนักท่องเที่ยว

ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อมด้านชีวภาพ ภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรมประเพณี โดยยึดหลักที่ว่าต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมไว้ให้ดีที่สุด เพื่อให้สามารถสืบต่อถึงชุมชนรุ่นหลัง

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการจัดการอย่างยั่งยืนทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักที่ว่าต้องไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือให้กระทบน้อยที่สุด เพื่อส่งผลต่อเนื่องถึงการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ใส่ใจวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคม และวัฒนธรรม โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคม และวัฒนธรรมอันหลากหลาย

4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และประชาชนในท้องถิ่น โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับความรู้ และประสบการณ์จากการท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีจิตสำนึกในอันที่จะทะนุถนอมไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัว

5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม และมีผลประโยชน์ โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนตัดสินใจ และได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันนำไปสู่การกระจายรายได้

6. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ โดยยึดหลักที่ว่าจะต้องไม่เกินความสามารถรองรับพื้นที่ทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านจำนวนนักท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยว ชุมชน และสภาพแวดล้อมโดยรอบ

7. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการตลาดของบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ธุรกิจบริการท่องเที่ยวเน้นในเรื่องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ

มาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 8 ประการคือ

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องมีระบบจัดการที่ดีใน 4 ด้าน คือ
 - 1.1 ด้านการให้ข้อมูลล่วงหน้าเพื่อทำความเข้าใจกับนักท่องเที่ยว
 - 1.2 ด้านการจัดรายการนำเที่ยวที่เน้นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว
 - 1.3 ด้านการจัดข้อกำหนดปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยว
 - 1.4 ด้านการตลาดท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความสามารถรองรับของพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องมีจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลต่อการวางแผน และการจัดการ
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องมีโครงการร่วมกับคนในชุมชนท้องถิ่นเพื่อคืนกำไรกลับแหล่งท่องเที่ยว
4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องมีระบบการให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว
5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องมีระบบสร้างคุณภาพ โดยจัดอบรมความรู้ และทักษะแก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง
6. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีระบบการรักษาความปลอดภัย ทั้งนี้เนื่องจากมีความเสี่ยงสูง
7. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีระบบการให้บริการที่มีคุณภาพ โดยใช้ผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมในการลดมลพิษ และใช้อย่างคุ้มค่า
8. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีการร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่นเพื่อสร้างงาน และกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น

Fennell (1999) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีจุดสนใจในประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยว รวมไปถึงวัฒนธรรมพื้นบ้าน ในขณะที่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นมักจะอยากท่องเที่ยวในแหล่งที่ความเจริญด้านวัตถุเข้ามาไม่มากนัก และเขาเหล่านั้นจะมีจิตใจที่ซาบซึ้ง ระมัดระวัง และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือที่จะร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะไม่ปฏิบัติตัวในลักษณะที่ใช้สัตว์ป่า และแหล่งธรรมชาติ เป็นเหมือนกับวัตถุอย่างหนึ่งในระบบบริโภคนิยม แต่

จะพยายามแบ่งปันกำลังกาย กำลังทรัพย์ให้เกิดประโยชน์ต่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวตลอดจนด้านเศรษฐกิจ และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของชุมชน ด้วยเหตุนี้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงรวมแนวคิด กลวิธีต่าง ๆ ที่กำหนดโดยประเทศของแหล่งท่องเที่ยวในระดับชาติ และระดับภูมิภาคที่มีจุดยืนอย่างมั่นคงในการที่จะสร้างความยั่งยืนให้แก่แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ โดยการให้ชุมชนมีส่วนร่วมโดยให้มีการจัดการด้านการตลาดอย่างเหมาะสม ออกกฎระเบียบ และใช้กระบวนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อที่จะสนับสนุนพัฒนาจัดการแหล่งท่องเที่ยว และพัฒนาชุมชนในขณะเดียวกันด้วย

Weaver (1998) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ค่อนข้างจะไม่ทำให้เกิดการรบกวน และไม่ทำให้เกิดสิ่งปนเปื้อนต่อพื้นที่แหล่งธรรมชาติ มีจุดประสงค์พิเศษเพื่อที่จะศึกษาและชื่นชมกับทัศนียภาพของธรรมชาติ พืช สัตว์ป่า ตลอดจนการแสดงออกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ทั้งในปัจจุบัน และอดีตของท้องถิ่นนั้น ในความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ที่ได้ประยุกต์นำองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ สุนทรียภาพ หรือปรัชญามาใช้ในการท่องเที่ยว ถึงแม้ว่านักท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่จำเป็นต้องเป็นกลุ่มที่มีอาชีพเป็นนักวิทยาศาสตร์ ศิลปิน หรือนักปรัชญา หากแต่จุดสำคัญของการท่องเที่ยวลักษณะนี้เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์แปลกใหม่ในธรรมชาติที่ไม่เหมือนกับสภาพทั่วไปที่พบในสิ่งแวดล้อมในเมือง

2.2.2 แนวคิดเรื่องบ้านพักแบบชุมชน

การท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชนถือได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทหนึ่ง โดยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดจากแนวคิดที่สำคัญ 2 แนวคิดผนวกกันนั้นคือ แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) และแนวคิดทางด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resources Conservation) เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่โดยรวมแล้วประกอบด้วย ธรรมชาติที่ให้ความพอใจแก่นักท่องเที่ยว กติกาและความรับผิดชอบในการอนุรักษ์ธรรมชาติอย่างยั่งยืน การเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชนเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบหนึ่ง

ในปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมากและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ทั้งในกลุ่มของนักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ รวมทั้งผู้ประกอบการในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2542: 3-48 – 3-52) ได้เสนอว่าในส่วนของการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือชุมชนท้องถิ่นในการจัดการด้านการท่องเที่ยวนั้นมี 2 ลักษณะ คือ

1. ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ ซึ่งมีอยู่ 2 ทาง คือ ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น เกิดการสร้างงาน การพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการให้บริการทางการท่องเที่ยว และครอบครัวในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม และประโยชน์ทางสังคม ได้แก่ เกิดสัญญาทางสังคมอันเนื่องมาจากการตกลงในสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบร่วมกันของสมาชิกในสังคม การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค เป็นต้น

2. ผลกระทบที่เกิดขึ้น ซึ่งมีในทางบวกและทางลบ ผลกระทบในทางบวกก็คือ ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ (ดังที่กล่าวไว้ในข้อ 1) ส่วนผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้น ได้แก่ การขยายตัวของชุมชน การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหารหากไม่มีการจัดการที่ดี ตลอดจนวัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน อาจถูกกลืนหรือเปลี่ยนไปตามอิทธิพลของวัฒนธรรมภายนอกที่เข้ามาสู่ชุมชน เป็นต้น ภราเดช พัทฒวิเชียร (2544: 27) ได้ให้แนวคิดว่าการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชน โดยชุมชนต้องมั่นใจว่ามีจุดขายที่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม และความสวยงามของธรรมชาติ เป็นต้น และต้องมีภูมิคุ้มกันเข้มแข็งพอเพียงที่จะไม่ให้อวัฒนธรรมต่างถิ่นมากลืนแนวคิด วิถีชีวิตที่สืบเนื่องกันมาและดำรงให้เปลี่ยนไป ประเด็นที่สำคัญที่ต้องคำนึงในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชน คือ การกำหนดพื้นที่ใช้สอย เพื่อไม่ให้นักท่องเที่ยวและกิจกรรมก่อให้เกิดผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของชุมชน พันธมิตรทางธุรกิจ ได้แก่ องค์กร บริษัท ห้างร้าน ฯลฯ ที่ดำเนินการอยู่แล้ว มีชื่อเสียง มีความสามารถด้านการบริหาร และยินดีที่จะช่วยเหลือสังคมหรือชุมชน และหลักการขาย ต้องหาจุดขาย วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของชุมชน

และแนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชนนั้น จะต้องตระหนักในเรื่องหลัก ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ ชุมชนต้องมีความพร้อม ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว และมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ มีการดำเนินงานกระจายแบบรากแขนงเป็นโครงข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เน้นจุดขายที่เป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจ ชุมชนมีความเข้มแข็ง รู้เท่าทันการไหลบ่าของวัฒนธรรมและเทคโนโลยี รู้จักการใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด และที่สำคัญการท่องเที่ยวเป็นเพียงรายได้เสริมมิใช่รายได้หลักของชุมชน

ราไพพรรณ แก้วสุริยะ (2542: 30-34) สำหรับการจัดการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชนในประเทศไทยนั้นนับเป็นการจัดการเชิงธุรกิจในชุมชนที่ต่อเนื่องจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวสวนเกษตร โดยเจ้าบ้านที่เข้าร่วมเป็นผู้ให้บริการ บ้านพักจะต้องเรียนรู้และเข้าใจวิธีการให้บริการ ทั้งการจัดที่พักที่มีคุณภาพ (สะอาด สะดวก และ

ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว) การติดต่อสื่อสาร พுகุศลสนทนาปราศรัยในภาษาที่เข้าใจกันได้ง่าย และการให้บริการที่เป็นมิตรไมตรี เป็นต้น

ไบชา วงศ์คู่ย์ (2546: 24) การท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชนเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกิดจากการผสมผสานแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและแนวคิดด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีการให้บริการที่พักและกิจกรรมต่าง ๆ โดยชุมชน นักท่องเที่ยวและชุมชนได้เรียนรู้ซึ่งกันและกันเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นจุดขายในด้านวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมและความสวยงามของธรรมชาติ ซึ่งในการจัดการหรือการดำเนินการจะต้องคำนึงถึงความพร้อมของชุมชนในด้านต่าง ๆ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการ และที่สำคัญคือกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เข้าไปจะต้องไม่ทำลายหรือก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน โดยกำหนดพื้นที่ใช้สอยอย่างเป็นสัดส่วน และมีการดำเนินการที่เป็นเครือข่ายพันธมิตร

2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว

กระแสการเดินทางจากนักท่องเที่ยวต่างถิ่นต่างวัฒนธรรม เข้าไปสู่ชุมชนที่มีความแตกต่างทางด้านประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ การพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดมาตรฐานในผลิตภัณฑ์ที่จะนำเสนอแก่นักท่องเที่ยว การจัดเตรียมพื้นที่เพื่อให้บริการ การเกิดขึ้นของกิจกรรมเหล่านี้ซึ่งได้มาจากการพัฒนาทั้งรูปธรรมและนามธรรม ล้วนก่อให้เกิดผลกระทบกับชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ชุมชนจะได้รับทั้งข้อดี และข้อเสีย ผลกระทบที่เกิดขึ้น เช่น

ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อม ส่วนที่ดี คือทำให้เกิดเครือข่าย เกิดความเข้าใจ เกิดการเรียนรู้เกิดการสำนึกว่าสิ่งแวดล้อมสำคัญกับมนุษย์ อย่างไรก็ตามในขณะเดียวกัน การท่องเที่ยวที่ไม่คำนึงถึงความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ก็ทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมลงไปด้วย

ผลกระทบด้านวัฒนธรรม ผลแง่บวก ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนได้รับการเผยแพร่ ชุมชนเกิดความหวงแหน ได้รับการสืบทอด ผลแง่ลบที่ได้จากการท่องเที่ยวก็คือ วัฒนธรรมถูกนำมาจัดฉาก ทำให้เสื่อมศรัทธาคือ

ผลกระทบด้านสังคม ชุมชนหันมาพุดคุยกันมากขึ้น เกิดเครือข่ายเรียนรู้มากขึ้น มีวิถีชีวิตที่เก๋ขึ้น รู้เท่าทันกระแสที่มาจากข้างนอก มากขึ้นแต่ในขณะเดียวกันก็มีแรงกดดันจากภายนอกเพิ่มขึ้นด้วย เช่น ผู้ประกอบการธุรกิจที่จะเข้าไปดำเนินการ

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนมีอาชีพเสริม สร้างงานใหม่ เกิดการกระจายรายได้ ในทางกลับกันบางครั้งเศรษฐกิจ ที่เข้ามาก็เอื้อให้เกิดการขัดแย้ง การแข่งขัน การแย่งชิงการใช้ทรัพยากรกันในชุมชน

ชุมชนกับการจัดการท่องเที่ยวถือเป็นประเด็นใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยเฉพาะสังคมชนบทที่มีข้อจำกัดในด้านของการรับรู้ข้อมูล ข่าวสารขาดช่องทางของการเรียนรู้ โดยยังคงอาศัยความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชน ฯลฯ อย่างหนึ่งชุมชนจะต้องตระหนักในบทบาท คือ ชุมชนจะต้องเรียนรู้ร่วมกันให้ได้ ตกกลางกันให้ได้ เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มีความเปราะบาง และพร้อมที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้งจากผลประโยชน์ได้ตลอด ถ้าหากชุมชน เอาผลประโยชน์ ผลกำไรที่จะได้มาเป็นที่ตั้ง เหมือนกับหลายชุมชนที่กำลังประสบอยู่ในปัจจุบัน ชุมชนควรตระหนักว่า การท่องเที่ยว ที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้น เป็นผลทางอ้อมที่เกิดขึ้นจากผลของการอนุรักษ์ สืบทอดรักษาไว้ซึ่งมรดกทางธรรมชาติ มรดก ทางวัฒนธรรมเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ แล้ว ถูกนำมาแปลงเป็นกิจกรรมเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน ดังนั้น การบริโภค การใช้สอยอย่างรู้คุณค่าใช้ประโยชน์ให้ยั่งยืนได้ ชุมชนควรตระหนักไว้เป็นสำคัญ

2.1.4 ทฤษฎีอุปสงค์ของการท่องเที่ยว

ฉลองศรี พิมลสมพงษ์ (2546) ได้ให้นิยาม “อุปสงค์การท่องเที่ยว ” หมายถึง ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปซื้อสินค้าและบริการ หรือบริโภคผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยว หรือจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวของตน โดยนักท่องเที่ยวจะต้องมีความต้องการ อำนาจซื้อ และมีความเต็มใจที่จะจ่ายเงินซื้อสินค้าและบริการที่กำหนดในระบะเวลานั้น ๆ โดยปริมาณสินค้าและบริการที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงย่อมหมายถึงการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของอุปสงค์การท่องเที่ยว

อุปสงค์การท่องเที่ยวมีความสำคัญ เนื่องจากอุปสงค์การท่องเที่ยวเป็นตัวผลักดันสำคัญที่ทำให้เกิดการซื้อขายของสินค้าทั่วไป และสินค้าท่องเที่ยวอย่างอื่น ๆ โดยเฉพาะธุรกิจย่อยที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เช่น โรงแรม บริษัทนำเที่ยว สายการบิน ช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่ท้องถิ่นซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้มีความพร้อมในการเป็นแหล่งการท่องเที่ยวและทำให้ธุรกิจท่องเที่ยวมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น ความเจริญก้าวหน้าของท้องถิ่น โดยเฉพาะเรื่องความสะดวกสบายและสาธารณูปโภคต่าง ๆ จะเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักลงทุนมาลงทุนทางธุรกิจเพิ่มขึ้น ทั้งประชาชน และนักลงทุนต่างก็พยายามให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากขึ้นเพื่อผลทารายได้ และรายได้จากการท่องเที่ยวนี้สามารถกระจายไปสู่ผู้ประกอบการธุรกิจย่อยในลักษณะทวีคูณ อันก่อให้เกิดการเพิ่มรายได้และนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจัยที่ทำให้เกิดอุปสงค์การท่องเที่ยว

การเดินทางท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของสังคมปัจจุบัน ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดอุปสงค์ท่องเที่ยว ได้แก่

- 1) ปัจจัยผลักดัน ได้แก่ ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี การสร้างบ้านแปลงเมือง การมีรายได้และชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อาชีพและการมีเวลาว่างเพิ่มขึ้น การพัฒนาทางด้านคมนาคมขนส่ง และการสื่อสาร ตลอดจนการแลกเปลี่ยนด้านต่าง ๆ ในยุคโลกาภิวัตน์
- 2) ปัจจัยดึงดูด ได้แก่ ความพร้อมของอุปทานการท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยว ราคาการท่องเที่ยว กฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

2.1.5 แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

ในการศึกษาครั้งนี้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งอาจเป็นหนทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในองค์รวมของระบบความรู้สึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นของสมาชิกในชุมชน ซึ่งจะสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว และสามารถนำมาประยุกต์ให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่ทรัพยากรท่องเที่ยวได้

1. แนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในกิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรให้ความสำคัญกับบทบาทของการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจะมีแรงผลักดันในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หากกิจกรรมนั้น ๆ อำนวยผลกำไรให้ประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนั้น คณะกรรมการของท้องถิ่นจะเป็นผู้ที่สามารถดำเนินการในการควบคุมการเจริญเติบโตและพัฒนาการของท้องถิ่นตนเอง Ceballos-Lascurain H. (1991) ได้เสนอแนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ได้แก่

1. เปิดโอกาสให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาเพื่อสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) ในการต่อรอง
2. ให้โอกาสประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของโครงการหรือทุกกิจกรรมของโครงการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีการจัดการฝึกอบรมเสริมความรู้ให้กับคนท้องถิ่น
3. มีการสร้างส่วนแบ่งให้กับประชาชน เพื่อสร้างจิตสำนึกของความเป็นเจ้าของในโครงการของประชาชนท้องถิ่น

4. เชื่อมโยงผลกำไรไปสู่การอนุรักษ์ โดยพยายามให้กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมีการจ้างงานในชนบท และมีการกระจายรายได้ให้ทั่วถึง ซึ่งจะมีผลให้ประชาชนท้องถิ่นเหล่านี้ปกป้องรักษาธรรมชาติและวัฒนธรรมของตน ซึ่งทุกคนจะถือว่าเป็นสินค้านำรายได้และผลประโยชน์มาสู่ตน (อ้าง โดยมนัส 2544: 78-79)

5. การกระจายผลกำไร การออกแบบวางแผนและดำเนินกิจการโครงการการท่องเที่ยว ควรมีการระบุให้ชัดเจนว่า ประชาชนท้องถิ่นจะได้ผลประโยชน์อะไร ผลประโยชน์จะกระจายไปทั่วทุกคนอย่างไร และเป็นระยะเวลานานเท่าใด

6. ระบุผู้นำท้องถิ่น เพื่อให้เป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือในการทำ ความเข้าใจกับชุมชนในเบื้องต้น

7. การนำการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ชุมชน โดยอาศัยผู้นำการเปลี่ยนแปลงองค์กรหรือนักพัฒนา หรือกลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและเทคโนโลยีเข้าสู่ชุมชน

8. การดำเนินการส่งเสริมกิจกรรมใด ๆ ต้องทำความเข้าใจพื้นที่นั้น ๆ เป็นอย่างดี ดั้งนั้นก่อนมีการออกแบบวางแผนดำเนินกิจกรรมใด ควรมีการศึกษาสภาพการณ์ของพื้นที่ ศักยภาพของพื้นที่ ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากร เพื่อนำมาใช้ในการตัดสินใจในการออกแบบวางแผนพัฒนาโครงการได้อย่างเหมาะสม และสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

9. การติดตามประเมินผลความก้าวหน้า เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ในการตัดสินใจปรับเปลี่ยนยุทธวิธี หรือวิธีการดำเนินงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ที่อาจเปลี่ยนไปนอกจากนั้น หากกิจกรรมที่ดำเนินการแล้วเสร็จเกิดผลกระทบต่อส่วนต่าง ๆ ของชุมชน ก็จะสามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการวางแผนปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนโครงการต่อไป (เพิ่ม อ้าง: 80)

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน

รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น สามารถแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบใหญ่ ๆ ด้วยกัน ได้แก่ การมีส่วนร่วมแบบจอมปลอม (Pseudo-Participation) ซึ่งมี 2 ระดับ ได้แก่ การมีส่วนร่วมแบบได้รับการเลี้ยงดู (Domestication) เป็นการใช้อำนาจและการควบคุม ซึ่งวางแผน ผู้บริหาร อภิสิทธิ์ชนท้องถิ่น นักวิชาการ หรือพวกมืออาชีพทั้งหลายมีอยู่ในมือ เป็นการทำให้เกิดการยอมรับโดยเทคนิคการมีส่วนร่วมแบบจอมปลอม ในการดึงดูให้ประชาชนยอมตาม ในสิ่งซึ่งบุคคลภายนอกเหล่านี้เห็นดีเห็นควร เพื่อประโยชน์ของพวกเขา มากกว่าที่จะให้สิทธิและอำนาจแก่ประชาชนผู้เข้าร่วม อีกระดับหนึ่งคือ การมีส่วนร่วมแบบให้ได้รับความช่วยเหลือ (Assistencialism หรือ Paternalism) ซึ่งอำนาจและการควบคุมยังอยู่ในมือของบุคคลภายนอก ประชาชนผู้เข้าร่วม

ได้รับข่าวสารข้อมูล และได้รับการปรึกษาหารือ ได้รับการช่วยเหลือหรือปลอบใจ ซึ่งเป็นการปฏิบัติที่ทำให้ผู้รับเป็นเหมือนวัตถุ ไม่สามารถเข้ามีส่วนร่วมอย่างแข็งขันใด ๆ ในเรื่องผลประโยชน์

อีกรูปแบบหนึ่งคือ การมีส่วนร่วมที่แท้จริง (Genuine Participation) แบ่งได้เป็น 2 ระดับเช่นกัน ได้แก่ การมีส่วนร่วมแบบความร่วมมือ (Cooperation) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ประชาชนร่วมมือกับบุคคลภายนอก ในการทำกิจกรรมใด ๆ ที่ผลลัพธ์จะกลายเป็นผลประโยชน์ของพวกเขา การตัดสินใจเกิดขึ้นโดยการเสวนาระหว่างบุคคลภายในและบุคคลภายนอก อำนาจและควบคุมของประชาชนได้รับการแบ่งปันตลอดกระบวนการ ระดับที่สอง คือ การมีส่วนร่วมแบบประชาชนมีอำนาจ (Empowerment) ซึ่งเป็นรูปแบบที่สมบูรณ์ที่สุด ซึ่งประชาชนจะมีศักดิ์ศรีและอำนาจดังกล่าว ประชาชนจะต้องสามารถควบคุมอย่างเบ็ดเสร็จ ในโครงการหรือสถาบัน รวมทั้งกระบวนการตัดสินใจและบริหารจัดการ นำไปสู่การสร้างจิตสำนึก ประชาธิปไตย ความเสมอภาค และการเป็นผู้นำ การมีส่วนร่วมควรอยู่ในรูปแบบของ “การกำหนดทางร่วม” กับบุคคลภายนอก ซึ่งประชาชนผู้เข้าร่วมสร้างความหมายใหม่ให้เกิดขึ้นด้วยข้อต่อของพวกเขามาก่อน โดยการเสวนาร่วม ซึ่งเป็นผลมาจากหลักการพื้นฐานของการออกแบบ และวิวิธวิธีในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั่นเอง แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมที่แท้จริงจะเกิดขึ้นได้เฉพาะในรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่แท้จริงเท่านั้นที่ประชาชนจะต้องมีบทบาทในทุกกระบวนการด้วยตนเอง (Deshler and Sock, 1985 อ้างโดยมนัส, 2544: 83-85)

จากแนวคิดดังกล่าว ทำให้สามารถศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ว่าเป็นไปในรูปแบบใด โดยยึดเอาการมีส่วนร่วมที่แท้จริงเป็นที่ตั้ง เพื่อหารูปแบบการมีส่วนร่วมที่ชุมชนเป็นผู้เลือกและผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมศักดิ์ เตชะเอราวัณ (2544) ทำการศึกษาการจัดการธุรกิจบ้านพักแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาบ้านแม่กำปอง กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ศักยภาพและความพร้อมด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและธุรกิจบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วม 2) ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการธุรกิจบ้านพักแบบมีส่วนร่วม และ 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมกับธุรกิจบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วม จากผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของหมู่บ้านแม่กำปองมีศักยภาพและความพร้อมอยู่ในระดับดีทั้งในด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และความสามารถในการเข้าถึง แต่มีข้อจำกัดในด้านศักยภาพที่ไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้ ส่วนศักยภาพและความพร้อมของธุรกิจบ้านพักชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การ

มีส่วนร่วมของชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวก การให้บริการ ความปลอดภัย และการตลาด อยู่ในระดับที่สามารถให้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ผู้วิจัยยังได้พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคอยู่ โดยปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวจะนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับธุรกิจบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วมในหมู่บ้านแม่กำปองต่อไป

พรมมินทร์ พวงมาลา (2545) ทำการศึกษารูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน หมู่บ้านแม่กำปอง เพื่อให้ชาวบ้านแม่กำปองได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการที่นักท่องเที่ยวได้เข้ามาไม่ว่าจะเป็นปัญหาขยะ ต้นไม้ ต้นพืชถูกตัด โคนเหยียบย่ำและมีปัญหาการนำวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาในหมู่บ้านชาวบ้านแม่กำปองจึงตระหนักว่าถ้าไม่มีรูปแบบการจัดการที่เป็นกฎเกณฑ์ให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาได้ปฏิบัติแล้ว เพื่อให้คนในหมู่บ้านและนักท่องเที่ยวได้ตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติต่อไปพร้อมๆกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมของคนในชุมชน การวิจัยฉบับนี้ได้แบ่งการศึกษาวิจัยอยู่ 3 ช่วง เป็นระยะเวลา 2 ปี โดยวิธีการจัดกิจกรรมต่างๆในแต่ละช่วง ผลการวิจัยพบว่า สภาวะการณ์ด้านการท่องเที่ยวได้เปลี่ยนไปในทิศทางที่ถูกต้องและชัดเจนขึ้น มีรูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นขั้นตอน ชาวบ้านมีความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมีมาตรฐานในการดำรงชีวิตมากขึ้น ชาวบ้านเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติ ได้รับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้าน มีผลงานของภูมิปัญญาชาวบ้าน มีแนวทางที่ถูกต้องในการจัดสรรรายได้ให้กับชุมชนและประชาชน หมู่บ้านได้รับการตกแต่งปรับปรุงให้สวยงาม ได้เส้นทางการเดินป่าในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เห็นศักยภาพของชุมชนในด้านการท่องเที่ยวและองค์ความรู้ของชุมชนในด้านต่างๆ มีการกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับกลุ่ม

ณัฐฉิย์ ทวีผล (2546) ทำการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนป่าเมี่ยง : กรณีศึกษาบ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ประเด็นการศึกษาคือ ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วิธีคิดและวิธีการในการบริหารรวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่ชุมชนประสบ และกระบวนการเรียนรู้ และการปรับตัวเพื่อจัดสรรและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยผู้ศึกษาได้เก็บข้อมูลทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยการสนทนากลุ่ม พบว่าชุมชนมีการปรับตัวเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่ยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดมีการจัดการการท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างรายได้เสริม สร้างเข้มแข็งแก่ชุมชน ปกป้องรักษาธรรมชาติและวัฒนธรรม ข้อค้นพบที่สำคัญของ

การศึกษานี้สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่ ประเด็นที่หนึ่ง ชุมชนบ้านแม่กำปองมีการผสมผสานแนวคิดและแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กระทั่งกลายเป็นการจัดการท่องเที่ยวที่มีรูปแบบและกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ ประเด็นที่สอง บทบาทของ “ป่าเมือง” ในชุมชนบ้านแม่กำปองได้เพิ่มเติมจากเดิมที่เป็นสินค้าสำหรับบริโภคซึ่งสร้างรายได้หลักแก่ทุกครัวเรือน ให้สามารถเป็นสินค้าสำหรับธุรกิจบริการ ซึ่งสร้างรายได้เสริมแก่ชุมชน ข้อเสนอแนะจากการวิจัยได้แก่ ชุมชนควรมีความพยายามจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม มีการเน้นย้ำให้การท่องเที่ยวเป็นเพียงทางเลือกหนึ่งในการสร้างรายได้เสริมแก่ชุมชน นอกจากนี้ผู้นำชุมชนต้องมีศักยภาพในการระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากมุมมองของสมาชิกในชุมชน อันจะนำมาซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง

ใบชา วงศ์ต๋อย (2546) ทำการศึกษาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชน : กรณีศึกษา บ้านแม่กำปอง กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาและวิธีการดำเนินการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน การดำเนินการให้บริการและการกระจายผลประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชนในพื้นที่ศึกษา และศึกษาความขัดแย้งและการจัดการความขัดแย้งของประชาชนกลุ่มต่างๆ ในชุมชนที่เกิดจากการเข้ามาของกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชน ผลการศึกษาพบว่าชุมชนมีพัฒนาการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยแบ่งพัฒนาการตามช่วงเวลาการพัฒนาเส้นทางคมนาคมระหว่างหมู่บ้านกับพื้นที่ภายนอกและการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน กิจกรรมท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชนซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการทรัพยากรรูปแบบใหม่ที่เข้าไปยังชุมชนนั้น มีการดำเนินการให้เป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของสหกรณ์ไฟฟ้าพลังน้ำแม่กำปองบริหารจัดการโดยคณะกรรมการ 3 กลุ่ม ได้แก่ คณะกรรมการการท่องเที่ยว คณะกรรมการหมู่บ้านและคณะกรรมการสหกรณ์ไฟฟ้าพลังน้ำบ้านแม่กำปอง รายได้ที่ได้รับจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละครั้งจะนำเข้ากองทุนพัฒนาหมู่บ้าน ในส่วนของความขัดแย้งพบว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีทั้งระหว่างชุมชนกับกลุ่มบุคคลระหว่างกลุ่มบุคคลกับกลุ่มบุคคล และระหว่างกลุ่มบุคคลกับปัจเจกบุคคล โดยสามารถแยกประเด็นความขัดแย้ง 4 ประเด็น ได้แก่ ความขัดแย้งด้านการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ความขัดแย้งด้านวิถีชีวิต ความขัดแย้งด้านแนวคิด และความขัดแย้งด้านผลประโยชน์

สุนิสา ฉันทรัตนโยธิน (2546) ทำการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชน : กรณีศึกษาหมู่บ้านดอยปุย ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ มีวิธีการศึกษาโดยใช้วิธีสถิติเชิงพรรณนาเพื่อบรรยาย

ผลกระทบของการท่องเที่ยวทั้งทางตรง และทางอ้อม จากการศึกษาพบว่า เมื่อการท่องเที่ยวเข้าสู่หมู่บ้านคอยปุย ชาวบ้านเรียนรู้ที่จะนำลักษณะทางวัฒนธรรมของตนมาปรับเปลี่ยนเป็นสินค้าและบริการต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในการบริโภควัฒนธรรมที่แปลกแตกต่างจากตนเอง นั่นคือ ความเป็นชนเผ่าม้งและยังได้มีการจัดฉากนำเสนอความจริงแท้เพื่อสร้างจุดดึงดูดให้แก่แหล่งท่องเที่ยวคอยปุยอีกด้วย สินค้าทางวัฒนธรรมในหมู่บ้านคอยปุยมีมากมาย เช่น เครื่องแต่งกาย งานหัตถกรรม ของที่ระลึก ฯลฯ อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมม้งมิได้นำไปเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมทั้งหมด เช่น พิธีศพ สิ่งนี้แสดงว่า ม้งได้ตระหนักว่าสิ่งใดเป็นสินค้าที่ขายได้ และสิ่งใดขายไม่ได้ นอกจากนี้สินค้าวัฒนธรรมที่จำหน่ายอาจเป็นของในชุมชนหรือนำมาจากภายนอกซึ่งผู้ขายได้โยงสินค้านั้นเข้ากับเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมม้ง และการนำเสนอความจริงแท้ของการความเป็นม้งภายในหมู่บ้านมิได้ถูกนำเสนอโดยคนม้งเท่านั้น คนต่างกลุ่มชาติพันธุ์ก็ได้มีการใช้อุปลักษณ์ทางวัฒนธรรมม้งเพื่อวัตถุประสงค์ในการค้าขายเช่นเดียวกับคนม้ง ซึ่งผลกระทบมีทั้งด้านบวกและด้านลบ เช่น การท่องเที่ยวทำให้ชาวบ้านมีอาชีพมากมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ทำให้มีรายได้มากขึ้น มีการขยายตัวด้านการลงทุน มีการสร้างประเพณีประดิษฐ์ มีการเปลี่ยนแปลงสถานภาพและบทบาทของหญิงและชาย มีปัญหาสังคมและปัญหาขยะเกิดขึ้น เป็นต้น

นิรันดร์ บุญเนตร (2547) ทำการศึกษาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ วัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน หมู่บ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ในความพร้อมด้านบริบทนิเวศ และกายภาพชุมชน ด้านศิลปวัฒนธรรม และความพร้อมด้านบุคลากรในการมีส่วนร่วมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน การศึกษานี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการอภิปรายกลุ่มย่อย การสัมภาษณ์สำรวจ และสังเกต เก็บข้อมูลจากคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของหมู่บ้าน ชาวสวนเมี่ยง ชาวบ้านผู้ให้บริการ นักท่องเที่ยวในหมู่บ้าน และตัวแทนองค์กรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน โดยผลการศึกษาพบว่าชาวบ้านแม่กำปองมีศักยภาพสูงในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน อันเนื่องมาจากชุมชนที่มีความพร้อมพื้นฐานที่สำคัญที่เป็นศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของหมู่บ้านทั้งในด้านบริบทนิเวศและกายภาพชุมชนอยู่บนภูเขาสูงที่ มีความสมดุลตามธรรมชาติมีทัศนียภาพที่สวยงามของสิ่งแวดล้อม และสามารถท่องเที่ยวได้สะดวกตลอดปี ด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชนพบว่าที่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย และมีคุณค่าตามวัฒนธรรมคนเมืองเหนือที่ดำรงชีพด้วยการปลูกชาเมี่ยงในป่าชุมชนสืบทอดมายาวนานจนเป็นวัฒนธรรมที่หาได้ยากพร้อมกันนั้นชาวบ้านยังสามารถธำรงรักษาป่าชุมชนของตนเองได้อย่างสมบูรณ์และต่อเนื่อง การศึกษาครั้งนี้ยังพบว่าชุมชนมีศักยภาพในการจัดการบริหารกิจการการ

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนของตนเองทั้งหมดได้อย่างเหมาะสมกับ บริบทท้องถิ่นของตน ศักยภาพ
การจัดการท่องเที่ยวทั้ง 3 ด้านที่ศึกษาค้นพบนี้เป็นพื้นฐานสำคัญซึ่งจะทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ของหมู่บ้านสามารถดำเนินต่อไปอย่างมีคุณภาพ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

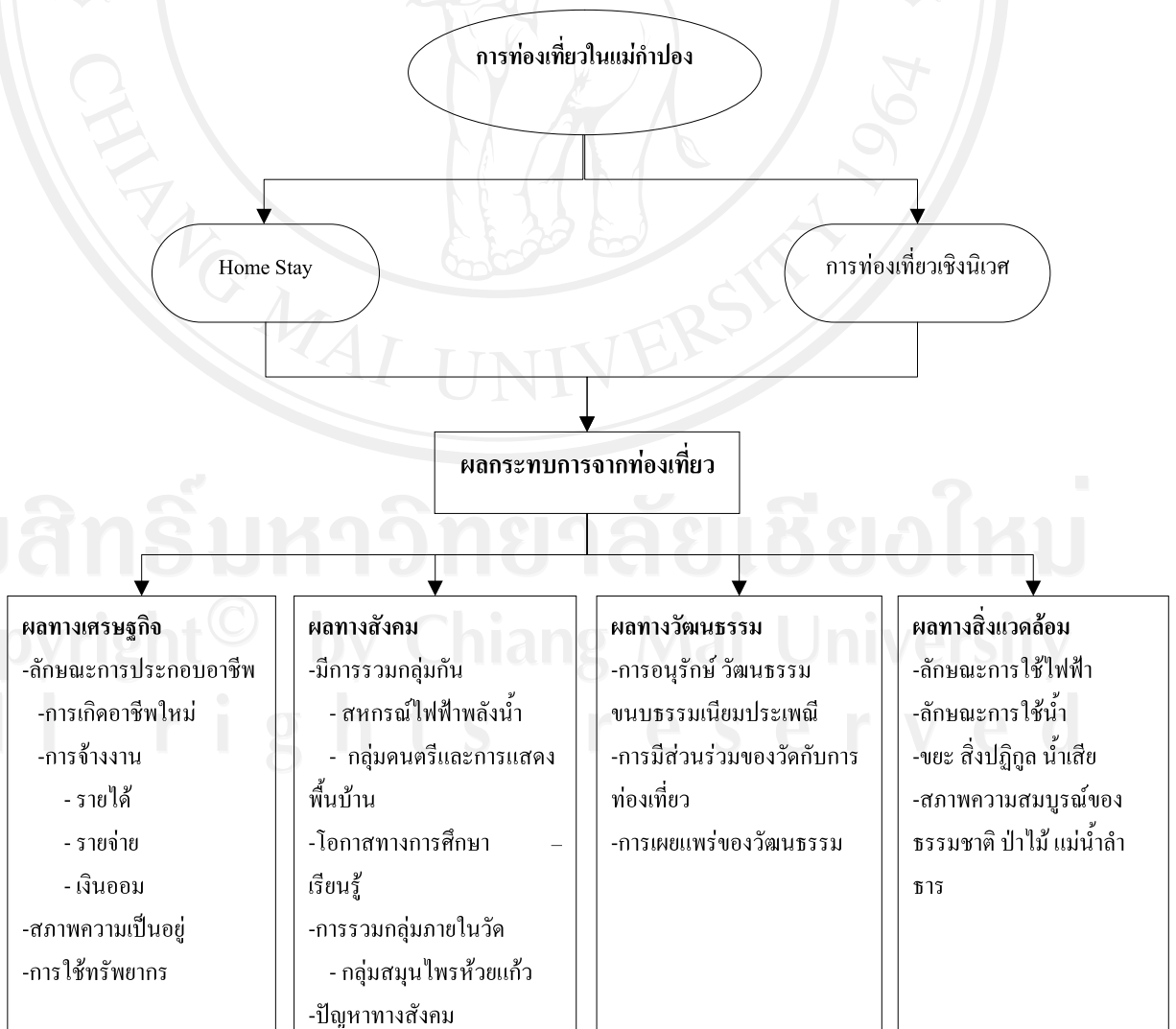
บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ได้มีการกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา ขอบเขตการศึกษา ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา วิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา และการวิเคราะห์ข้อมูลดัง ซึ่งได้นำเสนออยู่ในระเบียบวิธีวิจัยดังต่อไปนี้

3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ในการศึกษารั้ครั้งนี้ สามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาดังนี้ คือ

จากกรอบแนวคิดจะเห็นว่า การท่องเที่ยวในบ้านแม่กำปองนั้นมีทั้งการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Home Stay) และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทุกรูปแบบการท่องเที่ยวนั้นย่อมส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ ผลกระทบทางเศรษฐกิจประกอบไปด้วย การเปลี่ยนแปลงลักษณะการประกอบอาชีพที่เพิ่มมากขึ้นจากการขายใบเมี่ยง ใบชาอย่างเดียว ได้ทำให้เกิดอาชีพใหม่ และการจ้างงานอย่างไรบ้าง เพื่อสนองต่อความต้องการของการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลถึง รายได้ รายจ่าย และเงินออมว่ามีแนวโน้มไปในทิศทางไหน รวมไปถึง สภาพความเป็นอยู่การถือครองทรัพย์สิน การใช้ทรัพยากรเพื่อมาผลิตสินค้า หรือรองรับนักท่องเที่ยว

ผลทางสังคมประกอบไปด้วย เกิดการรวมกลุ่มกันอย่างไร เพื่อสนองตอบต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวบ้าง ซึ่งในที่นี้มีการรวมกลุ่มสหกรณ์โรงไฟฟ้าพลังงานน้ำ และการรวมกลุ่มดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน เกิดโอกาสทางการศึกษาเรียนรู้เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวจากภายนอก และการรวมกลุ่มภายในวัดซึ่งเป็นศูนย์กลางในการรวมกลุ่มนั้น ได้มีกลุ่มสมุนไพร่ช่วยแก้จัดการศึกษาอบรมในการหาสมุนไพร่เพื่อใช้รักษาโรค ปัญหาอาชญากรรมการลักขโมยเกิดขึ้นหรือไม่ ผลทางสิ่งแวดล้อมประกอบไปด้วย เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะการใช้ไฟฟ้า และการใช้น้ำของชุมชนเพื่อตอบสนองการท่องเที่ยว การเปลี่ยนแปลงสภาพความสมบูรณ์ของป่าไม้ แม่น้ำลำธาร ปัญหาขยะ สิ่งปฏิกูล น้ำเสีย มีผลมาจากกการท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด

ผลทางวัฒนธรรมประกอบไปด้วย การหวงแหนอนุรักษ์วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีมีมากขึ้นหรือไม่จากการที่มีบุคคลภายนอกเข้ามาเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของวัดกับการท่องเที่ยวมีผลอย่างไรบ้าง การคิดที่จะเผยแพร่วัฒนธรรม วิถีชีวิตการเป็นอยู่ เพื่อให้เกิดการสืบทอดมีเพิ่มมากขึ้นหรือไม่

3.2 ขอบเขตการศึกษา

พื้นที่ศึกษาคือชุมชนบ้านแม่กำปองซึ่งเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยพิจารณาถึงการปรับตัวของผู้นำชุมชน และชาวบ้านเกี่ยวกับบริบทการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ รวมทั้งเมื่อมีความสัมพันธ์กับบริบทต่าง ๆ ของสังคมไทยมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความทันสมัย เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และอิทธิพลทางด้านต่าง ๆ ของสังคมภายนอก

3.3 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

3.3.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data)

ผู้ศึกษาจะทำการรวบรวมข้อมูล คั่นคว้าข้อมูลจากเอกสาร บทความ ข้อมูลทางสถิติและ รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สืบหาข้อมูลจากหน่วยงานราชการในจังหวัดเชียงใหม่ เช่นหน่วยงานพัฒนาชุมชน วัด โรงเรียน ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน รวมถึงข้อมูลออนไลน์ต่างๆที่เกี่ยวข้อง

3.3.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data)

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ

1. ผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน รองผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส ครูใหญ่ และผู้นำกลุ่มแม่บ้าน
 2. จำนวนประชาชนในเขตชุมชนบ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2553 ที่ได้จากการเก็บข้อมูลของสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง มีประชาชนที่มีงานจำนวน 331 คน ได้ทำการสุ่มประชากรที่อยู่ในเขตชุมชนบ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยดำเนินการตามขั้นตอนนี้
- คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมจากจำนวนประชากร ด้วยการคำนวณโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ณ ระดับความเชื่อมั่น 95 % ซึ่งยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อน ในการประเมินค่าสัดส่วนเกิดขึ้นในระดับร้อยละ 5 โดยมีวิธีการคำนวณตามสูตรดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร

$$\begin{aligned} n &= \frac{331}{1 + 331(0.05)^2} \\ &= 181.2865 \end{aligned}$$

หรือ

$$n = 180$$

ดังนั้น ในการเก็บข้อมูลจากการสุ่มตัวอย่างครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Sampling) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 180 ชุด

3.4 วิธีการศึกษา

1. การศึกษากิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้วิธี สัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้นำชุมชนและคณะกรรมการ เพื่อศึกษาถึงลักษณะ โครงสร้าง วัตถุประสงค์ การจัดการด้านการตลาด และความเป็นมาว่ามีการจัดการท่องเที่ยว ะไรบ้างในชุมชน

2. การศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ ตาม จำนวนกลุ่มตัวอย่างในชุมชนบ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ เกี่ยวกับผลก่อนที่จะมีการท่องเที่ยว และผลกระทบหลังจากเกิดการท่องเที่ยว โดยดูทั้งหมด 4 ด้าน

การศึกษาถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ต่อ ชุมชนท้องถิ่นของ ประชาชนในหมู่บ้านแม่กำปอง โดยมีผลกระทบในด้านไหน อย่างไร

2.1 ผลทางเศรษฐกิจ

- การเปลี่ยนแปลงลักษณะการประกอบอาชีพ จากเดิมที่มีเพียงไม่กี่อาชีพ ได้ทำให้ เกิดอาชีพใหม่ และการจ้างงานที่เพิ่มมากขึ้น เพื่อสนองต่อความต้องการของการท่องเที่ยว นั้น ได้ส่งผลต่อ

- ด้านรายได้ คือ มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น หรือลดลงอย่างไร
- ด้านรายจ่าย คือ มีค่าใช้จ่ายเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น หรือลดลงอย่างไร
- เงินออม คือ มีการเปลี่ยนแปลงปริมาณเงินออมของประชากรอย่างไร
- สถานะความเป็นอยู่ มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นหรือแย่ลง มีการถูกเบียดเบียน จากบุคคลภายนอกเพิ่มมากขึ้นหรือไม่

- การใช้ทรัพยากร คือ จากเดิมที่เคยใช้แค่ใบเมี่ยง ใบชา กาแฟเพียงแค่นี้เพื่อ จำหน่าย ปัจจุบันมีปริมาณความต้องการที่เพิ่มขึ้นจากท่องเที่ยวหรือไม่

2.2 ผลทางสังคม

- การรวมกลุ่มทางสังคม คือ มีการรวมกลุ่มทางสังคมหรือไม่
- โอกาสทางการศึกษา เรียนรู้ คือ มีการเรียนรู้ภายในชุมชนหรือไม่
- การรวมกลุ่มภายในวัด คือ วัดได้เป็นศูนย์กลางการรวมกลุ่มของสังคมหรือไม่
- ปัญหาอาชญากรรม การลักขโมย คือ เกิดปัญหาอาชญากรรม การลักขโมย หรือไม่

2.3 ผลทางสิ่งแวดล้อม

- ลักษณะการใช้ไฟฟ้า คือ จากเดิมที่มีไฟฟ้าใช้แค่พอต่อความต้องการในหมู่บ้านแต่หลังจากมีนักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้น ความต้องการใช้ไฟฟ้าเป็นอย่างไร และส่งผลกระทบต่ออย่างไรต่อหมู่บ้าน

- ลักษณะการใช้น้ำ คือ มีปริมาณความต้องการใช้น้ำเพิ่มมากขึ้นหรือไม่ และได้มีการใช้น้ำประปาแล้วหรือยัง

- ขยะ สิ่งปฏิกูล น้ำเสีย คือ เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาสิ่งเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนมากน้อยแค่ไหน โดยจะทำการศึกษามีปริมาณเพิ่มมากขึ้นอย่างไร และทางชุมชนมีวิธีการในการจัดการอย่างไร สร้างความเดือดร้อน แก่ชุมชนมากน้อยเพียงใด

- สภาพความสมบูรณ์ของธรรมชาติ ป่าไม้ แม่น้ำลำธาร คือ หลังจากที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเพิ่มขึ้น ความสมบูรณ์ของป่าไม้ แม่น้ำลำธารเป็นอย่างไร และได้มีการดูแลรักษาหรือไม่ ส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างไรบ้าง

2.4 ผลทางวัฒนธรรม

- การอนุรักษ์วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี คือ การหวงแหนวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีหรือไม่

- การมีส่วนร่วมของวัดกับการท่องเที่ยว คือ วัดเข้ามามีบทบาทมากกว่าแต่ก่อนหรือไม่

- การเผยแพร่วัฒนธรรม คือ เกิดการนำเสนอวัฒนธรรมหรือไม่ โดยการศึกษาข้อมูลทั้งหมดจะเป็นการเปรียบเทียบข้อมูลที่มีในอดีต กับข้อมูลปัจจุบันที่ได้จากการสัมภาษณ์ และแบบสอบถามจากประชาชนและกลุ่มตัวอย่างว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง

3.5 เครื่องมือในการศึกษา

เมื่อได้ทำการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งส่วนมากเป็นบริบททางกายภาพ และวิถีชีวิตอย่างกว้าง ๆ ของชุมชน ผู้ศึกษาได้เลือกใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อทราบข้อมูลที่ละเอียด และน่าเชื่อถือจากบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้เลือกใช้เครื่องมือดังนี้

1.) การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม

ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีสัมภาษณ์ โดยใช้แบบมีโครงสร้าง โดยจะมีการใช้แบบสอบถามในการศึกษา โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา โดยข้อมูลส่วนนี้ ลักษณะสถิติเชิงพรรณนา

ส่วนที่ 2 ข้อมูลผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อกลุ่มตัวอย่างในช่วงก่อนที่จะมีการท่องเที่ยว และช่วงหลังจากมีการท่องเที่ยว โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบทางด้านสังคม และผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม

- ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้จากอาชีพหลัก รายได้ จากอาชีพรอง รายได้เสริมจากกิจกรรมการท่องเที่ยว และรายจ่าย
- ผลกระทบด้านสังคม ประกอบด้วย การเข้าร่วมกลุ่ม การมีกลุ่มโฮมสเตย์ การมีกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในช่วงหลังจากมีการท่องเที่ยว
- ผลกระทบด้านวัฒนธรรม ประกอบด้วย การเลียนแบบวัฒนธรรมของคนต่างถิ่น การปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีเดิมของท้องถิ่นชุมชนบ้านแม่กำปอง การเผยแพร่วัฒนธรรม การเข้ามามีบทบาทในการจัดกิจกรรมเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมของวัดต่อการท่องเที่ยว การนำเข้าไปในเรื่องของเทคโนโลยี การสื่อสารเข้ามาสู่ชุมชน

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาผลกระทบการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นในบ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่โดยอาศัยวิธีวิเคราะห์โดยใช้วิธีสถิติเชิงพรรณนา เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลในช่วงก่อนที่จะมีการท่องเที่ยว กับช่วงหลังจากมีการท่องเที่ยว

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ สามารถแยกออกมาได้เป็น 3 ประเด็นหลัก คือ เรื่องของสภาพแวดล้อมทั่วไปของชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีในชุมชนบ้านแม่กำปอง และผลกระทบจากการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ โดยในบทนี้จะนำเสนอถึงผลการศึกษาทั้งหมดจากการสำรวจเพื่อแสดงให้เห็นถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้านแม่กำปอง และผลกระทบของการท่องเที่ยวโดยวิธีการศึกษาใช้การวิจัยเชิงพรรณนาจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำ ประกอบกับการเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรตัวอย่าง 180 กลุ่มตัวอย่าง เปรียบเทียบ 2 ช่วงเวลาคือช่วงหลังจากการท่องเที่ยว และช่วงก่อนที่จะมีการท่องเที่ยว โดยมีหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

4.1 สภาพแวดล้อมโดยทั่วไป

จากการศึกษาสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปจากเอกสารอ้างอิงต่าง ๆ ของชุมชนบ้านแม่กำปอง ซึ่งจัดทำโดยสำนักพัฒนาชุมชนอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ สามารถแสดงให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมโดยรวมของพื้นที่ชุมชนบ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ทำการศึกษา (พรมมินทร์ พวงมาลา และคณะ, 2545:2) ได้ดังนี้

4.1.1 ที่ตั้ง และ อาณาเขต

บ้านแม่กำปองมีพื้นที่ตั้ง ไม่ห่างจากแม่กำปองมากนัก ตั้งอยู่ทิศตะวันออกในหมู่ที่ 3 ตำบล ห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัด เชียงใหม่ สามารถเดินทางเพื่อเข้าสู่หมู่บ้านได้ ด้วยรถยนต์ และจักรยานยนต์ ได้สะดวก บนเส้นทาง สองทางหลักคือ สายเชียงใหม่ –สันกำแพง และสาย เชียงใหม่-คอยสะแก็ด ซึ่งมีระยะทางห่างประมาณ 50 กิโลเมตร

พื้นที่แม่กำปอง มีพื้นที่ทั้งหมดกว่า 2,000 ไร่ ซึ่งซ้อนทับกันกับพื้นที่ ป่าอนุรักษ์ และป่าชุมชน อีกทั้งยังเป็นจุดกำเนิดจากแม่น้ำลำธาร จึงมีพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ของทรัพยากรธรรมชาติสามารถเพาะปลูกพืชได้หลายชนิด มีความหลากหลายทางชีวภาพ พันธุ์ไม้นานา ชีวิต ลักษณะทางกายภาพโดยทั่วไปจึงมีความสวยงามและเหมาะกับการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์ แบบยั่งยืน ส่วนอาณาเขต ของบ้านแม่กำปอง มีพื้นที่ติดต่อกับดังนี้คือ

- ทิศเหนือ** ติดกับเขตบ้านแม่ลายหมู่ที่ 2 ตำบล ห้วยแก้ว อำเภอแม่อน จังหวัด เชียงใหม่
- ทิศใต้** ติดกับเขต บ้านแม่รวม หมู่ที่ 1 ตำบล ห้วยแก้ว อำเภอแม่อน จังหวัด เชียงใหม่
- ทิศตะวันออก** ติดกับอำเภอเมืองปาน จังหวัด ลำปาง
- ทิศตะวันตก** ติดกับเขตบ้านธารทองหมู่ที่ 8 ตำบลห้วยแก้วอำเภอแม่อนจังหวัด เชียงใหม่

จะสังเกตเห็นได้ว่า พื้นที่บ้านแม่กำปองนี้จะเป็นพื้นที่ด้านในสุดของ ตำบลห้วยแก้ว ซึ่งมีทางออกติดต่อทางเดียว คือด้านทิศตะวันออกติดกับอำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ซึ่งยังเป็นเส้นทางที่ลำบากต่อการเดินทาง ดังนั้นบ้านแม่กำปองจึงมีเส้นทางที่เข้าออกทางเดียวเป็นหลัก คือผ่านเส้นทาง บ้านห้วยแก้ว และ บ้านธารทอง ดังนั้นแม้ว่าจะมีระยะทางที่ไม่ไกลตัวเมืองจาก เชียงใหม่มากนัก แต่การพัฒนาความเจริญต่างๆ ก็อาจจะล่าช้าไปบ้าง เพราะต้องผ่านหมู่บ้านห้วยแก้ว หมู่บ้านธารทอง ซึ่งเป็นทางผ่านก่อนจะมาถึงหมู่บ้านแม่กำปอง จึงไม่ค่อยเกิดปัญหาจากการบุกรุกจากคนภายนอก

จากการสังเกตการณ์โดยภาพรวมแล้ว จุดเด่นของที่ตั้งอาณาเขตของพื้นที่บ้านแม่กำปอง จัดว่าเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม มีระยะทางไม่ห่างไกลความเจริญมากนัก สามารถเดินทางเข้าถึงได้ง่าย แม้ว่าจะมีเส้นทางเข้าออกได้โดยสะดวกเส้นทางเดียว แต่การเข้าออกได้เส้นทางเดียวก็ช่วยให้การควบคุม ปัญหาจากการบุกรุกของบุคคลภายนอก ได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้นจึงเป็นพื้นที่ ที่เหมาะสมกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน ซึ่ง กำลังเป็นกระแสนิยมของการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ในสังคมปัจจุบัน ส่วนจุดอ่อนของที่ตั้งอาณาเขตในพื้นที่นี้ ก็คือเป็นพื้นที่ด้านในสุดของตำบลห้วยแก้ว ดังนั้นการพัฒนาหรือการกระจายความเจริญ เช่น สาธารณูปโภค ถนนหนทาง จำเป็นต้องอาศัยบ้านห้วยแก้ว และบ้านธารทองที่เป็นเส้นทางผ่านเข้าหมู่บ้านก่อนจะมาถึง ดังนั้นจึงมีความล่าช้าไปบ้างแต่ก็ได้เป็นอุปสรรคมากนัก เพราะเส้นทางการคมนาคมในปัจจุบัน สามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก รวมไปถึงงบประมาณหมู่บ้านก็ยังมีองค์กรภายนอกท้องถิ่นหลายส่วนให้การสนับสนุน

4.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศบ้านแม่กำปอง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเขตภูเขาและเนินเขาที่มีลักษณะสูงชัน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าดิบชื้นและดิบแล้งตามความสูงชันของพื้นที่ซึ่งสัมพันธ์กับพื้นที่

ป่านุรักษ์ ทำให้มีทรัพยากรป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ มีพันธุ์ไม้หลากหลายชนิดรวมทั้งเป็นต้นกำเนิดแม่น้ำลำธาร ซึ่งประชากรจะตั้งถิ่นฐานตามเนินเขาที่มีแม่น้ำลำธารไหลผ่าน โดยมีการจัดการดูแลทรัพยากรธรรมชาติโดยหน่วยงานของรัฐและ ของชุมชนทำให้ทรัพยากรยังมีความสมบูรณ์และมีความสวยงาม เป็นภูมิประเทศที่มีความเหมาะสมกับการจัดการท่องเที่ยว

ลักษณะภูมิอากาศเนื่องจากเป็นพื้นที่สูงในหุบเขา ทำให้สภาพอากาศมีเพียง 2 ฤดู คือ ฤดูฝนกับฤดูหนาว พันธุ์พืชที่เหมาะสมกับการเกษตร คือสวนเมี่ยงซึ่งเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านอากาศโดยรวมมีสภาพเย็นสบายตลอดทั้งปี ในช่วงฤดูหนาวอุณหภูมิลดลงต่ำถึง 10 องศาเซลเซียส มีหมอกสวยงาม ลักษณะโดยทั่วไปจึงเหมาะแก่การท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

4.1.3 ลักษณะประชากร

ประชากรบ้านแม่กำปอง ตั้งถิ่นฐานตามแบบโบราณ คือมีลักษณะเป็นเครือญาติที่ตั้งบ้านเรือนใกล้ ๆ กันอยู่ตามที่ราบเนินเขาใกล้แม่น้ำลำห้วยเป็นหย่อมหรือเป็นกลุ่ม ซึ่งชาวบ้านเรียกกันว่าป๊อก หรือ ปาง มีทั้งหมด 6 ปาง รวมทั้งหมด 122 หลังคาเรือน โดยจะเป็นชาวพื้นราบที่อพยพมาจากอำเภอดอยสะเก็ดเพื่อมาหาที่ทำกินและตั้งถิ่นฐาน จากบ้านห้วยแก้ว บ้านธารทอง เรื่อยมาจนถึง บ้านแม่กำปอง เมื่อมาทำการเกษตรสวนเมี่ยงได้กำไรดี ญาติพี่น้องจึงอพยพตามกันมาจึงทำให้มีประชากรเพิ่มมากขึ้น แต่พื้นที่บ้านแม่กำปองเป็นพื้นที่ด้านในสุดจึงก่อตั้งได้ไม่นาน เพียงแค่ร้อย กว่าปี เป็นรุ่นที่สองของช่วงอายุคน ดังนั้นจำนวนประชากรของแม่กำปองจึงมีจำนวนไม่มาก คือ มีจำนวนประชากรทั้งหมด 331 คน เป็น ชาย 177คน เป็นหญิง 154 คน

4.1.4 ประวัติการตั้งถิ่นฐาน

บ้านแม่กำปองเป็นหมู่บ้านมีอายุประมาณ 100 กว่าปี ชาวบ้านที่เดินทางมาตั้งรกรากส่วนใหญ่เดินทางจากอำเภอดอยสะเก็ด โดยยึดการเก็บใบเมี่ยง (ใบชา) และยึดอาชีพการทำสวนเมี่ยงและกาแฟ เป็นอาชีพหลักมาตลอดทุกวันนี้ อนึ่งภายในหมู่บ้านมีลำธารไหลผ่าน และมีต้นไม้ดอกสีแดงขึ้นบริเวณใกล้ ๆ ลำห้วยตลอดแนว ชาวบ้านเรียกดอกไม้ชนิดนี้ว่า ต้นดอกกำปอง จึงนำมาเรียกชื่อหมู่บ้านว่า "แม่กำปอง" มีบรรยากาศที่หนาวเย็นตลอดทั้งปีและบนดอยในช่วงฤดูหนาวอุณหภูมิต่ำกว่า 10 องศา มีพืชพรรณป่าไม้เมืองหนาว กล้วยไม้ พืชสมุนไพร สัตว์ป่า และน้ำตกที่สวยงาม ดังนั้นสหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปองจำกัด ร่วมกับชาวบ้านแม่กำปองและชาวในตำบลห้วยแก้ว จึงจัดทำหมู่บ้านแม่กำปองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งจะทำให้สหกรณ์ฯ ชาวบ้าน และหมู่บ้านแม่กำปองมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยวอีกทางหนึ่ง หลังจากได้ทดลองเปิดหมู่บ้านเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อีกทั้งยังมีนายทุนชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนธุรกิจ

เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแนวผจญภัย จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวจากต่างชาติหลั่งไหลเข้ามาเที่ยว บ้านแม่กำปองอย่างไม่ขาดสาย

การทำเกษตรส่วนเมียงในพื้นที่นี้ไม่ต้องลงทุนด้วยตัวเงิน แต่ใช้การลงทุนด้วยแรงงาน จึงสามารถสร้างรายได้ ได้เป็นอย่างดี ทำให้เกิดการอพยพจากญาติพี่น้องจากคอยสะเกิดเข้ามายังพื้นที่ตำบลห้วยแก้ว โดยตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ตามหมู่บ้านต่างๆ แต่เนื่องด้วยพื้นที่จำกัดของบ้านแม่กำปองที่อยู่ด้านในสุดของเส้นทางอีกทั้งยัง ไม่มีเส้นทางเข้าออกที่สะดวก ดังนั้นชาวบ้านจึงตั้งถิ่นฐานที่บ้านห้วยแก้ว และบ้านธารทองมากกว่า ทำให้บ้านแม่กำปองเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ที่มีจำนวนประชากรไม่มาก อาศัยอยู่ตามลำห้วย เป็นกลุ่มบ้านเรียกว่า ป๊อก หรือ ปาง

ชีวิตความเป็นอยู่โดยทั่วไปเรียบง่ายไม่แตกต่างจากสังคมพื้นราบมากนัก แต่มีลักษณะเด่นที่ยังคงอยู่ คือมีลักษณะ ความสัมพันธ์แบบเครือญาติพี่น้องจากคอยสะเกิดด้วยกัน และด้วยระยะเวลาในการก่อตั้งหมู่บ้านเพียงร้อยกว่าปี ซึ่งเป็นเวลาของช่วงที่สองของอายุคนเท่านั้น ความใกล้ชิดของระบบความสัมพันธ์ในชุมชนจึงมีความแน่นแฟ้น และมีความสำคัญต่อการจัดการโครงสร้างต่างๆ ในชุมชน โดยจะเป็นลักษณะของเครือญาติที่คอยให้ความช่วยเหลือกันจนเป็นลักษณะเด่นของชุมชน ประกอบกับโครงสร้างทางสังคมที่มีประชากรไม่มากนัก ทำให้ง่ายต่อการควบคุมให้อยู่ในแบบแผนวัฒนธรรมชุมชน โดยยังไม่ต้องมีกฎเกณฑ์จากสังคมภายนอกมาบังคับใช้

ในด้านความเชื่อชาวบ้านในบ้านแม่กำปองนับถือศาสนาพุทธ ซึ่งในหมู่บ้านมีศูนย์รวมจิตใจเพียงแห่งเดียวคือ วัดคันธาพฤกษา ทำให้วัด และพระสงฆ์ มีความสำคัญในการดำเนินงานต่าง ๆ ของชุมชนทั้งสถานที่การดำเนินงาน และการจงใจในการดำเนินกิจกรรมไม่ว่าจะเป็น ประเพณี งานบุญ หรือ อภิจกรรมอื่น ๆ ในชุมชน ทำให้กิจการงานต่างๆ ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านมาด้วยดีตลอด

การดูแลกิจการงานต่างๆ ของชุมชน เริ่มแรกเดิมทีจะให้ความสำคัญกับผู้นำชุมชนเป็นหลัก ทั้งการจัดการชุมชน และการจัดการผลประโยชน์ต่างๆ หรือการแก้ไขปัญหาการขัดแย้ง ไม่ว่าจะ เป็นผู้นำทางศาสนา ผู้นำที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการก็ตาม ซึ่งชาวบ้านเห็นว่ามี ความยุติธรรมและเป็นที่ยอมรับแล้ว แต่ต่อมาบทบาทขององค์กรภายนอกชุมชนเข้ามามีส่วนในการจัดการชุมชนมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นหน่วยจัดการต้นน้ำแม่ออน – แม่ลาย, โครงการหลวง การส่งเสริมสหกรณ์ กระจายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ฯลฯ ทำให้การจัดการชุมชนมีรูปแบบที่เป็นทางการมากขึ้น โดยเฉพาะการจัดการภายใต้กลุ่มสหกรณ์ไฟฟ้าพลังน้ำของชุมชนที่มีกฎระเบียบชัดเจน แต่ในขณะเดียวกันก็ยังให้อำนาจและความสำคัญอยู่ที่ผู้นำชุมชนในการดูแล

การจัดการภายใต้ระบบสหกรณ์ของชุมชนได้รับการส่งเสริม และพัฒนาจนสามารถจัดการดูแล ในหลายๆ เรื่องของชุมชน ตัวอย่างเช่น สาธารณูปโภค ของชุมชน สวัสดิการชุมชน

รวมทั้งความพยายามในการจัดการทรัพยากรในชุมชนในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบ
ยั่งยืนอีกด้วย

4.1.5 ผลกระทบของชุมชน

ชาวบ้านแม่กำปองมีผลกระทบในชุมชนได้แก่

- (1) หมอนสมุนไพรใบชาเป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ได้นำวัตถุดิบที่มีอยู่ในพื้นที่ คือใบชา (เมี่ยง) ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ มาอบเป็นสมุนไพรเพื่อทำเป็นผลิตภัณฑ์หมอนใบชา รูปแบบต่างๆ มีคุณสมบัติช่วยผ่อนคลาย ทำให้รู้สึกสดชื่น ช่วยดับกลิ่นอับ และมีกลิ่นหอมอย่างธรรมชาติ
- (2) กลุ่มแปรรูปกาแฟอราบิก้า เป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปกาแฟพันธุ์อราบิก้า โดยคัดเมล็ดกาแฟสดจำหน่ายเป็นกาแฟสดคั่วบดให้มีกลิ่นหอม ได้รสกาแฟอราบิก้าแท้ 100 %
- (3) การจักสานไม้ไผ่ทำเป็นผลิตภัณฑ์หลากหลายชนิด ตามภูมิปัญญาของชุมชน เช่น ตะกร้า หมวก และทำเป็นเฟอร์นิเจอร์ (โต๊ะ เก้าอี้) ต่าง ๆ ที่มีความสวยงามปราณีต
- (4) ไม้ดอก ไม้ประดับ เช่น ดอกเอื้องดิน ดอกกล้วยไม้ นานาชนิด และนานาพันธุ์
- (5) สมุนไพรพื้นบ้าน (ยาเมือง) ลูกประคบ และน้ำผึ้งธรรมชาติ
- (6) บริการนวดแผนโบราณ

ปัญหาในปัจจุบัน คือเรื่องราคาของผลผลิต เมื่อเทียบกับต้นทุนแรงงานที่ลงทุนไปนับว่ายังไม่คุ้มทุน เพราะการกำหนดราคาขึ้นกับพ่อค้าคนกลาง และจำนวนผู้บริโภคเมียงก็ลดลงตลอดจน การเจริญของไฟฟ้า ถนนหนทางที่ดีขึ้น ความต้องการบริโภคเครื่องอำนวยความสะดวกสินค้าฟุ่มเฟือยของชาวบ้านมีเพิ่มมากขึ้น และยังคงส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนที่ในตัวเมืองเชียงใหม่ ทำให้ค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น รายรับไม่พอกับรายจ่าย ทำให้มีการกู้ยืมและเพิ่มหนี้สิน เป็นเงาตามตัว

4.1.6 ลักษณะทางสังคม และวัฒนธรรม

(1) การศึกษา เดิมทีหมู่บ้านแม่กำปองมีโรงเรียนประถมศึกษาเพียง 1 แห่ง เป็นการศึกษาในระบบเปิด ทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปัจจุบันนี้โรงเรียนได้ปิดตัวลงแล้ว เนื่องจากมีนักเรียนจำนวนน้อยมาก ชาวบ้านจึงต้องส่งบุตรหลาน ไปเรียนที่โรงเรียนห้วยแก้วแทน โดยจะมีรถรับส่งนักเรียนคอยไปรับไปส่ง

(2) การสาธารณสุข และ สาธารณูปโภค การพัฒนาด้านสาธารณสุขของหมู่บ้านแม่กำปอง นับว่ามีการพัฒนาสาธารณสุข และสาธารณูปโภคได้เร็วมาก หลังจากมีหน่วยงานราชการ

หลายหน่วยงานให้การส่งเสริมในหมู่บ้านแม่กำปองมีสถานีอนามัย และมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อ.ส.ม.) คอยดูแล รวมทั้งมีกลุ่มสมุนไพโร (หมอเมือง) ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และได้รับการสนับสนุนจากชมรมสมุนไพโรเชียงใหม่ ที่สามารถรักษาโรคได้ ซึ่งจากการสังเกตการณ์พบว่า กลุ่มอาสาสมัคร และกลุ่มสมุนไพโรของบ้านแม่กำปองมีความเข้มแข็ง สามารถดำเนินการได้เป็น อย่างดี ทำให้เกิดการรวมตัว กันขึ้น ไม่เพียงแต่กิจกรรมของกลุ่มตนเองเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงความสามัคคีในกิจกรรมอื่นๆ ส่วนในด้านสาธารณสุขปก ได้มีการใช้พลังงานไฟฟ้าพลังน้ำเป็นกระแสแจกจ่ายไฟฟ้าให้แก่ทุกครัวเรือน ซึ่งตั้งเป็นกลุ่มสหกรณ์พลังน้ำเพื่อจัดการบริหาร ให้มีน้ำประปาภูเขาใช้ทั่วทั้งหมู่บ้าน มีการสร้างเตาเผาขยะประจำบ้านต่างๆ และมีการรณรงค์ให้ทุกครัวเรือนมีส่วนร่วม ใช้ทุกหลังคาเรือน ซึ่งถือว่ามี การร่วมมือจากภายนอกเป็นอย่างดี ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินารอย่างรวดเร็ว

(3) วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา ความเชื่อ ความเคารพนับถือ ชาวบ้านทุกคนนับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่เชื่อในการเวียนว่ายตายเกิด โดยเชื่อว่าการทำบุญ การประกอบพิธีกรรมต่างๆ การทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นให้สังคมในช่วงที่ตนมีชีวิตอยู่ จะส่งผลให้ตนเองได้รับความสุขความสบาย มั่งมีทรัพย์สินเงินทองในชาติหน้า ประกอบกับสังคมมีลักษณะเป็นสังคมชนบท ชาวบ้านเป็นชาวพื้นเมืองไม่มีชาวเขาเจ็ปน จึงมีวิถีความเป็นอยู่แบบชาวเหนือมีความเป็นอยู่แบบเครือญาติ ทำให้ยังคงมีประเพณีสงกรานต์ การรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ พิธีงานบุญต่างๆ พิธีขึ้นบ้านใหม่ การแต่งงาน การทำบุญงานศพ รวมทั้งประเพณีวันสำคัญทางศาสนา การถวายทานต้นเงินเดือนยี่เป็ง ทานสลากภัต การทอดผ้าป่า ถวายผ้ากฐิน และงานปอยหลวงต่างๆ ส่วนในเรื่องในการเคารพนับถือ ยังเป็นระบบอาวุโส คือผู้น้อยจะนับถือผู้ใหญ่ และทุกคนจะนับถือบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว สังเกตได้จากวันสำคัญต่างๆ เช่น วันปีใหม่เมือง วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา ฯลฯ ลูกหลานก็จะพากันไปทำบุญถวายทานไปให้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษของตนเอง นอกจากนี้ยังให้ความนับถือกับผู้นำชุมชนด้วย

4.1.7 ลักษณะ การเมืองการปกครองท้องถิ่น

(1) การปกครองในชุมชน เนื่องจากที่ตั้งถิ่นฐานในชุมชนมีลักษณะเป็นกลุ่มบ้าน (ปาง) ดังนั้นจึงมีการปกครองโดยผู้ใหญ่บ้าน คือ นายพรมมินทร์ พวงมาลา กำกับดูแลความเรียบร้อย เป็นผู้นำในการพัฒนาหมู่บ้านทั้งหมด และมีตัวแทนเป็นหัวหน้ากลุ่มบ้านๆ ละ 1 คน คอยจัดการบริหารกันเอง รวมทั้งเป็นตัวแทนประสานงานร่วมกับตัวแทนสมาชิกองค์กรส่วนตำบล

(2) ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและกลุ่มชุมชน มีระบบความสัมพันธ์แบบดั้งเดิม กล่าวคือยังใช้ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และระบบอุปถัมภ์ เพราะเป็นชุมชนที่อพยพมาตั้ง

ถิ่นฐานมาอยู่ด้วยกัน ซึ่งมีความช่วยเหลือกันแบบในเครือญาติตามปกติ ในส่วนของความสัมพันธ์ในกลุ่มชุมชนนั้นเป็นลักษณะของกลุ่มชุมชนที่ช่วยเหลือกัน คือมีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ภายในหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอาชีพหวังผลทางเศรษฐกิจ กลุ่มอายุหวังผลทางสังคมวัฒนธรรมหรือกลุ่มทางสังคมอื่นๆ แต่ก็ยังใช้ระบบเกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

(3) การจัดการด้านความสัมพันธ์ และการจัดการกลุ่ม ผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้ที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ และเปิดโอกาสให้ผู้สนใจมีการรวมกลุ่มกันให้มีการคัดเลือกประธานกลุ่ม และตำแหน่งต่างๆ ของแต่ละกลุ่ม หลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มมีการวางแผนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มต่อไป โดยมีผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน พระสงฆ์ เป็นผู้ให้ความสนับสนุน มีวัตถุประสงค์หลัก คือการพัฒนาบุคคล ให้ชาวบ้านมีความรับผิดชอบ และมีความเสียสละการทำงานในชุมชนให้มากขึ้น และเปิดโอกาสให้กลุ่มต่างๆ ได้มีโอกาสได้ต่อรองขอความช่วยเหลือจากองค์กรภายนอกชุมชน ได้ดีขึ้น รวมทั้งมีรายได้มาพัฒนาครอบครัวตนเองและชุมชนด้วย ปัญหาที่สำคัญของการรวมกลุ่มจัดกิจกรรมเหล่านี้ คือสมาชิกยังไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองเท่าที่ควร โดยมีการมองเห็นผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม และการจัดระบบกลุ่มภายในยังไม่เป็นกฎระเบียบเรียบร้อย เพราะสมาชิกยังไม่เห็นความสำคัญมากนัก การดำเนินกิจกรรมจึงไม่ค่อยมีกิจกรรมขาดการต่อเนื่อง ระเบียบ ข้อปฏิบัติ และกฎเกณฑ์ของชุมชน ในหมู่บ้านแม่กำปองได้ช่วยกำหนดกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติ ของชุมชนหลายๆ ประการ (พรมมินทร์ พวงมาลา และคณะ, 2545, หน้า 5) กล่าวคือ

(3.1) การลงแขกช่วยเหลือการงานที่เป็นสาธารณะของหมู่บ้าน ทุกหลังคาเรือนต้องถือเป็นหน้าที่ที่ต้องมาช่วยกันทำงานให้แก่งานสาธารณะให้แก่หมู่บ้าน หากไม่มาต้องถูกปรับ หรืองดให้ความช่วยเหลือแก่ผู้นั้น

(3.2) สมาชิกผู้ใช้ไฟฟ้าพลังน้ำ ต้องเป็นสมาชิกสหกรณ์ผู้ใช้ไฟฟ้าทุกหลังคาเรือน และมีหน้าที่ช่วยกันทะนุบำรุงดูแลรักษาอย่างสม่ำเสมอ

(3.3) การใช้ประโยชน์จากป่าไม้ในป่าไม่มีการเลื่อยไม้ขาย การเลื่อยไม้เพื่อสร้างบ้านของตนเอง จะต้องได้รับอนุญาตจากกรรมการของหมู่บ้านก่อนเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้สร้างบ้านจำหน่าย

(3.4) พุทธศาสนาเป็นหน้าที่ของทุกคนทุกหลังคาเรือนที่จะต้องช่วยกันทำนุบำรุงรักษา

(4) การจัดการความขัดแย้งของชุมชน เนื่องจากหมู่บ้านแม่กำปองมีการอพยพย้ายถิ่นฐานมาจากเครือญาติเดียวกันดังนั้น จึงไม่ค่อยมีความขัดแย้งกันเท่าไร ความขัดแย้งกันภายในชุมชนเป็นเรื่องเล็กน้อย ผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้ดูแลหรือไกล่เกลี่ย หากไม่ยอมความกันหรือเป็นกรณี

รุนแรง ก็จะส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้ดำเนินการตามกฎหมาย แต่ถ้าหากเป็นการประพடுத்தที่ผิดระเบียบ ข้อกำหนดของหมู่บ้าน ก็จะต้องถูกลงโทษตามข้อตกลงของเรื่องนั้น

4.2 กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่

จากการสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มผู้นำ คือ นายพรมมินทร์ พวงมาลา ผู้ใหญ่บ้าน ชุมชนบ้านแม่กรรมปองและคณะกรรมการของหมู่บ้าน เพื่อศึกษาถึงลักษณะ โครงสร้าง วัตถุประสงค์การจัดการ และความเป็นมาว่ามีการจัดการท่องเที่ยวอะไรบ้างในชุมชน ซึ่งจากการสำรวจทำให้ได้ผลการศึกษาดังต่อไปนี้

4.2.1 การจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์

1. วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์

นางวันเพ็ญ พรอินตา ประธานกลุ่มแม่บ้านชุมชนบ้านแม่กำปอง กล่าวว่า “จากปัญหาในอดีตเดิมทีก่อนมีแนวทางการพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ทั่วไปของชุมชน ชาวบ้านมีอาชีพหลักแค่เพียงการเก็บใบเมี่ยงขาย สภาพความเป็นอยู่แบบพอมีพอกิน ชาวบ้านไม่มีเงินออม สภาพแวดล้อมต่างๆ ยังไม่มีการพัฒนาและยังไม่เจริญ ถนนหนทางเดินทางยากลำบาก ชาวบ้านส่วนใหญ่อยากมีอาชีพเสริม เนื่องจากต้องส่งบุตรหลานเข้าไปเรียนในเมือง จึงจำเป็นต้องใช้เงินจำนวนมาก รวมถึงเกิดปัญหาสังคมต่างๆ ที่มีอีกด้วย ในขณะนั้นช่วง พ.ศ.2540 เกิดสภาวะล่มสลายทางเศรษฐกิจ โรงงานอุตสาหกรรมหลายแห่งปิดกิจการทำให้ผู้ที่ขายแรงงานตกงานมีสภาพเหมือนคนหมดตัวจึงคืนกลับถิ่นเดิม ปัญหาที่ตามมา คือไม่มีที่ทำกิน ปัญหาหนี้สิน ปัญหาทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาการขัดแย้งภายใน ซึ่งนำไปสู่ปัญหาสังคมนั่นเอง ” ด้วยปัญหา ที่เกิดขึ้นดังกล่าว จึงทำให้มีการแสวงหาแนวทางที่จะอนุรักษ์ไว้ซึ่งคุณค่าของท้องถิ่น โดยอาศัยภูมิปัญญาและองค์กรในท้องถิ่น นั่นก็คือการใช้แนวทางเศรษฐกิจชุมชนธุรกิจชุมชนภายในชุมชน เพื่อฟื้นฟูกับปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตัวองค์กรชุมชนเอง

2. การกำหนดทิศทางวางแผนงาน ในการดำเนินกิจกรรม

ผู้ที่เข้าร่วมเป็นกลุ่มโฮมสเตย์จะต้องได้รับการฝึกอบรมก่อนเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการดำเนินกิจกรรมบ้านพักโฮมสเตย์ ทั้งนี้จะต้องได้รับการตรวจสอบจากคณะกรรมการหมู่บ้านก่อนที่จะสามารถดำเนินการได้ โดยทางคณะกรรมการจะทำการตรวจสอบ

ในเรื่องของความสะอาดสบาย ความสะอาดของห้องน้ำ ห้องครัว และห้องพัก เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยจากการสำรวจพบว่าบ้านที่จะเข้าร่วมกลุ่มโฮมสเตย์นั้นจะทำการลงทุนตกแต่งบ้านดังต่อไปนี้

1) ที่นอน และผ้าห่ม	3 – 5	ชุด
2) เครื่องทำน้ำอุ่น	2	เครื่อง
3) เตาแก๊ส	1	เครื่อง
4) ตู้เย็น	1	ตู้

โดยเฉลี่ยแล้วผู้ที่เข้าร่วมกลุ่มโฮมสเตย์จะต้องลงทุนเริ่มแรกเฉลี่ยที่ 30,000 บาท ในการจัดหาอุปกรณ์ให้ครบตามกฎระเบียบที่ได้กำหนดไว้ เพื่อให้พร้อมต่อการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักแรม

3. การบริหารและการดำเนินการ

พ่อหลวงพรมมินทร์ พวงมาลา ผู้ใหญ่บ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ริเริ่มจัดทำบ้านแม่กำปองให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กล่าวถึงเรื่องการจัดทำโฮมสเตย์ในหมู่บ้านให้ฟังว่า “ได้เริ่มต้นทำมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 สมัยที่ตัวเองมาเป็นผู้ใหญ่บ้านใหม่ๆ โดยได้มีความคิดอยากให้มีเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เนื่องจากเห็นว่าที่หมู่บ้านมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว มีต้นทุนทางธรรมชาติ ทั้งอากาศ ป่าไม้ และน้ำตกที่มีความสูง 7 ชั้น จึงได้ขอความร่วมมือจากชาวบ้านให้ร่วมกันพัฒนาน้ำตกและบริเวณหมู่บ้านให้สะอาด และจัดทำเป็นโฮมสเตย์ขึ้น” จนมาถึงปัจจุบันก็มีบ้านที่เข้าร่วมโครงการโฮมสเตย์ 20 หลังคาเรือน และสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 100-200 คนด้วยกัน จากการสอบถามผู้ประกอบการที่พักโฮมสเตย์บ้านแม่กำปอง ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 3 ตำบลห้วยแก้วอำเภอแม่อนจังหวัดเชียงใหม่ กิจกรรมการให้บริการของกลุ่มท่องเที่ยวโฮมสเตย์แม่กำปอง มีดังนี้

(1) การท่องเที่ยววิถีชีวิตของชุมชน เช่น การทำเหมือง การทำสมุนไพร การทำเครื่องเรือนไม้ไผ่ การจักสาน การแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่างๆ

(2) การเที่ยวชมเส้นทางธรรมชาติ การเดินป่าทั้งเส้นทางระยะใกล้ และระยะไกล ระหว่างทางก็ชมสวนเหมียง (ไร่ชา) คุสมุนไพร คุนุก ระยะไกลสามารถเดินขึ้นถึงดอยม่อนล้าน ซึ่งมีความสูงกว่าระดับน้ำทะเลถึง 1,700 เมตร สามารถดูวิวทิวทัศน์ได้ทั้ง 3 จังหวัด เที่ยวชมน้ำตกแม่กำปอง ซึ่งเป็นน้ำตกที่มีความสวยงาม ตกลดหลั่นลงมาถึง 7 ชั้น น้ำใสสะอาด ระยะทางห่างจากหมู่บ้านประมาณ 1 กิโลเมตร

(3) หลังจากการเดินทัวร์ป่า และเดินเที่ยวชมในหมู่บ้าน สามารถผ่อนคลายจากการเมื่อยล้าโดยมีการนวดแผนไทยในหมู่บ้าน นวดได้ทั้งฝ่าเท้าและนวดตัว หมอนวดทุกคนผ่านการฝึกอบรมมาเป็นอย่างดี

(4) ตอนเย็นนักท่องเที่ยวสามารถฝึกหรือร่วมทำอาหารกับเจ้าของบ้านได้

(5) กิจกรรมทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมคือการทำบายศรีสู่ขวัญ การแสดงฟ้อน การแสดงดนตรีพื้นเมือง (กิจกรรมนี้จะขึ้นอยู่กับความต้องการของนักท่องเที่ยว)

(6) ตอนรุ่งเช้าก่อนเดินทางกลับเจ้าของบ้านจะพาไปทำบุญที่วัดคันธาพฤกษาเช่น การตักบาตรหรือถวายสังฆทาน

(7) การบริการ โหนลิง (Flight of the Gibbon) ให้แก่นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบความสนุก โลกโผนและความตื่นเต้น

ขั้นตอนการรับนักท่องเที่ยว และโฮมสเตย์

(1) ต้อนรับนักท่องเที่ยวตรงจุดศูนย์เรียนรู้ชุมชน

(2) ผู้นำหรือประธานกรรมการการท่องเที่ยวกล่าวต้อนรับ และชี้แจงข้อมูลของหมู่บ้าน กฎ กติกา ระเบียบสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชน

(3) จัดนักท่องเที่ยวเข้าบ้านพัก โดยมีเจ้าของบ้านรับนักท่องเที่ยวเข้าที่พัก

(4) นัดหมายนักท่องเที่ยว ณ จุดนัดพบของหมู่บ้านไค้ชุมชน (ผู้สื่อความหมายในชุมชน) พาเดินชมภายในหมู่บ้านเดินชมตามเส้นทางเดินป่าเรียนรู้ธรรมชาติ ที่เขื่อนน้ำตกแม่กำปอง และเดินกลับเข้าที่พัก

(5) ตอนเย็นร่วมกิจกรรมการทำอาหารกับเจ้าของบ้าน ทานอาหารเย็น พักผ่อน ตามอัธยาศัย

(6) ตอนเช้าทำบุญตักบาตรร่วมกับเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์

ลักษณะของที่พักรโฮมสเตย์ที่ไว้บริการ

บ้านพักโฮมสเตย์ คือบ้านของชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการ บางหลังก็เป็นเรือนไม้ชั้นเดียวบางหลังก็สองชั้น ห้องน้ำส่วนใหญ่เป็นแบบธรรมชาติ มีห้องนอน ห้องครัว โทรศัพท์ ซึ่งมีบริการอยู่ 2 จุดซึ่งใช้ระบบจานดาวเทียม ปัจจุบันมีให้บริการจำนวน 20 หลังคาเรือน

อาหาร ส่วนใหญ่จะเป็นเมนูกับข้าวพื้นเมือง โดยมีกับข้าวมีอพิเศษ หรือเมนูเด็ดของหมู่บ้านอยู่ 3 อย่างคือ 1) ยำใบเมี่ยง 2) ไช้ขอบใบตอง และ 3) ผัดยอดชาโยใต้

ของฝากของที่ระลึก กาแฟสดคั่ว ไบชา และหมอนสมุนไพรไบชา ถือว่าเป็นของฝากจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

อัตราค่าบริการ

- พัก 1 คืน 2 วัน อาหาร 3 มื้อ 550 บาท/ คน
- พักต่อจากนี้ 1 วัน 1 คืน อาหาร 3 มื้อ 350 บาท
- บริการมัคคุเทศก์นำเที่ยว 200 บาท/ วัน
- กิจกรรมบายศรีสู่ขวัญชุดใหญ่/ ชุดเล็ก 1,500 / 1,000 บาท
- กิจกรรมการแสดงอื่นๆ 1,000 บาท

4. ผลการดำเนินการ

จากการสำรวจพบว่า รายได้ที่ได้จากการประกอบธุรกิจโฮมสเตย์นั้นจากอัตราค่าบริการที่พักรวันละ 550 บาท ทางเจ้าของบ้านจะได้รับเงิน 350 บาท และที่เหลืออีก 200 บาทจะเป็นเงินเข้าสู่หมู่บ้านเพื่อใช้ในการพัฒนาต่อไป ดังนั้น ในช่วงปีที่ผ่านมากลุ่มชาวบ้านที่ให้บริการที่พักในเรื่องของโฮมสเตย์นั้น จึงมีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 35,000 บาทต่อปี จากการบริหารจัดการในรูปแบบนี้ชุมชนบ้านแม่กำปองจึงสามารถสร้างรายได้จากท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากทั้งยังสามารถเป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แบบโฮมสเตย์ ที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน “โฮมสเตย์มาตรฐานไทย (Home Stay Standard)” รวม 3 ปี ติดต่อกันของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา เมื่อปี พ.ศ.2547 โดยมีกรให้บริการที่พักแบบ Home Stay ที่สะอาดสะอาด่าน่าอยู่รวมทั้งอาหารพื้นบ้านไว้บริการ ปัจจุบันการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ และโฮมสเตย์ (Home Stay) บ้านแม่กำปองเป็นที่นิยมโดยสามารถขยายเพิ่มขึ้นจาก ทั้งยังสามารถเพิ่มปริมาณบ้านพักจากเดิมมีมากถึง 20 หลังคาเรือน และยังมีแนวโน้มที่จะสามารถพัฒนาต่อไปได้อีก

จากผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้ ผลของการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ที่ถูกโยงเข้ามาเพื่อเป็นการบริการที่พักแก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการเข้ามาศึกษาธรรมชาติ เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน จึงได้ก่อให้เกิด การกำหนดทิศทางการดำเนินงานในการดำเนินกิจกรรมให้ชุมชนบ้านแม่กำปอง ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีธุรกิจชุมชนภายในชุมชนต่างๆ มากมาย เกิดเป็นการจัดตั้งกลุ่มที่มีการเกี่ยวพันกับการท่องเที่ยว เช่น กลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ กลุ่มนวดแผนไทย กลุ่มนำเที่ยวป่า กลุ่มมัคคุเทศก์ เป็นต้น ทั้งยังมีกลุ่มที่ผลิตผลิตภัณฑ์ขายแก่นักท่องเที่ยว เช่น กลุ่มเฟอร์นิเจอร์ จักรสาน กลุ่มเมล็ดกาแฟ กลุ่มหมอนสมุนไพร ฯลฯ จะเห็นได้ว่าทุกกลุ่มที่ผู้นำและคณะกรรมการ ชุมชนของ

บ้านแม่กำปอง ได้จัดตั้งขึ้นนั้นล้วนแต่เป็นธุรกิจภายในชุมชน โดยใช้สภาพแวดล้อมที่มีอยู่และภูมิปัญญาของชาวบ้าน โดยวัตถุประสงค์หลักก็ คือเพื่อเพิ่มรายได้และอาชีพแก่ประชากรในหมู่บ้าน นายพรหมินทร์ พวงมาลา ยังกล่าวไว้อีกว่า ภายหลังจากที่มีกิจกรรมดังกล่าว ความเป็นอยู่หมู่บ้านแม่กำปองมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

4.2.2 การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. วัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน

จากการศึกษาของกลุ่มประชากรแม่กำปอง รวมถึงแกนนำชุมชน คือ ผู้ใหญ่บ้าน ได้ริเริ่มทำการ วิเคราะห์ สาเหตุปัญหา การจัดกิจกรรมโดยสรุปมีใจความว่า “เริ่มต้นของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนนั้น เป็นเพราะหมู่บ้านแม่กำปอง มีทรัพยากรที่เป็นธรรมชาติ และวัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่น่าสนใจ ในการท่องเที่ยว จึงทำให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจเข้ามาชม และเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ แต่การเข้ามาเที่ยวชมของนักท่องเที่ยวเหล่านี้ได้นำเอาปัญหาติดตามาด้วย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาขยะ ปัญหาการทำลายป่าไม้หรือต้นน้ำลำธาร อาจเลยไปถึงปัญหาการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านและชุมชน ทำให้เกิดแนวคิดหาการจัดการกับปัญหาเหล่านี้ โดยได้พบกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และได้ปรึกษาร่วมกับผู้ที่มีความรู้ ผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว และคณะกรรมการหมู่บ้านหลายครั้ง จนเกิดเป็นแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้ หลังจากนั้นจึงทำความเข้าใจกับชาวบ้านเพื่อขอความคิดเห็นต่อแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แบบยั่งยืนในที่สุด”

2. การกำหนดทิศทางวางแผนงาน ในการดำเนินกิจกรรม

ภายหลังจากที่มีการเสนอปัญหาและความต้องการแล้ว ขั้นตอนต่อไปกลุ่มคณะกรรมการที่เป็นผู้นำชุมชนจะได้ทำหน้าที่ในการกลั่นกรองและวิเคราะห์ปัญหา ทั้งรูปแบบการประชุมเป็นทางการและการพูดคุยปัญหาอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อนำเสนอสู่กลุ่มชาวบ้านในการรับรู้ความสำคัญของสาเหตุปัญหา และอภิปรายหาข้อสรุปโดยการลงมติ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรตัวอย่าง พบว่าการจัดการทำแผนการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนบ้านแม่กำปองนั้นจะมาจาก 3 ทางด้วยกัน คือ

- การจัดทำแผน โดยคณะกรรมการหมู่บ้านหรือคณะกรรมการ โครงการวิจัย
- การจัดทำแผน โดยตัวแทนชาวบ้านที่เป็นคณะกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน
- การจัดทำแผน โดยการเสนอ ของชาวบ้าน

การมีส่วนของกลุ่มประชากรตัวอย่างนี้เราจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า กลุ่มผู้นำชุมชนมีรูปแบบการมีส่วนร่วมที่เป็นทางการและมีขอบเขต ระยะเวลาที่กว้างกว่า เพราะจะเป็นตัวแทนในการกลั่นกรองปัญหาที่กลุ่มชาวบ้านจะรับรู้ โดยกลุ่มชาวบ้านจะทำหน้าที่เป็นผู้ลำดับความสำคัญของปัญหาต่างๆ วิเคราะห์ปัญหาโดยผ่านการอภิปรายในที่ประชุมและลงมติให้ความเห็นชอบ เพื่อร่วมกำหนดทิศทางวางแผนในการดำเนินกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน ซึ่งมีกระบวนการตัดสินใจ 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรกเป็นการตัดสินใจกลั่นกรองปัญหาของกลุ่มผู้นำชุมชนที่เป็นตัวแทนของชาวบ้าน ก่อนนำเสนอในขั้นตอนสุดท้ายที่เป็นการตัดสินใจในเรื่องสำคัญๆ ของชุมชนทุกครั้ง เช่น กิจกรรมการประชุมชาวบ้านกลุ่มย่อยตามปางต่างๆ 6 ปาง เพื่อชี้แจงปัญหาและแนวทางก่อนเปิดเวทีชาวบ้าน อภิปรายซักถาม และหาข้อสรุป หรือกิจกรรมการประชุมชาวบ้านเพื่อทำแผนการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีวัตถุประสงค์ให้ชาวบ้านพิจารณาแผนงาน โครงการต่างๆ และให้ความเห็นชอบร่วมกัน เป็นต้น

3. การบริหารและการดำเนินการ

ในขั้นตอนนี้จะมีทั้งกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมและมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ด้วย ทางคณะกรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านได้กำหนด จัดสรรผลประโยชน์ และรายได้ไว้ในระเบียบกลุ่มฯ ดังนี้

เงินปันผลให้แก่สมาชิกผู้ถือหุ้นร้อยละ	60	จากรายได้ทั้งหมด
เงินคืนสู่หมู่บ้านร้อยละ	30	เพื่อเป็นทุนในการพัฒนาชุมชน
เงินสมทบเข้าสหกรณ์ฯร้อยละ	10	เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนต่อไป

ในส่วนของการดำเนินกิจกรรมนั้นกลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มชาวบ้าน ไม่มีความแตกต่าง ในการร่วมดำเนินกิจกรรม เพราะมีช่องทางการมีส่วนร่วมเหมือนกัน และให้ความร่วมมืออย่างดีทั้งสองกลุ่ม การร่วมดำเนินกิจกรรมโดยตรงหรือการร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎระเบียบของหมู่บ้าน ไม่ว่าจะการดำเนินกิจกรรมนั้นจะมีวัตถุประสงค์ ในการดำเนินกิจกรรมเพื่ออะไรก็ตาม ซึ่งถือว่าการมีส่วนร่วมดังกล่าว อยู่ในระดับสูงทั้งคู่ กล่าวคือ ประชากรแม่กำปอง มีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมการดำเนินกิจกรรม และมีความบ่อยครั้งที่จะเห็นได้จากกลุ่มสัมภาษณ์จากประชากรที่มักจะกล่าวว่า ก็ไปร่วมทุกครั้งไม่เคยขาดหรือ จำเป็นที่จะต้องขาด ก็จะส่งตัวแทนที่บ้านไปหนึ่งคนทุกครั้ง ซึ่งการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวอาจแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ใหญ่ๆ คือ

กลุ่มแรก คือ การมีส่วนร่วมในกลุ่มกิจกรรมการบริการนักท่องเที่ยวให้แก่กลุ่มบ้านที่เปิดที่พักโฮมสเตย์ กลุ่มกิจกรรมต่างๆ เช่น กลุ่มดนตรีพื้นเมือง (การแสดงพื้นบ้าน) กลุ่มแม่บ้าน

(แปรรูปอาหารและผลิตภัณฑ์การเกษตร) ฯลฯ ซึ่ง การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ จะมีผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้รูปแบบการมีส่วนร่วมเป็นไปด้วยความสมัครใจและสามารถดำเนินการได้อย่างดี

กลุ่มที่สอง คือ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านชุมชนเป็นกิจกรรมในลักษณะเชิงอนุรักษ์ เช่น การมีส่วนร่วมในการกำจัดมูลขยะในหมู่บ้าน การร่วมดูแลป่าไม้ ลำธารของหมู่บ้าน การร่วมพัฒนาถนนหนทางของหมู่บ้าน หรือแม้กระทั่งการปฏิบัติตามกฎระเบียบของหมู่บ้าน ก็เป็นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเช่นกัน ไม่จำกัดส่วนที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริการท่องเที่ยวเท่านั้น การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้จะเป็นการมีส่วนร่วมที่หวังผลประโยชน์มากกว่าด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว คือ อาจจะมีกลไกทางการเมือง และวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง

4. ผลการดำเนินงาน

เกิด เป็นเครือข่ายการเรียนรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน และสร้างงานและสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน เป็นที่รู้จักของกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติอย่างแพร่หลาย ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งในด้าน โครงสร้างพื้นฐาน และกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน จนสามารถทำให้เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้นเป็นลำดับสามารถเป็นชุมชนพึ่งพาตนเองได้ สร้างรายได้เสริมให้แก่สมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างมาก ทั้งนี้การรวมกลุ่มต่าง ๆ ที่เกิด ก็เป็นผลมาจากการที่เกิดการจัดตั้งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้ามายังชุมชนจนสามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนได้เป็นอย่างมาก ทั้งยังมีสมาชิกในชุมชนแทบทุกคนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวด้วย

จากผลการศึกษาผลสามารถสรุปได้ดังนี้ จาก ผลของการท่องเที่ยวได้ส่งผลต่อ กลุ่มชาวบ้าน มีส่วนร่วมในกิจกรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้ เช่น เมื่อมีการจัดกิจกรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้เข้ามา ก็มีการประชุมถี่มากขึ้น การให้ความร่วมมือต่างๆ เพิ่มมากขึ้น เมื่อก่อนก็มีการประชุมของหมู่บ้าน แต่นาน ๆ ครั้ง แต่เดี๋ยวนี้ตั้งแต่มีกิจกรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้ก็มีการเรียกประชุมบ่อยขึ้น มีกิจกรรมบ่อยครั้งขึ้นไม่ว่าจะเรื่องอะไรก็ตาม เช่น เรื่องยาเสพติด เรื่องการจราจรภายในหมู่บ้าน ความสะอาดในการจราจรของนักท่องเที่ยว ความสะอาด การดูแลความปลอดภัยต่างๆ ฯลฯ ให้ชาวบ้านช่วยกันพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลังจากมีกิจกรรมดังกล่าวมีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้านเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านขายของได้มากขึ้น ความเป็นอยู่ และการจัดการ

ต่างๆ ของคนในชุมชน ได้มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีจากเมื่อก่อน แสดงให้เห็นว่า แนวทางของ ผู้นำชุมชนได้เสนอไว้นั้น ได้ผลเป็นที่น่าพอใจของคนในชุมชน

4.3 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่

การศึกษาครั้งนี้จะดูผลการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 2 ช่วงเวลา คือช่วงหลังมีการท่องเที่ยว กับ ช่วงก่อนที่มีการท่องเที่ยว โดยทำการเปรียบเทียบ กันระหว่าง 2 ช่วงนี้ว่า ในช่วงหลังที่มีการท่องเที่ยวเข้ามายังชุมชนแม่กำปองเกิดการเปลี่ยนแปลงไปยังชุมชนอย่างไรบ้าง ซึ่งในส่วนของ ข้อมูลพื้นฐานเป็นการแสดงในส่วนของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในเรื่องของเพศ ช่วงอายุ และ ระดับการศึกษา สำหรับในหัวข้อถัดไป เป็นการแสดงถึงผลการศึกษาในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยเป็นการแสดงข้อมูลเพื่อที่ทำการเปรียบเทียบผล โดยทำการมอ ย้อนกลับไปเปรียบเทียบกับช่วงก่อนที่มีการท่องเที่ยวว่าเป็นอย่างไร เปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง

4.3.1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

จากตารางที่ 4.1 เป็นการแสดงข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง 180 กลุ่มตัวอย่าง ซึ่ง แสดงจำนวนร้อยละของเพศชาย เพศหญิง ช่วงอายุ และระดับการศึกษา โดยเป็นข้อมูลทั่วไป ที่มีการแสดงถึงปริมาณเพศที่มากกว่าระหว่างเพศชายและเพศหญิง ช่วงอายุที่มากที่สุด และระดับ การศึกษาสูงสุดของกลุ่มตัวอย่าง

จากการสำรวจพบว่า โครงสร้างเรื่อง เพศของกลุ่มตัวอย่างนั้นร้อยละ 94 เป็นเพศชาย ซึ่งมากกว่าเพศหญิงที่มีเพียงร้อยละ 86 เหตุผลเนื่องมาจากการที่ผู้หญิงบางที่ก็ได้แต่งงานกับคนต่าง ถิ่น จึงได้ย้ายถิ่นฐานเข้าไปอยู่ในเมืองจึงทำให้ประชากรที่เป็นเพศหญิงมีปริมาณน้อยกว่าเพศชาย ทั้งยังครอบครัวส่วนมากก็ เน้นไปทางการ มีลูกชายมากกว่าลูกสาว โดยแนวคิดในเรื่องของการสืบ สกุล จึงทำให้มีประชากรเพศชายมากกว่าเพศหญิงเป็นต้น จึงส่งผลต่อจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่พบ กลุ่มตัวอย่างเพศชายมากกว่ากลุ่มตัวอย่างเพศหญิง

สำหรับโครงสร้างเรื่องช่วงอายุ โดยส่วนมากจะเป็นญาติพี่น้องที่อพยพตามกันมา จากอำเภอคอยสะเกิด และมีการอพยพมายังชุมชนบ้านแม่กำปอง โดยบ้านแม่กำปองเป็นบ้านที่อยู่ใน ชุดจึงยังมีประชากรไม่มากในด้านของช่วงอายุยังเป็นเพียงรุ่นที่สองของช่วงอายุคน จากตารางที่ 4.1 พบว่าร้อยละ 35 เป็นประชากรวัยกลางคนคือมีอายุช่วง 41 – 50 เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในช่วง

อายุรองลงมานิยมเดินทางเข้าไปศึกษาเล่าเรียนในตัวเมือง ทั้งยังเข้าไปประกอบอาชีพอีกด้วย จึงส่งผลให้ประชากรในช่วงอายุดังกล่าวมีปริมาณที่ไม่มากนัก จึงเหลือแต่พ่อแม่ และผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า ประกอบกับการที่รัฐบาลมีนโยบายในเรื่องของการคุมกำเนิดเพื่อให้มีบุตรเพียงพอต่อระดับรายได้ที่สามารถหาได้ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหารายได้กับรายจ่ายที่ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงดูครอบครัว จึงส่งผลอีกทางในเรื่องของประชากรในช่วงอายุต่ำกว่า 30 ปีที่มีเพียงร้อยละ 10.56

สุดท้ายในเรื่องของระดับการศึกษา นั้น ประชากรส่วนมากจะจบการศึกษาสูงสุดในระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นระดับการศึกษาที่ค่อนข้างต่ำ จึงส่งผลกระทบต่อปัญหาทางสังคมที่จะกล่าวถึงในหัวข้อเรื่องผลกระทบทางสังคมว่า ปัญหาทางสังคมของประชากรส่วนใหญ่ยังเป็นปัญหาในเรื่องของระดับการศึกษา ส่งได้ส่งผลอย่างมากต่อการสื่อสารทำความเข้าใจกับนักท่องเที่ยว ทั้งยังเสี่ยงต่อการที่จะมีผู้คนต่างถิ่นเข้ามาทำการล่อลวงเนื่องจากระดับการศึกษาที่ต่ำอีกด้วย แต่ทางผู้นำชุมชนก็ได้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพิ่มขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้แก่ชุมชน ประกอบกับในอนาคตเมื่อลูกหลานที่เข้าไปศึกษาในเมืองได้จบกลับมาพัฒนาชุมชนก็อาจจะส่งผลให้ระดับการศึกษาของชุมชนสูงขึ้นด้วย

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

รายการ	กลุ่มตัวอย่าง (180)
เพศ	
ชาย	94 (52.22)
หญิง	86 (47.78)
ช่วงอายุ	
21-30	19 (10.56)
31-40	36 (20)

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)

รายการ	กลุ่มตัวอย่าง (180)
ช่วงอายุ	
41-50	63 (35)
51-60	38 (21.11)
61-70	15 (8.33)
71-80	7 (3.89)
ระดับการศึกษา	
จบประถมศึกษา	154 (85.56)
จบมัธยมศึกษา	20 (11.11)
จบอนุปริญญา	5 (2.78)
จบปริญญาตรี	1 (0.56)

ที่มา : จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนร้อยละ

2. ข้อมูลพื้นฐานทางการประกอบอาชีพ

ในช่วงก่อนที่จะมีการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนจากตารางที่ 4.2 พบว่าร้อยละ 100 นั้นอาชีพหลักของชาวบ้านในชุมชนบ้านแม่กำปอง คือการทำสวนเมี่ยงใบชา แทนทุกหลังคาเรือน

จึงถือได้ว่าเป็นรายได้หลักของแต่ละครอบครัว และพหุผลจากการเก็บתינגแล้วนั้นชาวบ้านก็ไม่มีงานทำ ไม่มีรายได้อื่นเข้ามาช่วยเสริมให้ครอบครัวเลย จึงทำให้เกิดการว่างงานขึ้น

หลังจากการท่องเที่ยวเข้ามายังชุมชนแล้ว ได้มีการเปลี่ยนแปลงในการประกอบอาชีพหลักที่ชัดเจน โดยที่อาชีพหลักแต่เดิมที่มีแต่ทำสวนเมียง ก็เพิ่มมาเป็นรับจ้างทั่วไป และค้าขายกันมากขึ้นส่งผลให้อาชีพหลักที่แต่เดิม คือ การทำสวนเมียง มีปริมาณการทำให้ลดลง เหตุผลเนื่องมาจากการที่คนรุ่นเก่าเริ่มที่จะมีอายุมากขึ้น ประกอบกับลูกหลานก็ไม่ได้รับช่วงต่อ บางครอบครัวก็ทำอยู่บ้าง แต่ลดขนาดลงทำตามความเหมาะสมของสภาพครอบครัวที่จะสามารถช่วยกันทำได้ มี 5 ครัวเรือนที่เปลี่ยนไปยึดการประกอบอาชีพค้าขายเป็นอาชีพหลัก บางครอบครัวก็เปลี่ยนมายึดอาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นอาชีพหลักดังผลการศึกษาที่แสดงในตารางที่ 4.2 เป็นการแสดงผลจากกลุ่มตัวอย่าง 180 กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งแต่เดิมที่ทุกครัวเรือนประกอบอาชีพหลักเป็นสวนเมียงร้อยละ 100 ได้เปลี่ยนแปลงลดลงเหลือเพียงร้อยละ 78.33 โดยมีอาชีพรับจ้างทั่วไป และอาชีพค้าขายเพิ่มเข้ามาแทน โดยอาชีพรับจ้างทั่วไปมีร้อยละ 18.89 และอาชีพค้าขายมีร้อยละ 2.78

ส่วนในด้านของอาชีพรองนั้นจากตารางที่ 4.2 แสดงให้เห็นว่าในช่วงก่อนมีการท่องเที่ยวขึ้นร้อยละ 70 ไม่มีการประกอบอาชีพรอง ที่เหลือนั้นก็มีการประกอบอาชีพรองบ้าง ซึ่งอาชีพที่ชาวบ้านนิยมประกอบเป็นอาชีพรองคือ ทำสวนกาแฟ รับจ้างทั่วไป เย็บผ้า ค้าขาย เลี้ยงวัวตามลำดับ จะเห็นว่าอาชีพรองนั้นยังมีไม่หลากหลายมากนักรายได้จากอาชีพรองก็เป็นเพียงแค่ตัวเสริมเป็นครั้งคราวหลังจากไม่มีการทำสวนเมียง บางครอบครัวกล่าวว่า "พหุผลสวนเมียงก็ไม่รู้จะไปทำอะไร รายได้ที่ได้ก็ไม่พอกับรายจ่าย เกิดปัญหาการกู้ยืมเป็นบางครั้งคราว จึงพยายามหาอาชีพเสริม แต่ก็ไม่มีมากนัก"

แต่พอมีการท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้านก็เกิดอาชีพใหม่ขึ้นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ภายใต้บริบทของการท่องเที่ยว ชาวบ้านได้อยู่ในฐานะ ผู้ให้บริการ ผู้ค้า และผู้ผลิตเพื่อตอบสนองการท่องเที่ยว กล่าวคือในฐานะผู้ให้บริการ ชาวบ้านชุมชนบ้านแม่กำปองได้เป็นผู้ให้บริการในเรื่องของที่พักร้านอาหาร และนำเที่ยว โดยในที่นี้ก็จะเป็นเรื่องของโฮมสเตย์ การเป็นผู้นำเที่ยวเดินป่า ชมทัศนียภาพของน้ำตกแม่กำปอง รวมไปถึงการสอนวิถีชีวิตของชุมชนแก่นักท่องเที่ยว ทั้งยังมีอาชีพบริการนวดแผนโบราณเป็นอาชีพที่เพิ่มขึ้นมาใหม่อีกด้วย สำหรับในฐานะพ่อค้าและผู้ผลิต ก็จะเกิดการรวมกลุ่มกันเพื่อผลิตสินค้าซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้าน ซึ่งหลักๆ ก็จะเป็นหมอนใบชา ซึ่งได้เป็นผลิตภัณฑ์ในโครงการ "หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)" เป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ได้นำวัตถุดิบที่มีอยู่ในพื้นที่ คือ ใบชา (เมียง) ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์มาอบเป็นสมุนไพร เพื่อทำเป็นผลิตภัณฑ์ หมอนใบชารูปแบบต่าง ๆ มีคุณสมบัติช่วยผ่อนคลาย ทำให้รู้สึกสดชื่น ช่วยดับกลิ่นอับ และมีกลิ่นหอมอย่างธรรมชาติ อาชีพเฟอร์นิเจอร์จัก

सानไม้ไผ่ ทำเป็นผลิตภัณฑ์หลากหลายชนิด ตามภูมิปัญญาของชุมชน เช่น ตะกร้า หมวก ทำเป็นเฟอร์นิเจอร์ (โต๊ะ เก้าอี้) ต่าง ๆ ที่มีความสวยงามประณีต แต่สิ่งหนึ่งที่สังเกตได้ชัดเจนจาก ผลการศึกษาคือ ทุกครัวเรือนมีอาชีพรอกหมดแล้ว ไม่มีครัวเรือนไหนที่มีอาชีพทำสวนเมี่ยงเป็นอาชีพหลักแต่เพียงอาชีพเดียว จากที่มีการท่องเที่ยวเข้ามาในสงผลให้เกิดอาชีพใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นมาก จึงกล่าวได้ว่าอาชีพรอกมีมากขึ้นกว่าช่วงก่อนที่มีการท่องเที่ยว โดยส่วนมากอาชีพที่เพิ่มขึ้นก็จะมี ความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวนั่นเอง สำหรับผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพหลักในการทำสวนเมี่ยง แต่ ก็ยังถือเป็นอาชีพรองอยู่ จึงกล่าวได้ว่าภายหลังจากการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนแล้วนั้น ได้เกิดการ สร้างงาน สร้างรายได้ ให้แก่ชาวบ้านเพิ่มมากขึ้นสังเกตได้จากอาชีพที่หลากหลายมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ทั้งยังมีอาชีพที่ส่งผลให้ชาวบ้านเป็นทั้ง ผู้ให้บริการ ผู้ค้า ผู้ผลิต ทำให้เกิดรายได้ เกิดทุนในการทำ ธุรกิจหมุนเวียนเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านขายของได้มากขึ้น ความเป็นอยู่ และการจัดการต่างๆ ของคน ในชุมชน ได้มีการเปลี่ยนแปลง ในทางที่ดีจากเมื่อก่อน

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลพื้นฐานทางด้านการประกอบอาชีพ

อาชีพหลัก	หลังมีการท่องเที่ยว (180)	ก่อนมีการท่องเที่ยว (180)
ทำสวนเมี่ยง	141 (78.33)	180 (100)
รับจ้างทั่วไป	34 (18.89)	-
ค้าขาย	5 (2.78)	-

ที่มา : จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนร้อยละ

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลพื้นฐานทางด้านการประกอบอาชีพ (ต่อ)

อาชีพรอง	หลังมีการท่องเที่ยว (180)	ก่อนมีการท่องเที่ยว (180)
ไม่มีอาชีพรอง	-	126 (70)
สวนกาแฟ	55 (30.55)	25 (13.89)
หมอนสมุนไพร	30 (16.67)	-
สวนเมือง	26 (14.44)	-
บ้านพักโฮมสเตย์	20 (11.11)	-
รับจ้างทั่วไป	15 (8.33)	16 (8.89)
วาดแผนไทย	10 (5.56)	-
มัคคุเทศก์	8 (4.44)	-
นำเที่ยวป่า (เชิงนิเวศ)	6 (3.33)	-
เฟอร์นิเจอร์ จักสาน	5 (2.78)	-
เย็บผ้า	3 (1.67)	9 (5)
เพาะกล้า	2 (1.11)	-

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลพื้นฐานทางด้านการประกอบอาชีพ (ต่อ)

อาชีพรอง	หลังมีการท่องเที่ยว (180)	ก่อนมีการท่องเที่ยว (180)
ค้าขาย	0 (0)	3 (1.67)
เลี้ยงวัว	0 (0)	1 (0.56)

ที่มา : จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนร้อยละ

3. ข้อมูลพื้นฐานทางด้านรายได้

ในช่วงก่อนที่จะมีการท่องเที่ยวนั้น ดังที่ได้กล่าวไปในหัวข้อของข้อมูลพื้นฐานของลักษณะการประกอบอาชีพแล้วว่าชาวบ้านร้อยละ 100 มีอาชีพหลักคือ การทำสวนเมี่ยงโดยการทำสวนเมี่ยงนั้นถ้ามีการทำอย่างจริงจังตั้งใจ มันดูแลแล้วจะส่งผลให้เกิดรายได้ที่มาก ซึ่งรายได้จากการทำสวนเมี่ยงจะมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 51,217.5 บาทต่อปี โดยดูได้จากตารางที่ 4.3 จะเห็นว่าในช่วงก่อนที่จะมีการท่องเที่ยวนี้ชาวบ้านส่วนมากจะมีรายได้อยู่ในช่วงต่ำกว่า 40,000 บาทต่อครอบครัวต่อปีถึงร้อยละ 60 จึงเป็นเหตุผลให้รายได้ที่ได้ในแต่ละปีนั้นแทบไม่เพียงพอต่อรายจ่ายเลย ส่วนชาวบ้านในส่วนที่เหลือนั้นก็มียาได้จากอาชีพเสริมบ้างเพียงเล็กน้อยจึงทำให้มีรายได้ต่อปีเพิ่มขึ้นมาดังที่ตารางที่ 4.3 นั้นจึงเป็นเหตุผลว่าทำชาวบ้านในชุมชนถึงไม่ได้มีสถานะทางเศรษฐกิจที่ดี ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก หรือยานพาหนะในการเดินทาง นั้นเป็นเพราะว่าเมื่อดูจาก ด้านรายได้หักด้วยรายจ่าย ในช่วงก่อนที่จะมีการท่องเที่ยวนี้ยังแทบไม่เพียงพอ จึงทำให้แทบไม่มีเงิน ออมเพื่อไว้ใช้ในอนาคตหรือยามฉุกเฉิน ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า ”พอหมดสวนเมี่ยงก็ไม่ว่างจะไปทำอะไร รายได้ที่ได้ก็ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย เกิดปัญหาการกู้ยืมเป็นบางครั้งคราว จึงพยายามหาอาชีพเสริมแต่ก็มีไม่มากนัก”

แต่พอช่วงหลังจากที่มีการท่องเที่ยวเข้ามายังชุมชนทำให้ชาวบ้านมีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น จึงทำให้รายได้ของแต่ละครอบครัวมากขึ้นตามไปด้วย ทั้งยังมีอาชีพเสริมจากการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้ครัวเรือน เช่น กลุ่มหมอนสมุนไพร ไบชา กลุ่มอาชีพจักสานไม้ไผ่ของผู้สูงอายุ การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ การเป็นผู้นำเที่ยว การ

ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ซึ่งสามารถเพิ่มรายได้ให้ครัวเรือน รวมทั้งการสนับสนุนให้กลุ่มได้มีโอกาสเข้าถึงแหล่งทุนในชุมชน เช่น การส่งเสริมให้กลุ่มออมทรัพย์ฯ เป็นแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินของกลุ่มเศรษฐกิจชุมชน ส่งผลให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีเงินเหลือเก็บไว้เป็นเงินออม โดยการสมัครเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ทำให้ครัวเรือนมีเงินเพิ่มขึ้นอย่างมากในปัจจุบัน อย่างเช่นในปีที่ผ่านมากลุ่มที่เข้าร่วมเป็น โสมสเดย์ก็มีรายได้เฉลี่ยทั้งปีมากถึง 35,000 บาทต่อปี จึงทำให้รายได้เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม ทั้งยังมีการทำสวนเมืองและรายได้อื่น ๆ มาช่วยเสริม จึงกล่าวได้ว่ารายได้ของแต่ละครัวเรือนเปลี่ยนไปในทิศทางที่เพิ่มมากขึ้นโดยเฉลี่ยแล้วอยู่ที่ 86,576.25 บาทต่อปี ซึ่งถือว่าเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 40 ของช่วงก่อนมีการท่องเที่ยว นอกจากนี้มีเงินพอกับค่าใช้จ่ายแล้ว ยังพอที่จะมีเหลือเก็บออมให้แก่กลุ่มออมทรัพย์อีกด้วย

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลพื้นฐานทางด้านรายได้

หลังมีการท่องเที่ยว		ก่อนมีการท่องเที่ยว	
รายได้ (บาทต่อปี)	จำนวนตัวอย่าง (180)	รายได้ (บาทต่อปี)	จำนวนตัวอย่าง (180)
40,001 – 50,000	18 (10)	20,001 – 30,000	18 (10)
50,001 – 60,000	24 (13.33)	30,001 – 40,000	90 (50)
70,001 - 80,000	32 (17.78)	40,001 – 50,000	24 (13.33)
80,001 – 90,000	58 (32.22)	50,001 – 60,000	30 (16.67)
90,001 – 100,000	21 (11.67)	60,001 – 70,000	14 (7.78)
100,001 – 110,000	18 (10)	70,001 – 80,000	2 (1.11)

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลพื้นฐานทางด้านรายได้ (ต่อ)

หลังมีการท่องเที่ยว		ก่อนมีการท่องเที่ยว	
รายได้ (บาทต่อปี)	จำนวนตัวอย่าง (180)	รายได้ (บาทต่อปี)	จำนวนตัวอย่าง (180)
110,001 – 120,000	7 (3.89)	80,001 – 90,000	1 (0.56)
120,001 – 130,000	2 (1.11)	90,001 – 100,000	1 (0.56)
รายได้เฉลี่ย	86,576.25 บาทต่อปี	รายได้เฉลี่ย	51,217.5 บาทต่อปี

ที่มา : จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนร้อยละ

4. ข้อมูลพื้นฐานทางด้านรายจ่าย

สำหรับด้านรายจ่ายนั้นสามารถแบ่งช่วงการเก็บข้อมูลได้ออกเป็น 2 ช่วงเช่นกัน คือ ช่วงก่อน มีการท่องเที่ยว และช่วงหลังจากที่มีการท่องเที่ยวเข้ามา โดยในรายจ่ายต่าง ๆ ของครอบครัวของชาวบ้านในอดีตมีการพึ่งพาสังคมภายนอกน้อยมาก ของใช้ในชีวิตประจำวันก็ไม่มีมาก จึงทำให้รายจ่ายของชาวบ้านยังไม่มากเท่าที่ควร ส่วนมากหมดไปกับค่าใช้จ่ายในการบริโภค การเดินทาง และการศึกษาบุตร รวมไปถึงค่ารักษาพยาบาล ถึงแม้ว่า จากที่กล่าวมานั้นมีปริมาณรายจ่ายที่ไม่มากนัก แต่เมื่อหักรายจ่ายที่เกิดขึ้นกับรายได้ที่ได้รับมาก็ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย โดยจากตารางที่ 4.3 ได้แสดงให้เห็นถึงมีรายจ่ายเฉลี่ย ในช่วงก่อนมีการท่องเที่ยวเข้ามายังชุมชน โดยค่าใช้จ่ายเฉลี่ยอยู่ที่อยู่ที่ 23,279.28 บาทต่อปี

แต่พอช่วงหลังเมื่อการท่องเที่ยวเข้ามา ก็เริ่มมีการปรับปรุงบ้านเรือนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความทันสมัยจึงเกิดเป็นรายจ่ายที่ค่อนข้างสูง รวมทั้งวิถีการดำรงชีวิตเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ที่เคยพึ่งพาปัจจัยการผลิตในภาคการเกษตรและพึ่งพาป่ามาก กว่าก็ได้เปลี่ยนเป็นการพึ่งพาสินค้าและบริการจากในเมืองมากขึ้น ซึ่งค่าใช้จ่ายในการบริโภคส่วนใหญ่ ได้เปลี่ยนแปลง ไปตามยุคสมัยคือราคาของสินค้ามีราคาที่สูงขึ้น ทั้งยังความเป็นอยู่เดิมที่เคย มีการปลูกพืชผักกริมรั้วอย่าง ในสมัยก่อน จึงทำให้เสียค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น ส่วนกิจกรรมการท่องเที่ยว ก็มีความเกี่ยวข้องกับค่าครองชีพของครัวเรือน ในแง่ที่ว่าภายในแหล่งสถานที่ท่องเที่ยวมักจะมีสถานที่ขายสินค้าและบริการต่าง ๆ หลาย

ประเภททั้งที่เป็นของอุปโภคบริโภค และของอื่น ๆ เช่น ของที่ระลึก หัตถกรรมที่ทำขึ้น ตลอดจนบริการต่าง ๆ เช่น ร้านอาหาร เพราะผู้ผลิตย่อมต้องคำนึงถึงรสนิยมและความพอใจของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้สินค้าอุปโภคบริโภคที่ขายมักมีราคาสูงเกินปกติเพราะถือว่าอยู่ในพื้นที่ท่องเที่ยวและเป็นสิ่งของที่เกินความจำเป็น เป็นสินค้าที่ตอบสนองสุนิยม นอกจากสินค้าเหล่านี้ ที่จำหน่ายให้นักท่องเที่ยวแล้วยังจำหน่ายให้แก่คนในหมู่บ้านอีกด้วย แม้ว่าสินค้าเหล่านี้มีราคาแพงสิ่งนี้ส่งผลให้ค่าครองชีพของครัวเรือนสูงขึ้น โดยจากตารางที่ 4.3 ได้แสดงให้เห็นถึงรายจ่ายเฉลี่ยในแต่ละกลุ่มรายได้ของประชากรตัวอย่างที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว อีกทั้งเมื่อมีถนนเข้ามา การติดต่อกับคนเมืองก็ได้รับความสะดวกมากขึ้น จากการสังเกต พบว่ามีรถกระบะของคนในเมืองนำสินค้าพวกเนื้อสัตว์ ผักผลไม้และของแห้งขึ้นมายาขายถึงในหมู่บ้านอาทิตย์ละ 1-2 ครั้ง พ่อค้าจากในเมืองบรรทุก สินค้าบริโภคต่าง ๆ ใส่รถปิกอัพขึ้นมายาขาย และคนเมืองที่นำสินค้าหัตถกรรม ของที่ระลึกต่าง ๆ มายาขายถึงในหมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านนิยมซื้อมากกว่าลงไปซื้อในเมืองเอง จากการสัมภาษณ์ป้านวยร้านอาหารตามสั่ง ให้เหตุผลว่า “ถ้าเราเอาของที่เขาเอามาขายเราสามารถเอาของมาขายก่อนและผ่อนทีหลังได้ แต่ถ้าลงไปซื้อของตัวเองในเมืองเราต้องซื้อเงินสด เชื่อไม่ได้” สิ่งนี้แสดงว่าระบบสินเชื่อได้เข้ามามีบทบาทในสังคมชุมชนบ้านแม่กำปองด้วยผลจากการท่องเที่ยว ขณะนี้ชุมชนได้เปลี่ยนจากเศรษฐกิจแบบแลกเปลี่ยนมาเป็นเศรษฐกิจแบบเงินสด และกำลังก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจแบบเงินเชื่ออีกด้วย

ตารางที่ 4.4. ข้อมูลพื้นฐานทางด้านรายจ่าย

หลังมีการท่องเที่ยว		ก่อนมีการท่องเที่ยว	
รายจ่าย (บาทต่อปี)	จำนวนตัวอย่าง (180)	รายจ่าย (บาทต่อปี)	จำนวนตัวอย่าง (180)
30,001 – 40,000	27 (15)	10,001 – 20,000	72 (40)
40,001 – 50,000	30 (16.67)	20,001 – 30,000	81 (45)
50,001 – 60,000	53 (26.44)	30,001 – 40,000	27 (15)

ตารางที่ 4.4. ข้อมูลพื้นฐานทางด้านรายจ่าย (ต่อ)

หลังมีการท่องเที่ยว		ก่อนมีการท่องเที่ยว	
รายจ่าย (บาทต่อปี)	จำนวนตัวอย่าง (180)	รายจ่าย (บาทต่อปี)	จำนวนตัวอย่าง (180)
60,001 - 70,000	36 (20)		
70,001 - 80,000	24 (13.33)		
80,001 - 90,000	6 (3.33)		
90,001 - 100,000	4 (2.22)		
รายจ่ายเฉลี่ย	57,768.89 บาทต่อปี	รายจ่ายเฉลี่ย	23,279.28 บาทต่อปี

ที่มา : จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนร้อยละ

5. ข้อมูลพื้นฐานการถือครองทรัพย์สิน

ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เห็นถึงสถานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนก็คือ การถือครองทรัพย์สิน จากการสอบถามถึงระยะเวลาของการได้มาซึ่งทรัพย์สินต่าง ๆ โดยแบ่งช่วงเวลาออกเป็นก่อนที่มีการท่องเที่ยว และหลังมีการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน พบว่าทรัพย์สินของครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นทรัพย์สินที่ได้มาหลังจากที่มีการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน โดยในช่วงก่อนที่จะมีการท่องเที่ยวขึ้นนั้นแทบทุกครัวเรือนไม่มีรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์เลย มี เพียงเฉพาะกลุ่มที่มีรายได้สูงคือรายได้มากกว่า 100,001 ต่อปี สามารถดูได้จากตารางที่ 4.8 ได้บอกถึงการถือครองยานพาหนะในช่วงก่อนมีการท่องเที่ยว เนื่องจากมีรายได้ที่สูงอยู่แล้วจึงทำให้สามารถถือครองทรัพย์สินเหล่านี้ได้ ส่งผลให้ช่วงก่อนมีการท่องเที่ยวขึ้นจำนวนยานพาหนะในชุมชนยังมีไม่มากนัก โดยดูได้จากตารางที่ 4.5 จากการที่รายได้ที่ได้ยังไม่เพียงพอกับรายจ่าย ประกอบกับไม่มีความจำเป็น การใช้รถ ชาวบ้านส่วนมากเวลาที่จะเดินทางเข้าเมืองก็จะใช้วิธีอาศัยรถของคนในหมู่บ้านที่มีอาชีพเสริมค้าขายโดยมีคิดค่าบริการไป-กลับ 40 บาทต่อเที่ยวในการเดินทาง หรือไม่ก็เดินเท้า เพราะว่าไม่ค่อย

ได้เดินทางไปไหนมากนัก คุณลุงป็น ได้ให้เหตุผลว่า ”สมัยก่อนเดินเท้าอย่างเดียว เดินทางไปคอย สะเก็ดจะออกเดินทางแต่เช้ามีด ไปถึงก็ค่ำพอดี และนอนที่นั่น 1 คืน และกลับหมู่บ้านในวันถัดไป สำหรับรถจักรยานนั้นไม่มีใครใช้ เพราะทางชันปั่นยากจึงไม่เป็นที่นิยม”

หลังจากที่มีการท่องเที่ยวเข้ามา รายได้ต่อครัวเรือนเริ่มที่จะเพียงพอจึงเริ่มการที่จะซื้อทรัพย์สินกันมากขึ้น โดยทรัพย์สินที่ครัวเรือนส่วนใหญ่มีได้แก่ รถจักรยานยนต์ เกือบทุกหลังคาเรือนมีจะต้องมีอย่างน้อยต้องมีรถจักรยานยนต์ครัวเรือนละ 1 คัน ใช้กันคือ จำนวนกว่า 200 คัน เนื่องจากสะดวก และง่ายต่อการเดินทาง สำหรับรถยนต์หรือรถกระบะนั้นจะมีปริมาณที่ไม่มากนัก เนื่องจากความจำกัดในพื้นที่จอดรถ เพราะตามลักษณะภูมิประเทศของหมู่บ้านจะเป็นภูเขาส่วนใหญ่ แต่เมื่อเทียบกับช่วงก่อนที่มีการท่องเที่ยวก็ถือว่าปริมาณเพิ่มขึ้นมาก จากการสำรวจพบว่ามียากกว่า 20 คันและส่วนมากจะเป็นรถกระบะ เนื่องจากประโยชน์ในการใช้สอยที่มีมากกว่ารถยนต์ สำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกก็เช่นกันจะมีติดครองในกลุ่มประชากรที่มีรายได้สูงบางส่วน ในช่วงก่อนมีการท่องเที่ยวเข้ามา เนื่องจากเหตุผลเช่นเดียวกันกับการถือครองยานพาหนะ เพราะความที่รายได้ก็ยังไม่มากนัก ประกอบกับการใช้สอยก็ไม่ได้จำเป็นมากเท่าที่ควร อย่างเช่น โทรศัพท์มือถือ ก็ยังไม่มีสัญญาณเข้ามา โทรศัพท์ก็ไม่มีสัญญาณกลุ่มประชากรที่ใช้ได้ก็ต้องมีงานควาเทียมเป็นของตัวเองซึ่งมีราคาแพงในสมัยก่อน

ส่วนช่วงหลังจากการท่องเที่ยวขึ้นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนคือ แทบทุกคนจะมีโทรศัพท์เคลื่อนที่อย่างน้อย 1 เครื่องต่อคน นางประจัน ศรีดวงให้เหตุผลว่า ”สะดวกสบายในการที่จะติดต่อกับสามีเวลาไปทำสวนเมี่ยง และลูกที่เข้าไปทำงานในเมือง” ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อไฟฟ้าเข้าหมู่บ้าน ทุกครัวเรือนมีเงินพอที่จะซื้อ โทรศัพท์ ผู้เฒ่า เครื่องทำน้ำอุ่นมากขึ้น โดยโทรศัพท์นั้นแทบทุกหลังคาเรือนที่เข้าไปทำการสัมภาษณ์ จะมีอย่างน้อยหนึ่งเครื่อง สำหรับเครื่องทำน้ำอุ่นบ้านที่อยู่ในกลุ่มโฮมสเตย์จะนิยมใช้เป็นส่วนมาก หลังคาละ 2 เครื่องเพื่อรองรับความต้องการของแขกผู้มาเยือน แต่บ้านที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มโฮมสเตย์ก็จะมีบ้าง แม้บางครั้งครัวเรือนจะซื้อแบบเงินผ่อนก็ตาม การซื้อทรัพย์สินต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเพราะอิทธิพลของลัทธิบริโภคนิยมซึ่งเข้ามาพร้อมกับการติดต่อกับคนพื้นเมืองและนักท่องเที่ยว และด้วยการเจริญเติบโต ทางเศรษฐกิจของชุมชนจากการท่องเที่ยวจึงเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งเอื้อต่อการบริโภครถทรัพย์สินเหล่านี้

จึงกล่าวได้ว่าหลังจากที่มีการท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้านนั้น ก็ทำให้แต่ละครัวเรือนมีสภาพความเป็นอยู่ สถานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น โดยดูได้จากทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นมาจากสมัยก่อน ทั้งยังสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เริ่มเข้ามาขังหมู่บ้านโดยจากตารางที่ 4.6 ได้บอกถึงจำนวนสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพิ่มมากขึ้นภายในชุมชน

ตารางที่ 4.5 ข้อมูลพื้นฐานการถือครองทรัพย์สินประเภทพาหนะ

รายการ	หลังมีการท่องเที่ยว (279)	ก่อนมีการท่องเที่ยว (23)
รถยนต์	19 (6.81)	-
รถกระบะ	32 (11.47)	6 (26.09)
รถจักรยานยนต์	228 (81.72)	17 (73.91)

ที่มา : จากการสำรวจ

หมายเหตุ: (xxx)* คือ จำนวนร้อยละ

ตารางที่ 4.6 ข้อมูลพื้นฐานการถือครองทรัพย์สินประเภทสิ่งอำนวยความสะดวก

รายการ	หลังมีการท่องเที่ยว (712)	ก่อนมีการท่องเที่ยว (16)
ทีวี	165 (23.17)	10 (62.5)
พัดลม	10 (1.40)	-
ตู้เย็น	77 (10.81)	-
เตาแก๊ส	48 (6.74)	6 (37.5)
เครื่องทำน้ำอุ่น	70 (9.83)	-

ตารางที่ 4.6 ข้อมูลพื้นฐานการถือครองทรัพย์สินประเภทสิ่งอำนวยความสะดวก (ต่อ)

รายการ	หลังมีการท่องเที่ยว (712)	ก่อนมีการท่องเที่ยว (16)
เครื่องคอมพิวเตอร์	12 (1.69)	-
โทรศัพท์มือถือ	330 (46.35)	-

ที่มา : จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนร้อยละ

4.3.2 ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจ

ในด้านผลกระทบทางเศรษฐกิจนั้น ได้ทำการศึกษา โดยทำการเปรียบเทียบผลการศึกษาที่ได้ในช่วงหลังจากการท่องเที่ยว แล้วทำการมองกลับไปเพื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนที่จะมีการท่องเที่ยวว่ามีลักษณะรายได้ เฉลี่ย รายจ่าย เฉลี่ย ลักษณะการประกอบอาชีพ และการถือครองทรัพย์สิน ว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง โดยจำการแบ่งออกเป็นทั้งหมด 3 กลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มผู้รายได้น้อย (ไม่เกิน 50,000 บาทต่อปี)

ก. ลักษณะการประกอบอาชีพ

จากตารางที่ 4.7 พบว่าการประกอบอาชีพของผู้มีรายได้น้อยนั้นมีไม่หลากหลายมากนัก โดยดูได้จากอาชีพหลักทั้งในช่วงหลังและช่วงก่อนที่จะมีการท่องเที่ยวนี้ ก็ยังคงประกอบอาชีพการทำสวนเมียงไม่ได้เปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มตัวอย่าง 18 กลุ่มตัวอย่างที่ยังคงมีอาชีพทำสวนเมียงอย่างเดิม

สำหรับอาชีพรองนั้นในช่วงหลังที่มีการท่องเที่ยวเข้ามา ก็มีการเปลี่ยนแปลงไปเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนมีการท่องเที่ยวคือ จากเดิมที่ไม่มีใครมีอาชีพรองเป็นตัวเสริมหลังจากที่ไม่มีการทำสวนเมียงแล้ว ได้เกิดอาชีพใหม่เพิ่มขึ้น โดยในกลุ่มผู้มีรายได้น้อยนั้นได้ประกอบอาชีพเสริมคือ การทำสวนกาแฟจำนวน 13 ตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 72.22 ต่อมาคือการประกอบอาชีพทำ

เฟอร์นิเจอร์จากร้านอีก 5 ตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 27.78 เหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างเลือกทำอาชีพสวนกาแฟเป็นอาชีพเสริมมากกว่านั้นเป็นเพราะว่า การทำสวนกาแฟมีรายได้ดีกว่า ทั้งยังมีผู้รับซื้อแน่นอนทำให้มั่นใจได้ว่ามีรายได้เข้ามาสู่ครอบครัวแน่นอน ส่วนการทำอาชีพเฟอร์นิเจอร์นั้นได้รายได้ต่อชิ้นเพียงชิ้นละ 200 บาท จึงทำให้ประชากรไม่ค่อยให้ความสนใจมากนัก มีก็แต่ผู้มีทุนทรัพย์ไม่มากประกอบกับไม่มีเรี่ยวแรงไปทำอาชีพรับจ้าง จึงจำเป็นประกอบอาชีพนี้ แต่ตัวแทนกลุ่มประชากรที่ทำอาชีพเฟอร์นิเจอร์จากร้านคือ นายทองดี ก็ยังคงกล่าวว่า “ดีกว่าที่ไม่มีอะไรทำหลังทำสวนเมือง อย่างน้อยก็ยังมีรายได้เข้ามาบ้าง”

ข. รายได้

ในกลุ่มนี้ช่วงก่อนที่จะมีการท่องเที่ยววันกลุ่มตัวอย่างทุกคนจะประกอบ อาชีพสวนเมืองอย่างเดียว เป็นกลุ่มที่มีพื้นที่ในการทำสวนเมืองค่อนข้างน้อยจึงทำให้รายได้ไม่มากนัก ประกอบกับมีอายุที่ค่อนข้างมากแล้ว ทั้งลูกหลานก็เข้าไปเรียนในเมืองจึงไม่มีใครช่วยในการทำสวนเมือง จึงทำให้รายได้ที่ได้มานั้นค่อนข้างน้อย จึงทำให้ประชากรในกลุ่มนี้มีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 24,750 บาทต่อปี

แต่พอหลังจากที่มีการท่องเที่ยวเข้ามา ประชากรในกลุ่มนี้ก็หามาประกอบอาชีพรอง ในกลุ่มจำพวก ผลผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อขายแก่นักท่องเที่ยว เช่น ทำสวนกาแฟ และทำเฟอร์นิเจอร์จากร้าน ทั้งยังได้ลูกหลานกลับบ้านมาช่วยงานเนื่องจากสำเร็จการศึกษาแล้ว จึงทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นมา เพราะการท่องเที่ยวขยายตัว และนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ขายสินค้าและผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้เพิ่มมากขึ้นด้วย จากผลของการท่องเที่ยวทำให้รายได้เพิ่มจึงไม่ต้องไปกู้หนี้ยืมสิน จึงทำให้ประชากรในกลุ่มนี้มีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 47,537.5 บาทต่อปี

ค. รายจ่าย

จากตารางที่ 4.7 แสดงให้เห็นว่าในช่วงหลังที่มีการท่องเที่ยวเข้ามายังชุมชนนั้น กลุ่มตัวอย่างของผู้มีรายได้น้อยมีค่า ใช้จ่ายเฉลี่ยที่สูงขึ้นจาก เดิมที่มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเท่ากับ 19,597 บาทต่อปี แต่พอมีการท่องเที่ยวเข้ามาจ่ายเฉลี่ยเพิ่มเป็น 40,625 บาทต่อปี โดยส่วนหนึ่งเนื่องมาจากราคาของสินค้าอุปโภคบริโภคที่มีราคาสูงขึ้นตามยุคสมัย ที่สำคัญหลังจากที่มีการท่องเที่ยวเข้ามาแล้วนั้นก็เริ่มมีการเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคจากเดิมที่เคยทำกับข้าวกินกันเอง โดยใช้ผักที่ปลูกเอง ก็มีการซื้อผักจากรถขายสินค้าจากในเมืองบ้าง หรือซื้อจากร้านค้าในหมู่บ้านจึงเป็นผลให้รายจ่ายสูงขึ้น รวมไปถึงค่าใช้จ่ายจากสิ่งอำนวยความสะดวก และยานพาหนะที่ถือครอบครองไว้ก็เป็นรายจ่ายที่สำคัญเช่นกัน

หากแต่ในช่วงก่อนที่จะมีการท่องเที่ยวในวันรายจ่ายที่ค่อนข้างน้อยก็เป็นเหตุ
เนื่องมาจากไม่ค่อยได้ใช้จ่ายอะไรมากนัก มีก็แค่ค่าการศึกษาบุตรบ้าง กับค่า รักษาพยาบาล ส่วนค่า
เดินทางหรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ก็มีไม่มากนักเท่ากับสมัยนี้ การบริโภคก็มีลักษณะแบบชาวบ้านทั่วไป
ไม่ได้บริโภคอะไรมากมาย บริโภคเท่าที่มีจึงทำให้ไม่มีค่าใช้จ่ายอะไรมากนัก

ง. การถือครองทรัพย์สิน

ในกลุ่มผู้มีรายได้ได้น้อยนั้นจากตารางที่ 4.7 กล่าวได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีการถือครอง
สินทรัพย์น้อยที่สุดโดยการถือครองสินทรัพย์ ของกลุ่มตัวอย่างนี้จะเน้นไป ในช่วงหลังจากการ
ท่องเที่ยวเข้ามาสู่ชุมชนแล้ว เนื่องมาจากช่วงก่อนที่จะมีการท่องเที่ยวในวัน รายได้ของกลุ่มผู้มีรายได้
มีค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับรายได้ที่หักลบกับรายจ่ายแล้ว มีเงินเหลือ ไม่มากนักจึงไม่มี เงินทุน
เพียงพอเพื่อซื้อสินทรัพย์เหล่านี้ได้ แต่จากผลของการท่องเที่ยวที่เข้ามาสู่ชุมชน ได้ส่งผลต่อลักษณะ
การประกอบอาชีพและรายได้ที่เปลี่ยนไปทำให้เมื่อนำรายได้หักกับรายจ่ายแล้ว ก็ยังมีเงินมากพอใน
การซื้อสินทรัพย์ รวมไปถึงระบบการซื้อของแบบเงินผ่อนที่เริ่มเข้ามามีบทบาทมาก ขึ้นจากผลของ
การท่องเที่ยวจึงทำให้การถือครองสินทรัพย์ของกลุ่มผู้มีรายได้ได้น้อยเปลี่ยนแปลงไป โดยมีการถือ
ครองสินทรัพย์ เช่น รถจักรยานยนต์ ทีวี ตู้เย็น เตารีด และ โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น

ตารางที่ 4.7 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อ กลุ่มตัวอย่างผู้มีรายได้ต่ำกว่า 50,000 บาทต่อปี

	หลังมีการท่องเที่ยว	ก่อนมีการท่องเที่ยว
จำนวนตัวอย่าง	18	18
รายได้เฉลี่ย	47,537.5 บาทต่อปี	24,750 บาทต่อปี
อาชีพหลัก	ทำสวนเมือง (100)	ทำสวนเมือง (100)
อาชีพรอง	สวนกาแฟ (72.22) เฟอร์นิเจอร์ (27.78)	ไม่มีอาชีพรอง

ตารางที่ 4.7 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อ กลุ่มตัวอย่างผู้มีรายได้ต่ำกว่า 50,000 บาทต่อปี (ต่อ)

	หลังมีการท่องเที่ยว	ก่อนมีการท่องเที่ยว
รายจ่ายเฉลี่ย	40,625 บาทต่อปี	19,587.51 บาทต่อปี
การถือครองยานพาหนะ	รถจักรยานยนต์	ไม่มีการถือครองยานพาหนะ
การถือครองสิ่งอำนวยความสะดวก	ทีวี ตู้เย็น เตาแก๊ส โทรศัพท์มือถือ	ไม่มีการถือครองสิ่งอำนวยความสะดวก

ที่มา : จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนร้อยละ

2. กลุ่มผู้มีรายได้ปานกลาง (50,001 – 100,000 บาทต่อปี)

ก. ลักษณะการประกอบอาชีพ

ลักษณะการประกอบอาชีพหลักของกลุ่มผู้มีรายได้ปานกลางนั้นถือได้ว่าการเปลี่ยนแปลงไปเล็กน้อยจากตารางที่ 4.8 เห็นได้ว่าในช่วงหลังจากมีการท่องเที่ยวเข้ามานั้นได้ทำให้เกิดอาชีพหลักเพิ่มขึ้นคือ อาชีพรับจ้าง โดยกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มผู้มีรายได้ปานกลางนั้นจำนวน 21 ตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 15.56 ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปประกอบอาชีพหลักเป็นอาชีพรับจ้างทั่วไป ซึ่งเมื่อเทียบกับช่วงก่อนมีการท่องเที่ยวที่มีการประกอบอาชีพทำสวนเพียงอย่างเดียว

สำหรับอาชีพรองนั้นในกลุ่มผู้มีอาชีพรองนั้นถือได้ว่าการ ประกอบอาชีพที่หลากหลายมากขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงก่อนที่จะมีการท่องเที่ยว จากตารางที่ 4.8 เห็นได้ว่ามีอาชีพรองมากถึง 10 อาชีพ เพิ่มขึ้นจากช่วงก่อนที่จะมีการท่องเที่ยว 7 อาชีพ และไม่มีประชากรคนไหนที่ไม่มีอาชีพรองจึงกล่าวได้ว่า เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามานั้นก็ก่อให้เกิดอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น โดยส่วนมากก็จะเป็นอาชีพที่มีความเกี่ยว พันกับการท่องเที่ยว คือ อาชีพนวดแผนโบราณ บริการบ้านพัก โฮมสเตย์ มัคคุเทศก์ นำเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น ทั้งยังมี อาชีพด้านการผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อขายให้กับนักท่องเที่ยว เช่น สวนกาแฟ และหมอนสมุนไพร ทั้งยัง นำการทำสวนเมี่ยงที่เคยเป็นอาชีพหลักมาประกอบเป็นอาชีพรองอีกด้วย

ข. รายได้

สำหรับประชากรในกลุ่มนี้ถือได้ว่ามีมากที่สุด ในชุมชน เนื่องจากเป็นกลุ่มช่วงของคนวัยกลางคน ซึ่งสามารถที่จะใช้แรงงานในการทำงานได้อย่างเต็มที่ โดยในช่วงก่อน มีการท่องเที่ยววันนั้น ส่วนมากก็จะมีอาชีพหลักคือ ทำสวนเมืองทั้งหมด แต่ก็ยังมีประชาชนบางกลุ่มที่สามารถหาอาชีพเสริมเข้ามาช่วยสร้างรายได้ได้ ไม่ว่าจะเป็นอาชีพ รับจ้างทั่วไป สวนกาแฟ และเย็บผ้า จึงทำให้มีรายได้ที่มากขึ้นกว่าประชากรในกลุ่มผู้มีรายได้น้อยส่งผลให้บางส่วนก็มีการถือครองทรัพย์สิน เช่น รถกระบะ และรถจักรยานยนต์บ้าง แต่ก็ไม่มากนัก ในช่วงก่อนมีการท่องเที่ยวรายได้เฉลี่ยของประชากรในกลุ่มนี้จะอยู่ที่ 41,323.36 บาทต่อปี

พอช่วงที่มีการท่องเที่ยวเข้ามาถึงส่งผลให้ประชากรในกลุ่มนี้มีรายได้เพิ่มมากขึ้นเป็นผลมาจากการที่มีอาชีพ รองที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมช่วยในการสร้างรายได้ให้กับประชากรทั้งยังเป็นการเพิ่มงานให้แก่ชุมชนอีกด้วย ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 4.8 ที่แสดงให้เห็นถึงอาชีพรองที่หลากหลายมากขึ้น โดยประชากรในกลุ่มนี้นั้นจะมีอาชีพรองเกี่ยว พันธ์กับการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็น นำเที่ยวเชิงนิเวศ นวดแผนโบราณ มัคคุเทศก์ ซึ่งส่งผลต่อรายได้ประชากรในกลุ่มเป็นอย่างมาก และการท่องเที่ยวยังเป็นตัวช่วยที่ ส่งผลให้ราคาของสินค้าที่กลุ่มชาวบ้านได้ผลิตขึ้นมา มีราคาสูงมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็น หมอนสมุนไพร เมล็ดกาแฟ และต้นกล้าพื้นเมือง ซึ่งเป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่นชุมชนแม่กำปองเองจึงเกิดรายได้ที่มากขึ้นตามไปด้วย โดยจากการท่องเที่ยวที่เข้ามายังชุมชนนั้น ก็ได้ส่งผลให้ประชากรในกลุ่มนี้มีรายได้เฉลี่ยมากขึ้นเป็น 84,543.35 บาทต่อปี โดยดูได้จากตารางที่ 4.8 สำหรับการให้บริการบ้านพักโฮมสเตย์ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศก็เป็นตัวเสริมรายได้ให้แก่ประชากรในกลุ่มนี้ ทั้งยังเป็นการทำให้เกิดรายได้ที่เพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการให้บริการในการนวดแผนไทย การรับจ้างเป็นมัคคุเทศก์หรือนำเที่ยวป่าชมธรรมชาติเชิงนิเวศ จึงทำให้รายได้เฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างผู้มีรายได้ปานกลางสูงขึ้นมาก

ค. รายจ่าย

ในกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่ถือได้ว่าค่อนข้าง มีฐานะดีขึ้นมาจึงทำให้ในช่วงก่อนที่มีการท่องเที่ยวมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย เท่ากับ 22,117 บาทต่อปี โดยในกลุ่มผู้มีรายได้นั้นในช่วงก่อนที่มีการท่องเที่ยวค่าใช้จ่ายส่วนมากจะหมดไป กับการบริโภค และการศึกษาของบุตรมากกว่า เนื่องจากมีรายได้ที่สูงกว่ากลุ่มของผู้มีรายได้น้อย ประกอบกับการส่งบุตรเข้าไปเรียนในตัวเมืองกันมาก จึงทำให้เสียค่าใช้จ่ายทั้งในเรื่องของค่าการศึกษาบุตร ค่าเดินทาง และค่า บริโภค ซึ่งส่งผลต่อค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น

แต่ช่วงหลังจากการท่องเที่ยวเข้ามาในกลุ่มผู้มีรายได้ปานกลางมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเปลี่ยนแปลงไปเพิ่มขึ้นเป็น 59,365 บาทต่อปี โดยมีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มผู้มีรายได้น้อยคือ ราคาสินค้ามีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ประกอบกับต้องเสียค่าใช้จ่ายของ ทรัพย์สินที่ถือครองมากขึ้นไม่ว่าจะเป็น ยาพาหนะหรือสิ่งอำนวยความสะดวกโดยเฉพาะค่าโทรศัพท์มือถือและค่าน้ำมันที่ ซึ่งในสมัยก่อนมีการท่องเที่ยวไม่ได้มีค่าใช้จ่ายเหล่านี้มากมายนัก จึงกล่าวได้ว่าการที่มีการท่องเที่ยวเข้ามาชุมชนก็มีผลต่อรายจ่ายของกลุ่มตัวอย่างเช่นกัน

ง. การถือครองทรัพย์สิน

สำหรับผู้มีรายได้ปานกลางนั้นเป็นกลุ่มที่มีการถือครองสินทรัพย์ที่หลากหลายมากขึ้น โดย จากเดิมก่อนที่จะมีการท่องเที่ยวเข้ามาการถือครองสินทรัพย์ ที่ยานพาหนะ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แต่หลังจากการท่องเที่ยวเข้ามาสู่ชุมชนที่ส่งผลต่อลักษณะการประกอบอาชีพ และรายได้ โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างนี้ซึ่งมีการประกอบอาชีพที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก จึงได้รับรายได้ที่มากกลายเป็นผลสืบเนื่องมาถึงการถือครองสินทรัพย์ด้วยไม่ว่าจะเป็นยาพาหนะและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ดูได้จากตารางที่ 4.8 โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่ให้บริการบ้านพักโฮมสเตย์ซึ่งต้องมีการลงทุนเพื่อซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกเข้ามาเพื่อให้ผ่านตามมาตรฐานของโฮมสเตย์ที่ได้วางเอาไว้ จึงกล่าวได้ว่าจากผลของการท่องเที่ยวได้ส่งผลถึงการถือครองทรัพย์สินเป็นอย่างมาก

ตารางที่ 4.8 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อ กลุ่มตัวอย่างผู้มีรายได้ 50,001 – 100,000 บาทต่อปี

	หลังมีการท่องเที่ยว	ก่อนมีการท่องเที่ยว
จำนวนตัวอย่าง	135	135
รายได้เฉลี่ย	84,543.35 บาทต่อปี	41,323.36 บาทต่อปี
อาชีพหลัก	ทำสวนเมือง (84.44) รับจ้างทั่วไป (15.56)	ทำสวนเมือง (100)

ตารางที่ 4.8 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อ กลุ่มตัวอย่างผู้มีรายได้ 50,001 – 100,000 บาทต่อปี (ต่อ)

	หลังมีการท่องเที่ยว	ก่อนมีการท่องเที่ยว
อาชีพรอง	สวนกาแฟ หมอนสมุนไพร สวนเมือง รับจ้างทั่วไป นวดแผนโบราณ โฮมสเตย์ มัคคุเทศก์ นำเที่ยวเชิงนิเวศ เย็บผ้า เพาะกล้า	ไม่มีอาชีพรอง สวนกาแฟ รับจ้างทั่วไป เย็บผ้า
รายจ่ายเฉลี่ย	59,365 บาทต่อปี	22,117 บาทต่อปี
การถือครองยานพาหนะ	รถยนต์ รถกระบะ รถจักรยานยนต์	รถกระบะ รถจักรยานยนต์
การถือครองสิ่งอำนวยความสะดวก	ทีวี พัดลม ตู้เย็น เตาแก๊ส เครื่องทำน้ำอุ่น เครื่องคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ	ทีวี

ที่มา : จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนร้อยละ

3. กลุ่มผู้มีรายได้มาก (มากกว่า 100,001 บาทต่อปี)

ก. ลักษณะการประกอบอาชีพ

ในส่วนของกลุ่มผู้มีรายได้มากนั้นจากตารางที่ 4.9 สามารถผลการศึกษาได้ว่า ในช่วงหลังการท่องเที่ยงก็มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการประกอบอาชีพหลักเหมือนกลุ่มผู้มีรายได้ปานกลางเพียงแต่มีอาชีพค้าขายเพิ่มเข้ามา โดยในกลุ่มตัวอย่าง 27 ตัวอย่างมีจำนวนร้อยละ 33.33 ทำอาชีพสวนเมี่ยงเหมือนเดิม ส่วนร้อยละ 48.15 ร้อยละ 18.52 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป และอาชีพค้าขายตามลำดับ ซึ่งส่วนมากจะเป็นเปลี่ยนจากอาชีพรองที่เคยประกอบอยู่แล้วแล้วนำมาเป็นอาชีพหลักแทน โดยที่ในกลุ่มผู้มีรายได้มากนั้นได้เปลี่ยนมาประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปกันมากขึ้น เนื่องมาจากการที่มีผู้ต้องการสร้างโฮมสเตย์ร้านอาหาร รวมไปถึงดูแลจัดการร้าน จึงทำให้มีประชากรไปประกอบอาชีพนี้ค่อนข้างมาก และรายได้ดี ส่วนประชากรที่ไปประกอบอาชีพค้าขายนั้น ก็สามารถสร้างยอดขายได้มากขึ้นจากการที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามายังชุมชนมากขึ้น ทำให้สินค้าขายได้อย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงเป็นที่ระบายสินค้าของชุมชนได้อีกด้วย

สำหรับอาชีพรองนั้นในกลุ่มผู้มีรายได้มากถือว่ามีอาชีพรองทุกคนทั้งในช่วงหลังและช่วงก่อนที่จะมีการท่องเที่ยง โดยที่ในช่วงหลังมีการท่องเที่ยงก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพให้มาเกี่ยวพันกับการท่องเที่ยงมาก โดยมากจะเน้นไปที่ บริการบ้านพัก โฮมสเตย์ สำหรับอาชีพที่เกี่ยวกับการผลิตผลิตภัณฑ์ก็มี เช่น หมอนสมุนไพร และก็ได้มีการเลิกอาชีพรองที่เคยประกอบไปบ้างเช่น เย็บผ้า และเลี้ยงวัวเป็นต้น สำหรับผู้ที่เคยประกอบอาชีพรองเป็นอาชีพรับจ้างทั่วไป และอาชีพค้าขาย ก็ได้มีการเปลี่ยนไปเป็นอาชีพหลักแล้วทำสวนเมี่ยงเป็นอาชีพรองแทน

ข. รายได้

กลุ่มประชากรกลุ่มสุดท้ายนี้เป็นกลุ่มที่ถือได้ว่ามีความสามารถในการหารายได้ได้มาก ทั้งช่วง ก่อนที่จะมีการท่องเที่ยงเข้ามา และหลังจากมีการท่องเที่ยงเข้ามาแล้ว โดยที่ในช่วงก่อนที่จะมีการท่องเที่ยงนั้น ประชากรในกลุ่มนี้ได้มีการประกอบอาชีพหลักคือ ทำสวนเมี่ยงเหมือนกัน แต่ได้มีการประกอบอาชีพรองด้วย ซึ่งโดยส่วนมากจะเน้นไปทางการประกอบอาชีพเพื่อผลิตผลิตภัณฑ์ไว้ขาย เช่น สวนกาแฟ รับจ้างทั่วไป เย็บผ้า ค้าขาย เลี้ยงวัวขาย เป็นต้น จากการศึกษาพบว่า ประชากรกลุ่มนี้ส่วนมากจะมีสวนเมี่ยงขนาดใหญ่ และสมาชิกใน ครอบครัวช่วยเหลือกันหมด ทำให้เก็บเที่ยงได้เป็นปริมาณมาก รวมทั้งผู้ที่ทำธุรกิจการค้าได้มีการนำสินค้าจากในเมืองมาขายด้วย จึงทำให้ประชากรกลุ่มนี้มีรายได้มาก

เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาก็ได้ส่งผลให้ประชากรในกลุ่มนี้บางส่วนเปลี่ยนอาชีพจากการทำสวนเมี่ยงที่เป็นอาชีพหลัก กลายเป็นอาชีพรอง และทำอาชีพรับจ้าง และค้าขายแทน รวมไปถึงอาชีพรองที่ เน้นไปทางการผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อขายให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น สวนกาแฟและคั่วเมล็ดกาแฟ ขาย ทำหมอนสมุนไพร เป็นต้น เนื่องจากค่าครองชีพที่สูงขึ้นจากการเป็นเมืองท่องเที่ยว ได้ส่งผลให้ราคาสินค้าที่ชุมชนผลิตขึ้นเองเขาได้ราคาดี ประกอบกับ ปริมาณนักท่องเที่ยวที่เข้ามาจึงทำให้ประชากรที่มีอาชีพค้าขายมีรายได้เป็นกอบเป็นกำ ในด้านของรับจ้างก็ได้รายได้มากจากการที่มีผู้ลงทุนเกี่ยวกับร้านอาหาร ร้านกาแฟในการจ้างมาบริหารดูแล รวมไปถึงผู้รับจ้างสร้างบ้าน ต่อเติมบ้านให้เป็นที่ให้โฮมสเตย์ก็มีรายได้ดีมากขึ้นด้วย โดยในกลุ่มผู้มีรายได้ถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีจำนวนผู้ให้บริการบ้านพักโฮมสเตย์มากที่สุด จึงส่งผลถึงรายได้เฉลี่ย ซึ่งจากเดิมช่วงก่อนที่จะมีการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนรายได้เฉลี่ยของกลุ่มผู้มีรายได้มากถึงกับ 69,666 บาทต่อปี แต่พอมีการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนได้ส่งผลให้รายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 112,333 บาทต่อปี โดยดูได้จากตารางที่ 4.9

ค. รายจ่าย

ในด้านรายจ่ายของกลุ่มผู้มีรายได้มาก จากผลการศึกษาพบว่า ในช่วงก่อนที่จะมีการท่องเที่ยวกลุ่มผู้มีรายได้มากนั้นเป็นกลุ่มที่มีรายจ่ายเฉลี่ยมากที่สุด จากตารางที่ 4.9 เดิมก่อนมีการท่องเที่ยวค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของกลุ่มเท่ากับ 28,133 บาทต่อปี เป็นผลมาจากรายได้ที่มาก ประกอบกับสินทรัพย์ที่ถือครองก็มีจำนวนมาก โดยในช่วงก่อนที่จะมีการท่องเที่ยวนี้กลุ่มผู้มีรายได้มากได้เริ่มที่จะมีการลงทุนในการที่ประกอบอาชีพเสริมคือการทำธุรกิจการค้า จึงทำให้มีค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าเข้ามาเป็นจำนวนมาก ประกอบกับการที่เสียค่า การศึกษา ให้กับบุตรเพื่อ ส่งไปศึกษาในเมืองค่าใช้จ่ายในการบริโภค และค่ารักษาพยาบาล จึงส่งผลถึงค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของกลุ่ม

สำหรับช่วงหลังจากมีการท่องเที่ยวก็มีรายจ่ายที่เพิ่มขึ้นตามราคาสินค้าที่เปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับรายได้ที่ถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีรายได้มาก จึงทำให้เกิดการค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่สูงขึ้นตามมา ทั้งยังค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าเดินทาง และค่าใช้จ่ายในการใช้โทรศัพท์มือถือ บางครอบครัวในกลุ่มตัวอย่างนี้ได้มีการส่งบุตรหลานไป ศึกษาต่อ ในในระดับที่สูงขึ้น จึงเสียค่าใช้จ่ายไปกับการศึกษาค่อนข้างมาก ประกอบกับนำเงินไปลงทุนในกิจการค้าขายของตนเองด้วย จึงทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นมากด้วย จากผลของการท่องเที่ยวที่เข้ามาสู่ชุมชนได้ส่งผลให้รายจ่ายเฉลี่ยของกลุ่มเพิ่มขึ้นเป็น 73,316 บาทต่อปี

ง. การถือครองทรัพย์สิน

ในกลุ่มประชากรผู้มีรายได้สูงนั้นถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่ค่อนข้างมีการถือครองสินทรัพย์ อยู่ก่อนแล้วจากตารางที่ 4.9 เนื่องมาจากรายได้ที่มากในช่วงก่อนที่จะมีการท่องเที่ยว จึงทำให้สามารถถือครองสินทรัพย์ เช่น รถกระบะ รถจักรยานยนต์ รวมไปถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ แต่ก็ถือว่ายังไม่มากนัก แต่เมื่อช่วงหลังจากมีการท่องเที่ยวขึ้นก็จะสังเกตได้ถึงการเปลี่ยนแปลงคือ การที่มีจำนวนการถือครองยานพาหนะ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่มากขึ้น รวมไปถึงมีการซื้อเพื่อเปลี่ยนแปลงสินทรัพย์ให้ใหม่ ทันสมัยมากขึ้น

ตารางที่ 4.9 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อ กลุ่มตัวอย่างผู้มีรายได้มากกว่า 100,000 บาทต่อปี

	หลังมีการท่องเที่ยว	ก่อนมีการท่องเที่ยว
จำนวนตัวอย่าง	27	27
รายได้เฉลี่ย	112,333.33 บาทต่อปี	69,666.67 บาทต่อปี
อาชีพหลัก	ทำสวนเมือง (33.33) รับจ้างทั่วไป (48.15) ค้าขาย (18.52)	ทำสวนเมือง (100)
อาชีพรอง	โฮมสเตย์ สวนกาแฟ หมอนสมุนไพร รับจ้างทั่วไป สวนเมือง	สวนกาแฟ รับจ้างทั่วไป เย็บผ้า ค้าขาย เลี้ยงวัว
รายจ่ายเฉลี่ย	73,316.67 บาทต่อปี	28,133.33 บาทต่อปี
การถือครองยานพาหนะ	รถยนต์ รถกระบะ รถจักรยานยนต์	รถกระบะ รถจักรยานยนต์

ตารางที่ 4.9 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อ กลุ่มตัวอย่างผู้มีรายได้มากกว่า 100,000 บาทต่อปี
(ต่อ)

	หลังมีการท่องเที่ยว	ก่อนมีการท่องเที่ยว
การถือครองสิ่งอำนวยความสะดวก	ทีวี พัดลม ตู้เย็น เตาแก๊ส เครื่องทำน้ำอุ่น เครื่องคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ	ทีวี เตาแก๊ส

ที่มา : จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนร้อยละ

4.2.3 ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวด้านสังคม

ในด้านผลกระทบทางสังคมนั้น ได้ทำการศึกษา โดยทำการเปรียบเทียบผลการศึกษาที่ได้ในช่วงหลังจากมีการท่องเที่ยวที่มีการรวมกลุ่มทางสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรจากช่วงก่อนที่จะมีการท่องเที่ยว ทั้งยังมีกลุ่มต่าง ๆ ที่เพิ่มมากขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อกลุ่มตัวอย่าง ประกอบกับโอกาสทางการเรียนรู้ที่เพิ่มมากขึ้น และสุดท้ายคือปัญหาทางสังคมที่เข้ามาพร้อมกับการท่องเที่ยว

1. การมีส่วนร่วมของกลุ่มทางสังคม

จากตารางที่ 4.9 การรวมกลุ่มในช่วงก่อนมีการท่องเที่ยวนั้นจะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะอยู่ในกลุ่มสตรีแม่บ้าน ซึ่งถือว่าการรวมกลุ่มพื้นฐานของทุกชุมชน อันดับต่อมาเป็นกลุ่มอาสาสมัครแม่กำปอง ซึ่งในช่วงก่อนที่จะมีการท่องเที่ยวขึ้นนั้นยังไม่ได้ทำการรวมกลุ่มกันอย่างเป็นทางการเป็นหลักแหล่ง นางเจนจิรา ประธานกลุ่มแม่บ้านกล่าวว่า “ช่วงก่อนการท่องเที่ยวเข้ามายังชุมชน การรวมกลุ่มต่าง ๆ ของชุมชนนั้นถือได้ว่ากระจัดกระจาย ไม่มีสถานที่ในการรวมกลุ่มที่แน่นอน สมาชิกแต่ละคนก็ไม่ได้มีตำแหน่งหน้าที่ที่ชัดเจน การทำกิจกรรมก็มีการทำเป็นครั้งคราวไม่เหมือนกับหลังจากมีการท่องเที่ยวเข้า” เนื่องจากในช่วงก่อนการท่องเที่ยวขึ้นชุมชนบ้านแม่กำ

ปองยังไม่มีรูปแบบการรวมกลุ่มทางสังคมที่ชัดเจน การรวมกลุ่มก็เน้นไปที่ความสมัครใจมากกว่า ไม่มีการจัดระบบระเบียบของเงินทุนที่จะใช้กันในกลุ่ม ขึ้นอยู่ตามกำลังทรัพย์ของสมาชิกแต่ละคน จึงทำให้กลุ่มต่าง ๆ ไม่ได้ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ทั้งยังรายได้ และเงินทุนของกลุ่มก็มีไม่มาก ทำให้ไม่มีเงินทุนในการพัฒนากลุ่มเพื่อให้กินผลประโยชน์ที่ออกเลย ภายหลังจากมีการท่องเที่ยวเข้ามา ทางพ่อหลวงพรหมมินทร์ก็ได้สังเกตเห็นถึงความสำคัญในการที่จะรวมกลุ่มต่าง ๆ ของหมู่บ้านขึ้นมา ทั้งยังได้จัดตั้งกลุ่มใหม่ ๆ ขึ้นมาอีกมากมาย ทั้งยังได้มีการจัดทำรูปแบบในการรวมกลุ่ม ทำบัญชี รายรับ - รายจ่าย เพื่อให้เกิดการจัดระบบของทุนหมุนเวียนภายในกลุ่มเพื่อให้เกิดการที่จะมีทุน หมุนเวียนในการพัฒนาต่าง ๆ ต่อไป โดยกลุ่มที่เพิ่มขึ้นมาภายหลังจากมีการท่องเที่ยวรวมทั้ง กลุ่มเดิมที่มีการจัดระเบียบต่าง ๆ ตามรูปแบบที่ได้กำหนดไว้ จึงทำให้เกิดกลุ่มต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวข้อง กับการท่องเที่ยว และไม่เกี่ยวข้อง

แต่ต่อมาหลังจากการท่องเที่ยวเข้ามา ซึ่งจากตารางที่ 4.9 ได้มีการจัดกลุ่มต่าง ๆ ให้มี ระเบียบแบบแผน โดยมีกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและกลุ่ม โสมสเดย์ ซึ่งมีกลุ่มสตรีแม่บ้านเป็นแกน หลักในการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาของหมู่บ้านซึ่งกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทุกคน จะมีตำแหน่งเป็นสมาชิกกลุ่ม และมีหน้าที่ในการเข้าร่วมการประชุมทุกครั้งที่มีการเรียกประชุม เพื่อถกเถียงถึงแนวทางในการทำงาน และความรับผิดชอบของแต่ละคน รวมถึงการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น เพื่อให้หมู่บ้านเป็นชุมชนการท่องเที่ยวอนุรักษ์ที่ยั่งยืน โดยชาวบ้านบางคน อาจจะทำการเข้าร่วมกับกลุ่มอื่น ๆ โดยบางคนอาจจะไปเป็นสมาชิกถึง 3-4 กลุ่มสำหรับกลุ่มอื่น ๆ ก็จะมีหน้าที่ในการร่วมกันพัฒนาหมู่บ้าน สำหรับกลุ่มสตรีแม่บ้านและกลุ่ม อสม.แม่กำปอง ก็จะมีการ ทำหน้าที่ในการเข้าร่วมงานกับชุมชนอื่น ๆ หรือทำหน้าที่เป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชน สำหรับ กลุ่มผู้สูงอายุก็จะทำหน้าที่เป็นกลุ่มที่คอยให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิถีชีวิต เป็นผู้นำในการประกอบ พิธีกรรมต่าง ๆ ตามวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนบ้านแม่กำปอง จากผลของการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดกลุ่ม อื่น ๆ ตามมาไม่ว่าจะเป็น กลุ่มมัคคุเทศก์ กลุ่มนวดแผนโบราณ กลุ่มดนตรีพื้นเมือง ฯลฯ จากตาราง ที่ 4.9 แสดงให้เห็นกลุ่มต่าง ๆ ที่เพิ่มมากขึ้น โดยการรวมกลุ่มในช่วงหลังการท่องเที่ยวแล้ว ได้รับผล จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวโสมสเดย์จึงได้เกิดการจัดตั้งกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการ ท่องเที่ยว เช่น กลุ่มโสมสเดย์ กลุ่มนวดแผนไทย กลุ่มนำเที่ยวป่า กลุ่มมัคคุเทศก์ กลุ่มดนตรีพื้นบ้าน เป็นต้น และยังได้มีการรวมกลุ่มเพื่อผลิตผลิตภัณฑ์ขายให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น กลุ่มหมอน สมุนไพร กลุ่มเฟอร์นิเจอร์จักสาน กลุ่มแปรรูปกาแฟ เป็นต้น โดยที่กลุ่มที่เคยมีในช่วงก่อนมีการ ท่องเที่ยวก็ยังคงมีอยู่ แต่ได้รับการจัดระเบียบให้ดีขึ้น เพื่อมีแบบแผนในการดำเนินการแบบเดียวกัน โดยทุกกลุ่มจะมีแนวทางการบริหารจัดการที่เหมือนกัน ซึ่งได้วางแนวทางนี้โดยพ่อหลวงพรหมมิน

นทร์เพื่อให้เป็นรูปแบบหลักในการบริหารจัดการทุกกลุ่มเพื่อเป็นแนวทางเดียวกัน ทั้งยังมีทุน
หมุนเวียนต่อภายในกลุ่ม และภายในชุมชน จึงแนวทางเพื่อให้ชุมชนเกิดการพัฒนายั่งยืนต่อไป

ตารางที่ 4.10 การมีส่วนร่วมทางสังคมในช่วงก่อนและหลังมีการท่องเที่ยว

รายชื่อกลุ่ม	หลังมีการท่องเที่ยว (180)	ก่อนมีการท่องเที่ยว (180)
กลุ่มสตรีแม่บ้าน	110 (61.11)	97 (53.89)
กลุ่ม อสม. แม่กำปอง	96 (53.33)	53 (29.44)
กลุ่มเยาวชนแม่กำปอง	5 (2.78)	15 (8.33)
กลุ่มผู้สูงอายุ	10 (5.56)	10 (5.56)
กลุ่มคนตรีพื้นเมือง	7 (3.89)	7 (3.89)
กลุ่มหมอมือง-สมุนไพร	3 (1.67)	5 (2.78)
กลุ่มตีเหล็ก	2 (1.11)	2 (1.11)
กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	180 (100)	-
กลุ่มหมอนสมุนไพร	30 (16.67)	-
กลุ่มโฮมสเตย์	20 (11.11)	-
กลุ่มนวดแผนไทย	10 (5.56)	-

ตารางที่ 4.10 การมีส่วนร่วมทางสังคมในช่วงก่อนและหลังการท่องเที่ยว (ต่อ)

รายชื่อกลุ่ม	หลังมีการท่องเที่ยว (180)	ก่อนมีการท่องเที่ยว (180)
มัคคุเทศก์ท้องถิ่น	6 (3.33)	-
กลุ่มเฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่	5 (2.78)	-
กลุ่มแปรรูปกาแฟอราบิก้า	3 (1.67)	-

ที่มา : จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนร้อยละ

2. โอกาสทางการศึกษา เรียนรู้

ภายหลังจากที่โรงเรียนบ้านแม่กำปอง ได้ปิดไป ประกอบกับการที่มีการท่องเที่ยวเข้ามา ทางผู้นำชุมชน นายพรหมินทร์ พวงมาลา เล็งเห็นว่าหากได้ทำให้ประชาชนในชุมชนมีการเรียนรู้ตลอดเวลา ก็จะเป็นการดีเพื่อทำให้เกิดชุมชนที่มีความรู้ ประกอบกับการมีนักท่องเที่ยว และคนต่างถิ่นเข้ามา มาก ดังนั้นทางพ่อหลวงพรหมินทร์จึงได้ตระหนักเพื่อที่จะเพิ่มโอกาสทางการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มระดับทางการศึกษา เพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารกับผู้มาเยือน รวมไปถึงเป็นเครื่องป้องกันการล่อลวงจากผู้ที่ไม่ประสงค์ดี จึงได้จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้แห่งนี้ขึ้นมา

ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านแม่กำปอง เป็นศูนย์รวบรวมข่าวสารความรู้ของชุมชน และเป็นแหล่งบริการชุมชนด้านต่างๆ ซึ่งได้เน้นกระบวนการการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน และเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งตนเองที่ดำเนินการโดยคนในชุมชน เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

การก่อเกิดศูนย์เรียนรู้ การส่งเสริมให้ศูนย์เรียนรู้เกิดขึ้นในชุมชน เป็นแนวทางที่ได้รับการส่งเสริม และสนับสนุนให้จัดตั้งขึ้นในบ้านแม่กำปอง เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในชุมชนผ่านศูนย์เรียนรู้ ตามสภาพ บริบท และศักยภาพของชุมชน และคนในชุมชน ซึ่งแต่เดิมที่บ้านแม่กำปอง ได้ใช้ศาลาวัดคันธาพุกกษา(วัดแม่กำปอง) เป็นสถานที่พบปะ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ใช้เป็นสถานที่จัดประชุม จัดเวทีประชาคม ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในหมู่บ้าน หลังจากได้รับแนวคิด และหลักการในการดำเนินการศูนย์เรียนรู้ของชุมชน จาก

หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษาต่าง ๆ เช่นสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอฯ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ,กศน. และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงได้นำแนวคิดดังกล่าวเข้าสู่เวทีประชาคมเพื่อขอมติในการเปลี่ยนแปลงสถานที่ๆใช้เป็นอาคารของศูนย์เรียนรู้แห่งใหม่ ทั้งนี้เนื่องจากสถานที่ศาลาวัดเดิมนั้นมีความคับแคบ ไม่สามารถอำนวยความสะดวกแก่คณะศึกษาดูงานจากภายนอกชุมชนได้อย่างเต็มที่ และไม่สามารถขยายพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้ที่ครบวงจรได้ จึงได้เปลี่ยนมาใช้อาคารเรียนของโรงเรียนวัดแม่กำปองที่ร้าง และไม่ได้ใช้ประโยชน์แล้ว มาจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้บ้านแม่กำปองในปัจจุบัน

สถานที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้

หมู่บ้าน ได้ใช้อาคารเรียนของ โรงเรียนวัดแม่กำปอง ที่ร้าง และไม่ได้ใช้แล้วมาปรับปรุง และพัฒนาโดยที่ผู้ใหญ่บ้าน ได้เสนอแนวคิดในการปรับปรุง และจัดตั้งเป็นอาคารของศูนย์เรียนรู้ของชุมชน

3. ปัญหาทางสังคม

ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลในประเด็นที่ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นภายหลังจากมีการท่องเที่ยว โดยทางผู้วิจัยได้ทำการกำหนดกรอบปัญหา พร้อมผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยได้มีการกำหนดหัวข้อปัญหาที่น่าจะเกิดภายหลังจากมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวโฮมสเตย์เข้ามายังชุมชน ซึ่งจะทำการหาร้อยละจากกลุ่มตัวอย่าง 180 กลุ่มตัวอย่าง

ก. ปัญหาด้านยาเสพติด

ปัญหาเสพติดเป็นปัญหาใหญ่ที่ควรแก้ไขอย่างเร่งด่วนใหญ่ที่มีมาก่อนที่จะมีการท่องเที่ยวเข้ามาอยู่แล้ว ยิ่งพอมีการท่องเที่ยวเข้ามา ความเจริญเข้ามาในชุมชนมากขึ้นก็เกิดการที่จะเลียนแบบพฤติกรรมจากคนต่างถิ่นบ้างบางส่วน อย่างงานเฉลิมฉลองต่าง ๆ ก็เริ่มที่จะมีการกินสุราสังสรรค์กันมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ถึงแม้ว่าจะไม่มียาเสพติดที่รุนแรงมากอย่างเช่น ยาบ้า กัญชา เฮโรอีน ก็ตาม แต่เรื่องการที่ชาวบ้านดื่มสุราและสูบบุหรี่ ทั้งบุหรี่ที่ซื้อมาจากในเมือง หรือบุหรี่พันเองที่เรียกว่า “จี่โย” ก็มีจำนวนมากขึ้น ประกอบกับอาชีพที่เปลี่ยนไปจากเดิมที่เก็บเมียงอย่างเดียว ใช้เวลาในการเก็บทั้งวัน แต่ปัจจุบันมีทั้งอาชีพรับจ้างทั่วไปต่าง ๆ ซึ่งเมื่อหมดเวลาทำงาน หรือตกค่ำ ก็ทำให้เกิดเวลาว่างในการที่ดื่มสุราสังสรรค์กันมากขึ้นกว่าแต่ก่อน พ่อหลวงพรหมมิตรกล่าวว่า “ปัญหาเสพติดเป็นปัญหาระดับชาติที่ควรจะเร่งแก้ไขอย่างยิ่ง เพราะมีในเกือบทุกชุมชน ทั้งยังไม่มีการปราบปรามที่จริงจัง”

ข. ปัญหาการลักขโมย

ถึงแม้ว่าจะเป็นช่วงก่อนหรือช่วงหลังที่จะมีการท่องเที่ยวเข้ามายังชุมชน ปัญหาเรื่องการลักขโมยถือได้ว่ายังไม่เคยเกิดขึ้นเลยในชุมชน จากการที่ลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์และแจกแบบสอบถามแก่ชาวบ้าน ทุกคนกล่าวได้ว่าปัญหาการลักขโมยนี้ไม่มีเกิดขึ้นอย่างแน่นอน เพราะมีการช่วยกันดูแล ทั้งยังปลูกฝังกันมารุ่นต่อรุ่นอีกด้วย ประกอบกับความสัมพันธ์ในชุมชน ส่วนใหญ่ก็เป็นแบบเครือญาติ จึงทำให้แทบจะรู้จักกันหมดจึงไม่มีใครคิดที่จะคิดทำการสร้างปัญหาการลักขโมย เพราะถ้าถูกจับได้ก็จะเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์เป็นอย่างมาก ทั้งยังเสื่อมเสียไปถึงวงศ์ตระกูล และลูกหลานอีกด้วย

ค. ปัญหาด้านการศึกษา

เนื่องมาจากการที่มีการท่องเที่ยวเข้ามายังชุมชน ทำให้ชาวบ้านหลายต่อหลายคนมองว่าปัญหาที่ว่าตนมีการศึกษาที่ต่ำ จะถูกคนต่างถิ่นดูถูก หรือเข้ามาเอาไรด์เอาเปรียบผลประโยชน์ได้ นายจรัสกล่าวว่า ”ลุมมองว่าการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญสำหรับหมู่บ้านการท่องเที่ยวอย่างเรา เพราะมีคนมากหน้าหลายตาเดินทางเข้ามายังชุมชน จึงควรมีการป้องกันเรื่องกลโกงต่าง ๆ ที่อาจจะตามมาได้” จากแบบสอบถามที่ได้แจกให้แก่กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 91.67 เห็นว่า ปัญหาด้านการศึกษานั้นควรที่จะได้รับการแก้ไข เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่จะจบการศึกษาเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทั้งยังเรื่องความต้องการในเรื่องความรู้ทางภาษา เพื่อที่จะสามารถติดต่อกับนักท่องเที่ยว และเข้าใจในสิ่งที่เขาสื่อสารมา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม วิถีชีวิตซึ่งกันและกัน แต่ปัญหานี้ ก็เริ่มที่จะได้รับการแก้ไขบ้างแล้ว เนื่องจากพ่อหลวงพรหมมิตรได้มีแนวความคิดในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งได้เริ่มก็ตั้งมาเป็นเวลานานแล้ว ซึ่งผลจากการจัดตั้งศูนย์แห่งนี้ก็ค่อย ๆ เริ่มส่งผลในทางที่ดีขึ้นแก่ชุมชนมากขึ้น

ง. ปัญหาความขัดแย้งภายในชุมชน

ปัญหาความขัดแย้งที่พบในชุมชน ถือได้ว่ายังมีส่วนน้อยอยู่ จากการสัมภาษณ์พบว่าไม่ถึงร้อยละ 10 ที่กล่าวว่ามีปัญหาความขัดแย้งภายในชุมชน แต่ก็กล่าวว่าถึงจะมีปัญหาความขัดแย้ง แต่ก็สามารถที่จะไกล่เกลี่ยกันได้ จึงทำให้ไม่เป็นปัญหาใหญ่ และไม่มี ความรุนแรง ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เหลือมากกว่าร้อยละ 90 มองว่าชุมชนไม่ได้ประสบกับปัญหานี้มากเท่าไร จากการศึกษาจึงกล่าวได้ว่า ปัญหานี้เริ่มที่จะเข้าสู่ชุมชนมากขึ้น อาจเนื่องมาจากที่เรื่องของผลประโยชน์ต่าง ๆ เริ่มมีเข้ามา มาก ถึงแม้ว่าในการจัดการเรื่องการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะมีการจัดการโดยกลุ่มคณะกรรมการ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการขัดแย้งกันในการแย่งลูกค้า หรือ

กลุ่มนักท่องเที่ยว แต่ก็ยังมีปัญหาเกิดขึ้น ได้บ้างในบางส่วน อาจจะเป็นผลมาจากการที่ยังไม่สามารถสื่อสารให้เข้าใจกับกลุ่มนักท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นคนต่างชาติเป็นส่วนใหญ่ แต่ปัญหาส่วนใหญ่ก็จบลงได้ด้วยดี ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าปัญหานี้ก็เป็นผลมาจากการท่องเที่ยวเช่นกัน แต่ยังไม่ถึงขั้นรุนแรงถึงขั้นขึ้นศาล หรือแจ้งเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการ โดยผลกระทบที่เกิดขึ้นกลับกลุ่มตัวอย่างที่เจอกับปัญหานี้ก็คือ ทำให้เสียงานเสียการ ต้องมานั่งปรับความเข้าใจซึ่งกันและกัน แต่ก็สามารถที่จะแก้ไขปัญหามาให้ผ่านพ้นไปได้ ก็ถือได้ชุมชนเองยังมีความเข้มแข็งพอสมควรในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และสามารถที่จะกลับดำเนินชีวิตร่วมกันต่อไปได้ ไม่เกิดการเก็บไปคิดอาฆาตเคັน เพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินหน้าต่อไปได้

จ. ปัญหาการเอารัดเอาเปรียบในชุมชน

ในส่วนของกรอบปัญหาสุดท้ายนั้น หากกลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นในส่วนนี้ร้อยละ 84.44 ว่าหลังจากมีการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนบ้านแม่กำปองนั้น ปัญหาการเอารัดเอาเปรียบเริ่มเข้ามามากขึ้น โดยเป็นผลมาจากการที่มีนักลงทุนเอกชนเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์มากขึ้น นาวาไพลิน ผู้เข้าร่วมกลุ่มการท่องเที่ยวโสมสเดย์กล่าวว่า “กลุ่มนักลงทุนที่เข้าร่วมลงทุนในการท่องเที่ยวโสมสเดย์นั้นไม่ให้ความร่วมมือกับตัวชุมชนเท่าที่ควร ซึ่งในช่วงแรกที่เข้ามาเพื่อจะทำบ้านพักโสมสเดย์ก็ได้รับรู้ถึงกฎระเบียบ และปฏิบัติในช่วงแรก ๆ แต่พอผ่านไปก็เริ่มที่จะไม่ให้ความร่วมมือกับชุมชน เช่น ขาดการเข้าร่วมประชุม ไม่ให้ข้อมูลแก่ผู้ที่ทำการเข้าศึกษาค้นคว้าวิจัย ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ที่ดีของชุมชนที่เป็นมิตรต่อคนต่างถิ่น และนักท่องเที่ยว”

โดยผลจากการศึกษาที่ได้ลงพื้นที่ทำการวิจัย ก็แสดงให้เห็นว่าปัญหาทางสังคมต่าง ๆ เริ่มที่จะมีการเข้ามาในชุมชนที่ละเล็กละน้อย ซึ่งส่งผลกระทบต่อชาวบ้านชุมชนบ้านแม่กำปองเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะภาพลักษณ์ที่เป็นชุมชนการท่องเที่ยวที่เชิงอนุรักษ์ หากชุมชนไม่มีการป้องกันที่ดีก็อาจจะทำให้ชุมชนเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาได้

ตารางที่ 4.11 ปัญหาทางสังคมที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าได้รับผลกระทบหลังจากมีการท่องเที่ยว

ปัญหาสังคม	หลังมีการท่องเที่ยว (180)
ปัญหาด้านยาเสพติด	147 (81.67)
ปัญหาการลักขโมย	-

ตารางที่ 4.11 ปัญหาทางสังคมที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าได้รับผลกระทบหลังจากมีการท่องเที่ยว (ต่อ)

ปัญหาสังคม	หลังมีการท่องเที่ยว (180)
ปัญหาด้านการศึกษา	165 (91.67)
ปัญหาความขัดแย้งภายในชุมชน	17 (9.44)
ปัญหาการเอาเปรียบในชุมชน	152 (84.44)

ที่มา : จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนร้อยละ

4.2.4 ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม

ก. การอนุรักษ์ปฏิบัติตามวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของชุมชน

การอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีเดิม และการปฏิบัติตัวนั้น จากการที่ได้ลงพื้นที่ไปนั่งพูดคุย และทำการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างนั้น ร้อยละ 89.44 กล่าวได้เลยว่า วิถีชีวิตเดิม ๆ ของชาวบ้านในชุมชนยังเหมือนเดิม ถึงแม้ว่าจะมีการท่องเที่ยวเข้ามายังชุมชนก็ตาม จากการที่เข้าไปสังเกตการใช้ชีวิตคือ แต่ละครัวเรือนก็จะออกไปเก็บเมียงกันแต่เช้าของทุกวันเป็นวิถีชีวิตเดิม ๆ ถึงแม้ว่าจะมีการท่องเที่ยวเข้ามาแล้วก็ตามก็ยังคงออกไปเก็บเมียง หากแต่อาจจะมีการทำอาชีพเสริม เช่น แนะนำวิธีการเก็บเมียงแก่นักท่องเที่ยว พาเดินชมป่าไม้ในกรณีของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งก็ไม่ได้แตกต่างอะไรไปจากชีวิตประจำวันที่เคยทำอยู่ในช่วงก่อนที่จะมีการท่องเที่ยว พ่ออุ๊ยพรรณกล่าวว่า “แต่ก่อนตาก็ไปเก็บเมียงยังไง ทุกวันนี้ก็ยังไปแบบนั้นอยู่ อุปกรณ์ที่ใช้ก็อาจจะมีการบ้าง โทรมบ้าง แต่ก็ยังใช้มาจนถึงทุกวันนี้ จะมีก็แต่มีรถกระบะเพิ่มขึ้นมาเพื่อเอาไว้ขนเมียงไปส่งเท่านั้นที่เปลี่ยนไป นอกนั้นตาก็ยังอยู่แบบเดิม ๆ “ จึงกล่าวได้ว่าชาวบ้านในชุมชนยังคงพยายามรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตแต่ก่อนไว้เพื่อที่จะให้ยังคงอยู่สืบไปเนิ่นนาน ทั้งยังเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยว ได้เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมของท้องถิ่นได้อีกด้วย

แต่ก็มีกลุ่มตัวอย่างอีกส่วนหนึ่งคือร้อยละ 10.56 ของกลุ่มตัวอย่างที่กล่าวว่า จริงอยู่ที่วิถีชีวิตแบบชาวบ้านเดิมยังอยู่ แต่ก็เริ่มที่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปจากสมัยก่อนบ้างเล็กน้อย โดย

เริ่มใช้วิถีชีวิตแบบคนเมืองเข้ามามากขึ้น คือ รักความสะดวกสบาย อย่างเช่น การปลูกผักกริมรั้วเป็น เป็น ซึ่งในปัจจุบันนี้แทบจะไม่มีบ้านไหนที่จะปลูกผักกริมรั้วมาทำกับข้าวเองแล้ว แต่ไปซื้อเอาจากร้านค้า หรือ สั่งอาหารตามร้านอาหารตามสั่งบ้าง การทำกับข้าวกินกันเองในครัวเรือนเริ่มน้อยลง การใช้รถยนต์ รถจักรยานยนต์เป็นยานพาหนะในการเดินทางก็มากขึ้น จากที่เคยแต่เดินเท้าในการสัญจรไปไหนมาไหน

จึงกล่าวได้ว่าหลังจากการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน เริ่มมีคนที่สังเกตเห็นว่าวิถีชีวิตเดิม ๆ ของชุมชนเริ่มที่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปเล็กน้อยจากสมัยก่อน จึงเป็นที่น่าสังเกตว่าหากวิถีชีวิตของคนเมืองเริ่มเข้ามาเรื่อย ๆ ทั้งจากนักท่องเที่ยวเอง ลูกหลานที่เข้าไปศึกษา หรือ ไปทำงานในเมือง หากไม่มีการปลูกฝังจิตสำนึกให้คนรุ่นหลัง ขนบธรรมเนียม ประเพณีของชาวบ้านอาจจะค่อย ๆ เลือนหายไปก็ได้

ตารางที่ 4.12 การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชนเดิมภายหลังมีการท่องเที่ยว

รายการ	หลังมีการท่องเที่ยว (180)
มีการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชนเดิม	19 (10.56)
ไม่มีการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชนเดิม	161 (89.44)

ที่มา : จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนร้อยละ

ข. การมีส่วนร่วมของวัดกับการท่องเที่ยว

การมีเข้ามามีบทบาท หรือมีส่วนร่วมของวัดนั้น ชาวบ้านมองว่ามีบทบาทมากขึ้นจากแต่ก่อน โดยมีความเห็นนี้ร้อยละ 93.33 ว่าการที่มีการท่องเที่ยวเข้ามานั้นทำให้วัดเข้ามามีบทบาทสำคัญไม่ว่าจะเป็น จุดนัดรวมของชาวบ้านในการประชุมต่าง ๆ การมีบทบาทในการถ่ายทอดวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านในเรื่องการทำบุญตักบาตรทุกวันตอนเช้า และทุกวันพระ เพื่อเป็นการแสดงให้นักท่องเที่ยวเห็น ว่ามีขั้นตอนการปฏิบัติอย่างไร ซึ่งได้ว่าเป็นการถ่ายทอดวิถีชีวิตให้แก่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านโดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการยึดเหนี่ยวจิตใจ และการเผยแพร่พุทธศาสนาต่าง ๆ ทั้งยังทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนธรรมระหว่างเจ้าอาวาส

วัดต่าง ๆ ที่ได้เดินทางมาเพื่อแลกเปลี่ยนสนทนาธรรม หรือเรียนรู้แบบแผนของการจัดการที่ทำให้วัดคณาภกษาศาสามารถเป็นศูนย์กลาง หรือที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้แก่หมู่บ้านได้ จากผลของการท่องเที่ยววนั้นทำให้วัดได้เข้ามาบทบาทสำคัญต่าง ๆ มากมายกว่าเมื่อก่อน ทั้งยังได้มีการขยายวัดจากวัดแม่กำปองเดิม มาเป็นวัดคณาภกษาเพื่อถ่ายทอดการเข้าถึงของชุมชนมากขึ้น เนื่องมาจากการที่ชุมชนขยายใหญ่มากขึ้น จากคำกล่าวของชาวบ้านบอกว่า “เมื่อก่อนนี้พระไม่ค่อยจะอยู่วัดกัน เพราะเจียบสงบจึงต้องออกไปศึกษาธรรมะ จากวันใกล้เคียง แต่เดี๋ยวนี้พระอยู่ประจำวัดกันบ่อยขึ้น เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเข้าพบปะพูดคุยสนทนาธรรม บางครั้งก็มาตามประวัติความเป็นมาบ้างก็มี จึงทำให้วัดของชุมชน ได้มีบทบาทมากขึ้นกว่าแต่ก่อน”

ตารางที่ 4.13 การเปลี่ยนแปลงการมีส่วนร่วมของวัดภายหลังมีการท่องเที่ยว

รายการ	หลังมีการท่องเที่ยว (180)
วัดมีส่วนร่วมมากขึ้น	168 (93.33)
วัดไม่มีส่วนร่วมหรือมีส่วนร่วมเท่าเดิม	12 (6.67)

ที่มา : จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนร้อยละ

ค. การเผยแพร่วัฒนธรรม

ในส่วนของการเผยแพร่วัฒนธรรม วิถีชีวิตเดิมของชาวบ้านภายหลังจากการท่องเที่ยววนั้น จากการลงพื้นที่ และทำการแจกแบบสอบถาม พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปมากจากเมื่อก่อนเนื่องจากมีคนต่างถิ่น และนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมากจึงทำให้เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมทั้งของเค้า และของเรา จึงทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนและเผยแพร่วัฒนธรรมไปในตัว ซึ่งเมื่อเทียบกับช่วงก่อนที่จะมีการท่องเที่ยววนั้น วิถีชีวิตของชุมชนก็จะอยู่แค่ภายในชุมชนเท่านั้น เป็นเหมือนการสืบทอดไปยังรุ่นต่อรุ่นมากกว่า ไม่ได้เผยแพร่ให้คนนอกมากนัก ซึ่งถือได้ว่าการที่ได้เผยแพร่วัฒนธรรมวิถีชีวิตของชุมชน ถือได้ว่าเป็นการตลาดอย่างหนึ่งในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ซึ่งจากการสัมภาษณ์พ่อหลวงพรหมมิตร ท่านได้กล่าวว่า “เราสามารถที่จะประชาสัมพันธ์ได้ว่าเลยว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือเชิงนิเวศของชุมชนเรานั้น

ถ้าท่านมาเข้าร่วม ท่านจะได้รับการสอน และแนะนำเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนชุมชนบ้านแม่กำปองได้อย่างแท้จริง” โดยการเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กำปองนั้นสามารถที่จะได้รับการสอนถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ลักษณะการกินการอยู่ในแต่ละวันของชาวบ้าน เช่น การนำใบเมี่ยงมาประกอบอาหารเป็น ใบเมี่ยง ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นการเผยแพร่ถึงวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชนได้อย่างแท้จริง

ง. พฤติกรรมการเลียนแบบวัฒนธรรมของคนต่างถิ่น

ในเรื่องของพฤติกรรมการเลียนแบบวัฒนธรรมของคนต่างถิ่นนั้น จากการลงพื้นที่เข้าทำการแจกแบบสอบถาม และทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่าง พบว่าร้อยละ 86.67 เห็นว่ายังไม่มี การเลียนแบบพฤติกรรมการการบริโภค หรือวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนต่างถิ่น หรือนักท่องเที่ยว โดยชาวบ้านในชุมชนก็ยังคงที่จะยึดถือปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของชุมชน หากแต่มีกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 13.33 ให้คำตอบที่แตกต่างออกไปว่า หลังจากมีการท่องเที่ยวและคนต่างถิ่นเข้ามาในชุมชน ก็เริ่มที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบางอย่าง เช่น การเลี้ยงฉลองงานวันเกิด ซึ่งแต่เดิมสมัยก่อนนั้นไม่มีการเลี้ยงฉลองแบบนี้ในชุมชน แต่พอมาช่วงหลังเริ่มที่จะมีการจัดงานเลี้ยงกันมากขึ้น ทั้งยังมีการร้องเพลง กินเหล้าสังสรรค์เฮฮาเหมือนคนในเมือง นางสาวโสพิศ พวงเรือนแก้ว ได้กล่าวว่า “การที่มีการเรียนแบบพฤติกรรมของคนต่างถิ่นนั้นก็เนื่องมาจากที่ความเจริญ ความสะดวกสบายต่าง ๆ รวมไปถึงวิถีชีวิตที่ไม่เคยเห็นได้เข้ามาในชุมชนอย่างรวดเร็ว ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งที่เร็วเกินจึงไม่ทันได้ตั้งตัวให้คิดก่อนที่จะซึมซับ จึงไม่รู้ว่าจะทำไปนั้นถูกหรือผิด และจะส่งผลอย่างไรต่อชุมชนบ้าง” ซึ่งกลุ่มที่ให้ความเห็นเรื่องการเลียนแบบพฤติกรรมนั้นก็ยังได้ให้ข้อคิดว่า ถ้าชาวบ้านทุกคนยังไม่ให้ความร่วมมือกัน ก็จะทำได้ค่อย ๆ เกิดการเลียนแบบเพิ่มขึ้นทีละเล็กละน้อย จนสุดท้ายก็จะเข้ามาสู่ชุมชนอย่างเต็มตัว ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของชุมชนด้วย

ตารางที่ 4.14 การเปลี่ยนแปลงของการเลียนแบบพฤติกรรม วัฒนธรรมของคนต่างถิ่นภายหลังมีการท่องเที่ยว

รายการ	หลังมีการท่องเที่ยว (180)
มีการเลียนแบบพฤติกรรม วัฒนธรรมของคนต่างถิ่น	24 (13.33)

ตารางที่ 4.14 การเปลี่ยนแปลงของการเลียนแบบพฤติกรรม วัฒนธรรมของคนต่างถิ่นภายหลังมี
การท่องเที่ยว (ต่อ)

รายการ	หลังมีการท่องเที่ยว (180)
ไม่มีการเลียนแบบพฤติกรรม วัฒนธรรมของคนต่างถิ่น	156 (86.67)

ที่มา : จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนร้อยละ

จ. การนำเข้าไปในเรื่องของเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก

ในเรื่องของวัฒนธรรมการรับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวกสบายเข้ามาในหมู่บ้านนั้น ชาวบ้านทุกคนต่างยอมรับว่าถือได้ว่าเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปมาก เรียกได้ว่าร้อยละ 100 จากช่วงก่อนที่จะมีการท่องเที่ยว โดยเฉพาะ โทรศัพท์มือถือที่มีแทบจะทุกคน जानดาวเทียมเพื่อรับสัญญาณ โทรทัศน์ก็มียากขึ้นกว่าแต่ก่อน แต่จากมุมมองของชาวบ้านก็ได้กล่าวว่า “เราก็จะพยายามยอมรับและนำเข้าไปสิ่งที่มีประโยชน์เข้ามาใช้ในหมู่บ้านเพื่อให้เกิดการพัฒนา แต่เราก็ไม่ได้ทอดทิ้งสิ่งที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน วิถีชีวิตเดิม ๆ ของเราไป” จากการทำการแจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง แทบทุกคนไม่ได้มองว่า การที่เรานำเข้าเทคโนโลยี หรือสิ่งอำนวยความสะดวกเข้าไปในชุมชน จะส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมของชุมชน ทุกคนต่างก็ยอมรับในผลดีมากกว่าผลเสียที่เกิดขึ้น

4.2.5 ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อม

เมื่อผู้คนหลั่งไหลเข้ามาท่องเที่ยวที่ชุมชนบ้านแม่กำปองยิ่งมากเท่าไร ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรในพื้นที่นั้น ๆ ด้วย หากไม่มีการจัดสรรทรัพยากรและดูแลสิ่งแวดล้อมที่ดีพอ จากการสังเกตสภาพแวดล้อมและสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนของชุมชนบ้านแม่กำปองพบว่าปัจจุบันมีสิ่งที่เปลี่ยนแปลงจากสมัยก่อนดังนี้

ก. ลักษณะการใช้ไฟฟ้า

จากสมัยก่อนที่ยังใช้แค่ไฟฟ้าพลังน้ำ พอการถ่องเที่ยวเข้ามายังชุมชนก็ทำให้เกิดแนวทางนโยบายของรัฐในการที่จะส่งเสริมให้ชุมชนมีไฟฟ้าใช้เนื่องมาจากการขยายตัวของหมู่บ้านที่มีปริมาณการใช้ไฟที่มากขึ้นเกิดเป็นโครงการสร้างโรงไฟฟ้าพลังน้ำเพิ่มขึ้นอีก 2-3 แห่งเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของชุมชน ทั้งยังก็ได้รับช่วยเหลือเพิ่มเติมจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเข้ามาทำการเดินสายไฟ ตั้งเสาไฟฟ้าเพื่อที่จะทำการจ่ายกระแสไฟให้เข้าไปยังชุมชนอีกทางหนึ่งเป็นการเพิ่มช่องทางในการแบ่งกำลังจากโรงไฟฟ้าพลังน้ำ หากเข้าสู่ช่วงหน้าแล้งที่น้ำน้อยไม่พอบั่นกำลังไฟฟ้า เพื่อรองรับความต้องการไฟฟ้าที่เพิ่มมากขึ้นอีกด้วย จึงทำให้ท้องถิ่นมีไฟฟ้าทั้งหมดสองกระแส เพื่อที่จะสำรองยามที่โรงไฟฟ้าของหมู่บ้านมีปัญหา และหากไฟฟ้าของการไฟฟ้าจัดซื้อก็ยังมิไฟฟ้าของหมู่บ้านใช้ได้อยู่ จึงทำให้ทางชุมชนไม่มีปัญหาในเรื่องของไฟฟ้าเลย และทั้งนี้จึงเกิดเป็นโครงการการรวมกลุ่มสหกรณ์โรงไฟฟ้าพลังน้ำเกิดขึ้นเพื่อเป็นการจัดหาเงินทุนในการบำรุงดูแลรักษาจากค่าไฟของชาวบ้านที่ใช้ ส่วนผลกำไรที่ได้ก็นำไปใช้ในการพัฒนาชุมชนต่อไป ซึ่งถือเป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบยั่งยืน เพื่อให้ชุมชนเกิดทุนหมุนเวียนที่มากขึ้นอีกด้วย

ข. ลักษณะการใช้น้ำ

แต่เดิมในช่วงก่อนที่จะมีการท่องเที่ยวขึ้น ชาวบ้านก็ได้มีการใช้น้ำตามแบบแผนภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยการต่อท่อไม้ไผ่จากน้ำตกเข้ามาเก็บใส่ตุ่มของบ้านใครบ้านมันซึ่งก็มีปัญหาในช่วงหน้าแล้งที่ขาดแคลนน้ำใช้บ้าง ประกอบกับน้ำที่ใช้ก็ลำบากในการบริโภคต้องนำมาผ่านกระบวนการกรอง บ้างก็นำไปต้ม บ้างก็ซื้อน้ำจากรถที่มาขายของซึ่งเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย แต่ช่วงหลังจากที่มีการท่องเที่ยวเข้ามายังชุมชนก็ได้เกิดการพัฒนาระบบน้ำ โดยได้มีการประสานภาคเข้ามาให้บริการในเรื่องของน้ำประปาทำให้ชุมชนได้รับการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นเนื่องจากมีน้ำที่สะอาดเอาไว้ใช้ในการอุปโภคบริโภค ถูกหลักอนามัยทั้งยังสามารถที่จะสร้างโรงน้ำดื่มของหมู่บ้านเองได้อีกด้วย จึงทำให้ชุมชนมีรายได้เสริมจากการขายดื่มในชุมชน เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการในการท่องเที่ยว โสมสเดย์ก็ต้องการที่จะบริโภคน้ำที่สะอาด ซึ่งแต่เดิมต้องเข้าไปซื้อในเมือง บ้างก็ซื้อตามร้านค้า ซึ่งมีราคาที่สูง หลังจากการจัดตั้งโรงน้ำดื่มชุมชนก็ทำให้ช่วยประหยัดรายจ่ายในการซื้อน้ำดื่มมาบริโภคเนื่องจากมีราคาที่ถูกลงกว่าการที่ต้องไปซื้อจากภายนอกหมู่บ้าน ทั้งยังยังช่วยทำให้เกิดเงินทุนหมุนเวียนอยู่ในหมู่บ้าน และเป็นการสร้างรายได้ให้กลับชุมชนอีกทางหนึ่งด้วย

ก. ขยะ สิ่งปฏิกูล

อย่างไรก็ตาม จากการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มผู้นำ ได้กล่าวว่า หลังจากที่บ้านแม่กำปอง ที่เน้นการส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวมากขึ้น ผลกระทบตามมาก็มี เช่น ขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น จากนักท่องเที่ยว ชุมชนบ้านแม่กำปองมีปริมาณขยะไม่มากนัก เนื่องจากกฎเกณฑ์ที่ทางพ่อหลวงได้วางเอาไว้ โดยการรณรงค์ให้ชาวบ้านใช้วัสดุคิบที่สามารถย่อยสลายได้ง่ายเช่น ใบตอง ใบเมี่ยง เป็นต้น และห้ามมิให้ทำลายขยะโดยการเผา เพื่อป้องกัน ไม่ให้เกิดมลพิษในอากาศ แต่เมื่อนักท่องเที่ยวเข้าปริมาณขยะก็เพิ่มขึ้นตามแต่พ่อหลวงก็ได้เพิ่มวิธีการในการกำจัด โดยการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมซึ่งก็ได้ใช้เงินทุนหมุนเวียนของชุมชนเพื่อนำไปเป็นทุนในการก่อสร้าง เตาเผาขยะให้เป็นระบบ แต่ถึงแม้จะมีกฎเกณฑ์และวิธีการต่าง ๆ ก็ยังถือได้ว่าเป็นปัญหาหลักในด้านของสิ่งแวดล้อมของชุมชน ถึงแม้หมู่บ้านจะได้มีการจัดการในเรื่องนี้ทั้งยังส่งเสริมให้ทุกคนในหมู่บ้านที่ช่วยกันรักษาความสะอาดมากขึ้น แต่ก็ยังเป็น ปัญหาในเรื่องของการแยก และกำจัดขยะซึ่งทางผู้นำชุมชนก็ได้ทำการประชุมชนกับคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อดำเนินการแก้ไขต่อไป

ง. สภาพความสมบูรณ์ของธรรมชาติ

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นผลให้เกิดการก่อสร้างอาคารและสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ด้วยการก่อสร้างอาคารดังกล่าวถ้ามิได้มีการควบคุมรูปแบบหรือมิได้มีการจัดการด้านผังของชุมชนที่ดีแล้วย่อมเป็นการทำลายทัศนียภาพอันเป็นความงามและเสน่ห์ของแหล่งท่องเที่ยวดั้งเดิมไป ดังเช่น ชุมชนบ้านแม่กำปองซึ่งมีการขยายตัวด้านการท่องเที่ยวอย่างมาก ถ้าเทียบกับสมัยก่อนแล้วนั้น สภาพความสมบูรณ์แทบไม่ได้เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากทางชุมชนได้มีข้อบังคับให้ทุกคนในหมู่บ้าน ร่วมกันดูแลรักษา เพื่อให้สภาพแวดล้อมของหมู่บ้านยังอยู่เหมือนเดิม อย่างเช่นการออกกฎของหมู่บ้านในเรื่องของการสร้างบ้านเพื่ออยู่อาศัย หรือบ้านพักโฮมสเตย์ จากการสัมภาษณ์พ่อหลวงพรหมมินทร์ ผู้ใหญ่บ้านได้มีการกำหนดข้อบังคับร่วมกันว่าไม่สร้างบ้านเกิน 3 ชั้น หลังคาสี่ตงกลมกลืนกับธรรมชาติ ก่อสร้างต้องได้รับการอนุมัติจากพ่อหลวงเองทุกครั้ง หากไม่ปฏิบัติตามก็จะมิบตลงโทษดังที่กำหนดไว้ เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายต่อทัศนียภาพและสิ่งแวดล้อม ทั้งยังมีโครงการจากแนวพระราชดำริ เรื่องการปลูกป่าทดแทน ซึ่งทำเป็นประจำทุกปี เพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ต่อไป

จ. ทรัพยากรธรรมชาติ

บ้านแม่กำปอง เป็นหมู่บ้านที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม มีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ คนในชุมชนได้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติสู่ความยั่งยืน จึงมีการรวมกลุ่ม

กันเป็นกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และได้มีการร่วมกำหนด กฎ/ระเบียบของชุมชน และ ระเบียบสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชัดเจน โดยมีกระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติได้อย่าง เหมาะสม เช่น การรณรงค์เพื่อสร้างจิตสำนึกชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนในการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และรักษาสิ่งแวดล้อม และหมู่บ้านได้กำหนด กฎ/ระเบียบสำหรับ นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ชัดเจน และมีการบังคับให้มีการใช้ทรัพยากรอย่าง เป็นธรรม รวมทั้งร่วมกันเฝ้าระวังมิให้มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมี การส่งเสริมกิจกรรมอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรให้มิใช้ได้อย่างยั่งยืน เช่นการจัดทำแนวกันไฟ การ อบรมการจำกัดขยะอย่างเป็นระบบ การปลูกป่าทดแทนปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว รวมถึงได้มี การกำหนดแผนงาน/กิจกรรม/โครงการในแผนชุมชน ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ บรรลุไว้ ในแผนพัฒนาชุมชน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

บทที่ 5

สรุปผล และข้อเสนอแนะ

การค้นคว้าแบบอิสระเรื่อง ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนบ้านแม่กำปอง อำเภอแม่
ออน จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษากิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีในชุมชนบ้านแม่กำปอง ว่ามีโครงสร้าง
การจัดการอย่างไร แล้วจากการที่มีการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กำปองแล้วนั้น ได้ส่งผลกระทบต่อ
ชุมชนในด้านบวก และด้านลบอย่างไร โดยการเปรียบเทียบข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ช่วงระยะเวลา
คือ ช่วงก่อนมีการท่องเที่ยวและช่วงหลังจากการท่องเที่ยว โดยจากผลการศึกษาในบทก่อนหน้า
สามารถสรุปเป็นผลการศึกษาได้ดังนี้

5.1 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ

ผลการศึกษา ถึงผลกระทบ ทางด้านเศรษฐกิจ ในด้านบวกคือ ประชาชนในหมู่บ้านมีการ
ประกอบอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น จากการที่มีการท่องเที่ยวเข้ามา ซึ่งจากเดิมที่ประกอบอาชีพ
หลักทางการเกษตรคือ การทำสวนเมี่ยง ทำสวนกาแฟ แต่หลังจากมีการท่องเที่ยวโสมสเดย์ และการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้ามายังชุมชน ก็ส่งผลให้เกิดอาชีพหลากหลายมากขึ้นที่เกี่ยวข้องกับการ
ท่องเที่ยวคือ การนำเที่ยวป่า มัคคุเทศก์ และการนวดแผนไทย การผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อขายให้กับ
นักท่องเที่ยวเช่น หมอนสมุนไพร ผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์จักสาน และเมล็ดกาแฟคั่ว จากอาชีพต่างที่
เกิดขึ้นทาง คณะกรรมการหมู่บ้านยังคำนึงถึงการจัดสรรและการกระจายรายได้ให้ชาวบ้านใน
ชุมชนอย่างทั่วถึง ดังนั้นรายได้จากการท่องเที่ยวที่หักค่าใช้จ่ายแล้วจะเป็ นเงินทุนหมุนเวียนของ
หมู่บ้านเพื่อใช้ในการพัฒนาชุมชนต่อไป สำหรับ รายได้เฉลี่ยก่อนมีการท่องเที่ยวเท่ากับ 51,217
บาทต่อปี แต่ภายหลังที่มีการท่องเที่ยวรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 86,576 บาทต่อปี นอกจากนี้ยัง
พบว่าประชาชน ในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีเงินเหลือเก็บไว้เป็นเงินออม มีการถือครอง
ทรัพย์สินเพิ่มขึ้น เช่น รถยนต์ รถกระบะ รถจักรยานยนต์ ทวี ตู้เย็น เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่าผลกระทบ
จากการท่องเที่ยวในด้านบวกนั้นสามารถที่จะทำให้สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนดีขึ้น ความ
เจริญต่าง ๆ ก็เข้ามามากขึ้น

แต่ในเรื่องของผลกระทบทางลบนั้นก็มีส่วนของการที่ชุมชนเริ่มเปลี่ยนรูปแบบการใช้
จ่ายของชุมชนคือ เมื่อมีรายได้ที่มากขึ้น ก็ส่งผลให้มีการใช้จ่ายที่มากขึ้นไปด้วย จึงเกิดการที่จะ
ซื้อสินค้าแบบเงินผ่อนมากขึ้น การซื้อทรัพย์สินต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเพราะอิทธิพลของลัทธิบริโภคนิยม

นิยมซึ่งเข้ามาพร้อมกับการติดต่อกับคนพื้นเมืองและนักท่องเที่ยว และด้วยการเจริญเติบโต ทางเศรษฐกิจของชุมชนจากการท่องเที่ยวจึงเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งเอื้อต่อการบริโภคทรัพย์สินเหล่านี้ จึงทำให้ชุมชนได้เปลี่ยนจากเศรษฐกิจแบบแลกเปลี่ยนมาเป็นเศรษฐกิจแบบเงินสด และกำลังก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจแบบเงินเชื่ออีกด้วย ซึ่งถ้าไม่มีการบริหารจัดการรายได้รายจ่ายให้ดี ก็ จะเกิดการกู้หนี้ยืมสินเกิดขึ้น

5.2 ผลกระทบทางด้านสังคม

ผลกระทบทางสังคมจากเดิมการรวมกลุ่มทางสังคมยังมีการรวมกลุ่มที่ไม่ชัดเจน ไม่มีแบบแผนในการดำเนินงาน ส่วนมากจะเน้นไปที่การรวมกลุ่มสตรีแม่บ้าน แต่หลังจากมีการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้ผลการวิจัย ในด้านบวกระบุว่า สภากรรมการด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านได้เปลี่ยนไปในทิศทางที่ถูกต้องและชัดเจนขึ้น มีรูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นขั้นตอนชาวบ้านมีความเข้าใจในเรื่อง การจัดกลุ่มต่าง ๆ ให้มีระเบียบแบบแผน โดยมีกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและกลุ่มโฮมสเตย์ ซึ่งมีกลุ่มสตรีแม่บ้านเป็นแกนหลักในการบริหารจัดการ และก่อให้เกิดกลุ่มอื่น ๆ ตามมา ไม่ว่าจะเป็น กลุ่มมัคคุเทศก์ กลุ่มนวดแผนโบราณ กลุ่มดนตรีพื้นเมือง ฯลฯ ซึ่งจากการที่มีกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ได้ส่งผลให้เกิดกิจกรรมเพื่อรองรับการท่องเที่ยว อย่างเช่นกลุ่มดนตรีพื้นเมืองก็ได้มีโอกาสนในการถ่ายทอดดนตรีในรูปแบบของชุมชนแก่นักท่องเที่ยว กลุ่มนวดก็ได้กลายเป็นกิจกรรมหลักที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจที่จะใช้บริการ จึงถือได้ว่าเป็นการสร้างรายได้ สร้างอาชีพให้กับประชากรของหมู่บ้านด้วย ด้านโอกาสทางการเรียนรู้ได้ทำการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อเป็นศูนย์รวมการประชุม แก้ไขปัญหา และจัดกิจกรรมต่าง ๆ

สำหรับผลในด้านลบนั้นก็ย่อมมีอยู่บ้างหากแต่ชุมชนมีการจัดการที่ดีแล้วนั้นปัญหาต่าง ๆ ของสังคมก็จะไม่เกิดขึ้น โดยปัญหาหลัก ๆ ที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนนั้นคือปัญหาในเรื่องของยาเสพติด และปัญหาความขัดแย้งบางส่วน ดังนั้นโดยผลจากการศึกษาที่ได้ลงพื้นที่ทำการวิจัย ก็แสดงให้เห็นว่าปัญหาทางสังคมต่าง ๆ เริ่มที่จะมีการเข้ามาในชุมชนที่ละเล็กละน้อย ซึ่งส่งผล

กระทบต่อชาวบ้านชุมชนบ้านแม่กำปองเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะภาพลักษณ์ที่เป็นชุมชนการท่องเที่ยวที่เชิงอนุรักษ์ หากชุมชนไม่มีการป้องกันที่ดีก็อาจจะทำให้ชุมชนเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาได้ ซึ่งชาวบ้านส่วนมากก็หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะไม่เกิดปัญหาทางสังคมอื่น ๆ เพิ่มขึ้นมาอีก เพื่อให้ชุมชนบ้านแม่กำปองยังเป็นชุมชนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ต่อไป เพราะหากปัญหาต่าง ๆ ก่อให้เกิดผลเสียที่มากจนเกินไปแล้วสุดท้าย แหล่งท่องเที่ยว และรายได้ของชุมชนอาจเริ่มลดน้อยลงจนในที่สุดก็อาจจะไม่เหลือหมู่บ้านการท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักอย่างชุมชนบ้านแม่กำปองก็ได้ในอนาคต

5.3 ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม

ในส่วนของผลกระทบทางวัฒนธรรมนั้นจากผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า ในแง่ของด้านบวกผลการศึกษาได้ชี้ให้เห็นการไม่เปลี่ยนแปลงในเรื่องของวัฒนธรรมซึ่งยังคงความเป็นวิถีชีวิตของชุมชนบ้านแม่กำปองแบบดั้งเดิม สำหรับการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนคือเรื่องของการเผยแพร่วัฒนธรรมตนเองไปสู่นักท่องเที่ยว และคนต่างถิ่นที่เข้ามายังชุมชนว่าชาวบ้านชุมชนบ้านแม่กำปองมีวิถีชีวิตของชุมชนเดิมเป็นอย่างไร ถือได้ว่าการที่มีการท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนช่วยให้เกิดความรู้สึกหวงแหนในวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตดั้งเดิมของตนเอง เพื่อให้เกิดการสืบทอดต่อไปชั่วลูกชั่วหลาน ทางด้านการเข้ามามีบทบาทของวัดในการท่องเที่ยววันนี้ก็เป็นสิ่งหนึ่งที่ชี้ให้เห็นว่าพุทธศาสนากับคนไทยนั้นแทบไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ไม่ว่าวิถีชีวิตจะเปลี่ยนไปอย่างไร วัดก็ยังเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนเราได้ทุกเมื่อ และยังมีนักท่องเที่ยวได้เข้ามา ก็ยังทำให้วัดเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ทั้งในเรื่องของเป็นลานกิจกรรมในการที่ชาวบ้านจะได้มาประชุมหารือข้อคิดเห็นต่าง ๆ เป็นส่วนหนึ่งในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโฮมสเตย์คือ การทำบุญตักบาตรในตอนเช้า เป็นที่สนทนาธรรมแลกเปลี่ยนแนวคิดกับทั้งตัวผู้มาเยือน และพรสงฆ์ด้วยกันเอง สำหรับผลของด้านบวกทางวัฒนธรรมที่สำคัญคือ การนำเข้ามาของเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวกซึ่งเป็นวัฒนธรรมแบบใหม่ที่ทำให้ชาวบ้านในชุมชนได้รับประโยชน์ต่าง ๆ มากขึ้น ในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งโทรศัพท์มือถือ ที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการติดต่อสื่อสารทั้งตัวชาวบ้านเอง และตัวนักท่องเที่ยวที่เข้ามา ซึ่งถือได้ว่าเป็นแนวโน้มที่เป็นประโยชน์มากขึ้น เพราะทำให้ชุมชนสามารถรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ จากในเมือง ว่าปัจจุบันนี้สังคมในเมืองเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรแล้วบ้าง

ในเรื่องของผลกระทบทางด้านลบของวัฒนธรรมนั้น จากผลของการท่องเที่ยวที่เข้ามายังชุมชนนั้นก็มียูบ้าง จากผลการศึกษา พบว่าชาวบ้านบางส่วนเริ่มมองว่าวิถีชีวิตของเขาค่อย ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างเล็กน้อย อย่างเช่น มีการนำวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวในการที่จัดงานเลี้ยงเฉลิมฉลองในโอกาสต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นงานขึ้นบ้านใหม่ งานวันเกิด ซึ่งจากช่วงก่อนที่จะมีการท่องเที่ยวไม่มีการเฉลิมฉลอง สักสรรค์กัน ส่วนมากจะเป็นการทำบุญกันตามวิถีชีวิตชาวบ้าน แต่ปัจจุบันนี้พอตกกลางคืนก็มีการจัดงานเลี้ยงฉลองสักสรรค์ กินเหล้ากันซึ่งถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนไปจากเมื่อก่อน ด้านตัวแทนกลุ่มเยาวชนได้มองว่า ความเจริญต่าง ๆ ที่เข้ามาพร้อมกับการท่องเที่ยววันนี้ถือว่าเข้ามารวดเร็วเกินไป ซึ่งอาจยังไม่พร้อมทั้งชาวบ้านที่อาศัยอยู่กับวิถีชีวิตเดิม ๆ จึงทำให้ไม่ทันได้ไตร่ตรองว่าสิ่งไหนดีหรือไม่อย่างไร จึงทำให้วิถีชีวิต วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่อย ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปที่ละเล็กละน้อย ซึ่งถ้าหากชาวบ้านไม่ร่วมกันรักษา หรือรับวัฒนธรรมเหล่านี้มา

มากจนเกินไป โดยไม่มีการไตร่ตรองให้รอบครอบ ก็อาจส่งผลถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม
ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวบ้านชุมชนแม่กำปองเลือนหายไปก็ได้

5.4 ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม

ผลกระทบกับสิ่งแวดล้อมในด้านบวกนั้น ถือว่าชุมชนได้รับผลประโยชน์มากกว่าเพราะว่าพอ
มีการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนก็ทำให้มีการก่อสร้างถนนลาดยาง เทปูน นำความเจริญเข้ามาสู่ชุมชน
เป็นเหตุจากเดิมที่ระบบไฟฟ้าใช้เพียงไฟฟ้าพลังน้ำซึ่งมักมีปัญหาในช่วงหน้าแล้ง และระบบน้ำเป็น
เพียงรางน้ำรินตามภูมิปัญญา แต่เมื่อการท่องเที่ยวเข้ามาได้ทำให้ชุมชนได้รับการส่งเสริมจากรัฐเข้า
มาจัดการติดตั้งระบบไฟฟ้า และน้ำประปา โดยที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้ทำการติดตั้งเสาไฟฟ้า
และเดินสายไฟนาระบบไฟฟ้าเข้าให้แกชุมชนเพื่อเพิ่มพลังงานให้แกชุมชนเนื่องมาจากความ
ต้องการที่มากขึ้น รongรับการ ใช้พลังงานไฟฟ้าของชุมชนในอนาคต ประกอบกับปริมาณ
นักท่องเที่ยวที่มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนในเรื่องของระบบน้ำก็ได้มีการเดินท่อน้ำประปาเข้ามายัง
ชุมชนแทนการใช้น้ำจากน้ำตกแม่กำปอง เพื่อที่จะตอบสนองความต้องการใช้น้ำที่มากขึ้น และ
ป้องกันการไม่มีน้ำใช้ในชวงฤดูแล้ง เพราะถึงแม้จะเป็นป่าต้นน้ำแต่ก็อาจขาดแคลนน้ำได้ในชวงฤดู
ร้อนเพราะน้ำน้อยไม่พอต่อความต้องการ

สำหรับเรื่องของสภาพสิ่งแวดล้อม ทัศนียภาพ และทรัพยากรธรรมชาตินั้นถือว่าได้รับ
ผลกระทบในทางที่ดีด้วยคือ เมื่อเกิดการท่องเที่ยวเข้ามายังชุมชนจึงเกิดการควบคุมการใช้พื้นที่ป่า
ไม้ เพื่อให้ป่ายังได้รับความอุดมสมบูรณ์อยู่เหมือนเดิมทั้งยังมีแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวฯ ในเรื่องของการปลูกป่าทดแทน โดยทางพ่อหลวงพรหมมินทร์ได้มีการเจริญรอย
ตามแนวพระราชดำริในการจัดตั้งโครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติขึ้นทุกปี ทั้งยังมีการออก
กฎหมายชุมชนในการก่อสร้างบ้านเรือนเพื่อให้ไม่ไปบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เพื่อรักษาป่าต้นน้ำผืนสุดท้าย
ของจังหวัดเชียงใหม่ไว้ และจากผลของการท่องเที่ยวจึงทำให้หน่วยงานราชการได้เข้ามาร่วมกัน
ช่วยดูแลป่าไม้มากขึ้น จึงทำให้ป่าไม้ได้รับการดูแลอย่างดี และชาวบ้านส่วนมากก็ให้ความร่วมมือ
ส่วนทางด้านผลเสียก็ถือว่าทางชุมชนได้รับผลกระทบเช่นกันไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของขยะ การ
แอบลักลอบตัดไม้จากคำสั่งของนายทุน โดยเรื่องผลเสียของขยะ พอมีการท่องเที่ยวเข้ามาปริมาณ
ขยะก็เพิ่มขึ้น แต่ทางชุมชนได้จัดตั้งเตาเผาขยะชุมชนซึ่งใช้เงินลงทุนจากทุนหมุนเวียนที่ได้รับส่วน
แบ่งมาจากการท่องเที่ยว สำหรับในเรื่องของการแอบลักลอบตัดไม้ นั้น จากผลการศึกษาพบว่า เมื่อ
มีการท่องเที่ยวเข้ามา นั้น ย่อมมีกลุ่มนายทุนเข้ามาด้วยเพื่อมาสร้างบ้านของตนเองจึงได้มีการใช้เงิน
จ้างชาวบ้านเพื่อเข้าไปตัดไม้ โดยใช้อำนาจของเงินเป็นข้อต่อรองในการจ้างชาวบ้านลักลอบตัดไม้
ตอนกลางคืน แล้วนำมาสร้างเป็นบ้านส่วนตัวของเจ้าของเอง จึงขึ้นอยู่กับตัวชุมชนด้วยว่าจะทำ

อย่างไรเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกการรักป่า เพราะถึงแม้จะมีการทำกิจกรรมปลูกป่าทดแทน แต่ถ้ามีการตัดไม้ต่อไปเรื่อย ๆ สุดท้ายป่าไม้ก็จะหมดไปจากชุมชน

5.5 ข้อเสนอแนะ

1. จากผลกระทบของการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อลักษณะการประกอบอาชีพจากเดิมที่มีผลิตภัณฑ์เพียง หมอนใบชาเพียงอย่างเดียว ควรมีการสนับสนุนให้มีการพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากใบเมี่ยงให้หลากหลายมากขึ้น เพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เกิดขึ้น
2. การรวมกลุ่มบางกลุ่มที่เริ่มเลือนหายไป เช่น กลุ่มตีเหล็ก และบางกลุ่มที่มีสมาชิกกลุ่มน้อยลง เช่น กลุ่มหมอนเมืองสมุนไพรร กลุ่มคนตรีพื้นเมือง ภายหลังจากมีการท่องเที่ยว ควรได้รับการจัดตั้งขึ้นมาใหม่ เพื่อให้ได้รับการอนุรักษ์ทั้งยังสามารถเพิ่มเป็นกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเรียนรู้ได้อีกด้วย
3. การให้การสนับสนุนการเรียนรู้ด้านภาษาแก่ประชาชนในท้องถิ่นก็เป็นสิ่งที่ควรได้รับการสนับสนุน เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เข้าจะเป็นชาวต่างชาติประกอบกับมีคฤศเทศ์ และคนนำท่องเที่ยวป่าก็มีปริมาณไม่เพียงพอ จึงควรสนับสนุนให้เยาวชน และประชาชนวัยกลางชั้นได้รับโอกาสทางการศึกษาด้านภาษาเพิ่มเติม
4. ด้านสิ่งแวดล้อมควรมีการปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าให้แก่ประชาชนมากกว่า เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนบ้านแม่กำปอง เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและโฮมสเตย์สืบเนื่องไปในอนาคต
5. การอนุรักษ์วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดั้งเดิมของชุมชนควรได้รับการสนับสนุนเพื่อมิให้เลือนหายไป เช่น พิธีบายศรีสู่ขวัญ แต่ก็ไม่อาจปฏิเสธความเจริญต่าง ๆ ที่เข้ามาพร้อมกับการท่องเที่ยว เช่นงานเลี้ยงฉลองวันเกิด จึงขึ้นอยู่กับตัวชุมชนว่าจะมีการคัดเอาเฉพาะสิ่งที่ดีเข้ามาในชุมชนได้มากน้อยแค่ไหน

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2540. **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว: เครื่องในการพัฒนาสังคมของประเทศ**. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ฉลองศรี พิมลสมพงษ์. (2546). **การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว**. พิมพ์ครั้งที่ 4 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณัฐณีย์ ทวีผล. 2546. **การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนป่าเมี่ยง: กรณีศึกษาบ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ .
- นิรันดร์ บุญเนตร. 2547. **ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนานัน. 2542. **การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ใบชา วงศ์ด้อย. 2546. **การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชน: กรณีศึกษาบ้านแม่กำปอง กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ .
- พรหมินทร์ พวงมาลา. 2545. **รายงานวิจัย ฉบับสมบูรณ์ โครงการ รูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน บ้านแม่กำปอง หมู่ที่ 3 ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค (สกว.ภาค).
- ภนิกา ชัยปัญญา. (2541). **ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อกิจกรรมไร่นาสวนผสมภายใต้โครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรของจังหวัดเชียงราย**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ .
- ภราเดช พັນวิเชียร. (2544). “บ้านพักชุมชน Home Stay”. **อนุสาร อ.ส.ท.**. 41.10 (พฤษภาคม): 27.
- มนัส ศุภลักษณ์. (2544). **การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในกิจกรรมธุรกิจท่องเที่ยว**

เชิงนิเวศ ชุมชนบ้านโป่ง ต. ป่าไผ่ อ. สันทราย จ. เชียงใหม่. คุษฎีนิพนธ์ศิลปศาสตรคุษฎีบัณฑิต สาขาการวางแผนและพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

รัตนชัย คงมัน. (2548). การวิเคราะห์โครงสร้างการจัดการของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในจังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
 ไร่ไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2542). “โฮมสเตย์ ฟาร์มสเตย์: ธุรกิจบริการจากเจ้าบ้านที่ดี”. **จุดสารการท่องเที่ยว. 18.1(มกราคม-มีนาคม): 30-34.**

วรรณพร วณิชชานุกาญ และสถาบันราชภัฏสวนดุสิต. **นิเวศท่องเที่ยว : การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.** มอบให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยพิมพ์เผยแพร่ให้การศึกษาแก่ประชาชนทั่วไป, มมป.

วิรุฬ พรรณเทวี. (2542). **ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของหน่วยงานกระทรวงมหาดไทยในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน .** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ .

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2542). **การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: สถาบัน.**

สมศักดิ์ เตชะเอราวัณ. 2544. **การจัดการธุรกิจบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาบ้านแม่กำปอง กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ .** การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุนิสา ฉันทรัตนโยธิน. 2546. **ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชน: กรณีศึกษาหมู่บ้านดอยปุย ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.**

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงใหม่. **ข้อมูลจังหวัดเชียงใหม่**

แหล่งที่มา: <http://www.cm-mots.com>, วันที่ 8 มิถุนายน 2553.

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่. **โครงการเชิดชูเกียรติผู้นำเครือข่ายพัฒนาชุมชนดีเด่นประจำปี 2553 หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข”. เชียงใหม่: 2553.**

Fennell, D. A. 1999. **Ecotourism an Introduction.** New York: Routledge.

Weaver, B. David. 1998. **Ecotourism in the less developed world.** New York: CABI International.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – สกุล

นายชัยวิวัฒน์ ยางาม

วัน เดือน ปี เกิด

4 พฤศจิกายน 2529

ประวัติการศึกษา สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย

ปีการศึกษา

2548

สำเร็จการศึกษาปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ปีการศึกษา

2552

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved